

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ

Місцеві фінанси

**Практикум для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти (денної та заочної форм навчання)**

Спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітньої програми Фінанси і кредит

ЛУЦЬК 2023

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від червня 2023 р.)

УДК 336.64
П-84

Рецензент: Анна Сафарова – к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування Волинського національного університету імені Лесі Українки

П -84

Проць Н.В., Ткачук Н. В, Проць В.І. Місцеві фінанси: практикум для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, та страхування ОП Фінанси і кредит денної та заочної форм навчання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 122 с.

Навчально-методичне видання включає в себе питання для обговорення, тести, практичні завдання, кросворди. Рекомендовано для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування денної та заочної форми навчання та інших економічних спеціальностей закладів вищої освіти, аспірантів, слухачів курсів підвищення кваліфікації.

УДК 336.64

© Проць Н.В., Ткачук Н. В., Проць В.І.

Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2023

Зміст

Вступ	4
Структура освітньої компоненти	6
Змістовий модуль 1	
Тема 1. Місцеві фінанси у складі фінансової системи України	7
Тема 2. Фінансова політика органів місцевих органів влади	9
Тема 3. Місцеві бюджети визначальна ланка місцевих фінансів	11
Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів	13
Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів	15
Тема 6 Міжбюджетні відносини та бюджетне регулювання	17
Тема 7. Методика оцінки спроможності територіальних громад	21
Змістовий модуль 2	
Тема 8. Місцеві позики і запозичення та їх роль у фінансовому забезпеченні місцевих органів влади	23
Тема 9. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади	25
Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної владності	29
Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства	31
Тема 12. Фінансовий контроль та внутрішній аудит виконання місцевих бюджетів	33
Тема 13. Ризики і виклики формування та виконання місцевих бюджетів в умовах військової агресії	36
Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах	39
	42
Перелік питань для підготовки до іспиту	
Тестові питання за темами	44
Кросворди за темами	66
Словник-довідник	100
Список використаної літератури	119

Вступ

Методичні вказівки з освітнього компонента «Місцеві фінанси» розроблені у відповідності із силабусом для бакалаврського рівня денної, та заочної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Методичні вказівки містять навчально-методичне забезпечення, необхідне для опанування теоретичних основ і набуття необхідних практичних навичок функціонування системи фінансової системи на місцевому рівні.

Вказівки укладені таким чином, щоб дати студенту чіткі орієнтири для підготовки до практичних занять; завдання для самостійного опрацювання даних. Структура методичних вказівок спрямована на досягнення основної мети практичних занять з дисципліни, зокрема:

- закріплення та поглиблення знань студентів, отриманих при прослуховуванні лекційного курсу, відповідно до силабусу;
- формування умінь і навичок аналізу та узагальнення матеріалу по певній проблемі, виконання аналітичних розрахунків, формування логічних і обґрунтованих висновків та пропозицій;
- створення умов для забезпечення належної підготовки студентів до екзамену з дисципліни.

У процесі вивчення освітнього компонента «Місцеві фінанси» студенти набудуть таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

- СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
- СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

Програмні результати

- ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Політика щодо академічної доброчесності: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату, що регламентовано Положенням ВНУ ім. Лесі Українки "Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату".

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються з нижчою оцінкою.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації ([https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia %20vyznannia rezultatuv navchannia formalnii.pdf](https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia%20vyznannia%20rezultatuv%20navchannia%20formalnoi.pdf)).

Визнанню підлягають такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту загалом, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені силабусом навчальної дисципліни.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання.

1. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
<i>Змістовий модуль 1.</i>							
Тема 1. Місцеві фінанси у складі фінансової системи України	6	2	2		2		ПЗ / 3 бали
Тема 2. Фінансова політика органів місцевих органів влади	6	2	2		2		СР / 3 бали
Тема 3. Місцеві бюджети визначальна ланка місцевих фінансів	6	2	2		2		СР / 2 бали
Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів	7	2	2		2	1	ПЗ / 3 бали
Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів	9	2	4		2	1	ПЗ / 3 бали
Тема 6 Міжбюджетні відносини та бюджетне регулювання	9	2	4		2	1	ПЗ / 3 бали
Тема 7. Методика оцінки спроможності територіальних громад	4	2	2				ПЗ / 3 бали
Разом за модулем 1	47	14	18		12	3	20 балів
<i>Змістовий модуль 2</i>							
Тема 8. Місцеві позики і запозичення та їх роль у фінансовому забезпеченні місцевих органів влади	7	2	2		2	1	ПЗ / 3 бали
Тема 9: Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади	7	2	2		2	1	СР / 3 бали
Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної владності	6	2	2		2		СР / 2 бали
Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства	6	2	2		2		ПЗ / 3 бали
Тема 12. Фінансовий контроль та внутрішній аудит виконання місцевих бюджетів	6	2	2		2		ПЗ / 3 бали
Тема 13: Ризики і виклики формування та виконання місцевих бюджетів в умовах військової агресії	6	2	2		2		ПЗ / 3 бали
Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах	5	2	2		1		ПЗ / 3 бали
Разом за модулем 2	43	14	14		13	2	20 балів
Види підсумкових робіт	60						
Модульна контрольна робота 1	МКР / 30 балів						
Модульна контрольна робота 2	МКР / 30 балів						
Всього годин / Балів	90	28	32		25	5	100

*Форма контролю: ПЗ – практичні заняття, МКР – модульна контрольна робота, СР(самостійна робота)

*Не розповідайте мені про ваші цінності,
покажіть мені ваш бюджет,
і я сам розповім вам, які у вас цінності.
Джозеф Р. Байден*

ТЕМА 1. МІСЦЕВІ ФІНАНСИ У СКЛАДІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності місцевих фінансів та визначенні їх ролі у структурі фінансової системи України

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Основи теорії місцевих фінансів
2. Сутність поняття «місцеві фінанси»
3. Функції та принципи організації місцевих фінансів
4. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика
5. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави

Тестові завдання

1. Вчення про місцеві фінанси виокремилось у самостійну галузь знань у:

а) XVIII ст.;

б) другій половині XIX ст.;

в) першій половині XX ст.;

г) XIX ст.

2. Що є синонімом поняття «місцеві фінанси»?

а) фінанси місцевих органів влади;

б) муніципальні фінанси;

в) фінанси територіальної громади;

г) фінанси місцевих органів влади, муніципальні фінанси, фінанси територіальної громади.

3. Місцеві фінанси – це:

а) система формування, розподілу й використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань – власних і делегованих;

б) баланс фінансових ресурсів для забезпечення функцій, які здійснюються відповідно органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

в) фінансові відносини, у процесі яких здійснюється формування та використання фондів грошових ресурсів, метою яких є відшкодування витрат, що пов'язані з процесом виробництва та здійсненням державою своїх функцій;

г) економічний простір, на якому формуються і функціонують обмінно перерозподільні відносини, що пов'язані з процесами купівлі / продажу фінансових ресурсів та фінансових фондів, що знаходять своє відображення в цінних паперах.

4. Необхідною умовою існування місцевих фінансів є:

а) функціонування інституту місцевого самоврядування;

б) виникнення державних фінансів;

в) прийняття Конституції;

г) функціонування інституту місцевого самоврядування, виникнення державних фінансів, прийняття Конституції.

5. Розподільча функція місцевих фінансів – це:

а) розподіл вартості ВВП на конкретні види грошових коштів, які направляються на задоволення потреб регіонів у соціально-економічному розвитку;

б) створення таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо зацікавленими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень місцевих податків і зборів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їх розпорядження;

в) контроль за дотриманням вартісних і натуральних пропорцій у розвитку регіону загалом і в окремих його адміністративно-територіальних одиницях, підприємствах сфери матеріального виробництва та закладів соціально-культурної сфери; г) розподіл вартості ВВП на конкретні види грошових коштів, які направляються на задоволення потреб регіонів у соціально-економічному розвитку,

г) створення таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо зацікавленими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень місцевих податків і зборів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їх розпорядження.

6. За своєю формою місцевий бюджет – це:

а) централізований фонд фінансових ресурсів;

б) основний фінансовий план органів місцевого самоврядування;

в) фонди грошових коштів, призначені для реалізації завдань і функцій,

покладених на органи самоврядування;

г) централізований фонд фінансових ресурсів, основний фінансовий план

органів місцевого самоврядування.

7. Реформа децентралізації передбачає:

- а) забезпечення доступності та якості публічних послуг;
- б) досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади;
- в) створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень;
- г) забезпечення доступності та якості публічних послуг, досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень.

ТЕМА 2. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності фінансової політики місцевих органів влади та визначенні елементів та етапів її реалізації

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Зміст місцевої фінансової політики
2. Принципи організації місцевої фінансової політики
3. Механізм та інституційна складова місцевої фінансової політики
4. Складові місцевої фінансової політики

Тестові завдання

1. За яким принципом реалізація місцевої фінансової політики має проводитися у контексті поєднання контролю і незалежності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, наділення нижчих структур повноваженнями при збереженні підзвітності та підпорядкованості?

- а) законності;
- б) партнерства;

- в) децентралізації управління;
- г) законності та гласності.

2. Який елемент не належить до механізму реалізації фінансової політики?

- а) принципи;
- б) методи;
- в) норми;
- г) важелі.

3. До формальних обмежень інституційної складової належать?

- а) соціальні норми;
- б) закони;
- в) кодекси поведінки;
- г) механізми примусу.

4. До найважливіших законодавчих актів місцевої фінансової політики відносять:

- а) Конституцію України;
- б) Бюджетний кодекс України;
- в) Податковий кодекс України;
- г) всі відповіді вірні.

5. Складова місцевої фінансової політики, яка представляє сукупність заходів щодо здійснення і обслуговування місцевих запозичень, управління місцевим боргом з метою вирішення проблем територіальних громад?

- а) бюджетна політика;
- б) боргова політика;
- в) інвестиційна політика;
- г) податкова політика.

6. У якому законодавчому акті визначено систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади його організації та діяльності, правовий статус і відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування?

- а) Конституції України;
- б) Бюджетному кодексі;
- в) законі України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- г) немає правильної відповіді.

7. До основних складових місцевої фінансової політики належать:

- а) бюджетна політика;
- б) інвестиційна політика;
- в) податкова політика;
- г) всі відповіді вірні.

8. Який принцип реалізації місцевої фінансової політики говорить, що результати місцевої фінансової політики повинні оприлюднюватися через засоби масової інформації.

- а) принцип законності;

- б) принцип децентралізації управління;
- в) принцип публічності та гласності;
- г) принцип деконцентрації владних повноважень.

9. До якої складової місцевої фінансової політики належать заходи, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату, структурну перебудову економіки та підвищення її ефективності за допомогою важелів впливу?

- а) інвестиційної політики;
- б) бюджетної політики;
- в) податкової політики;
- г) немає правильної відповіді.

10. До напрямів реалізації місцевої фінансової політики належить:

- а) удосконалення системи стратегічного фінансового планування на місцевому рівні;
- б) об'єднання фінансових ресурсів з метою вирішення соціально-економічних проблем;
- в) підвищення результативності, прозорості та ефективності використання ресурсів;
- г) всі відповіді вірні.

ТЕМА: МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ВИЗНАЧАЛЬНА ЛАНКА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Мета: вивчення нормативних документів щодо формування дохідної бази місцевих бюджетів

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Місцеві бюджети: сутність та структура
2. Трактують сутності доходів місцевих бюджетів
3. Загальні основи класифікації доходів місцевих бюджетів
4. Розмежування доходів місцевих бюджетів

Тестові завдання

1. Яка роль місцевих бюджетів в економічній системі держави?
  - а) економічний розвиток;
  - б) фінансову безпеку;

- в) розвиток демократії;
  - г) добробут населення.
- Д) всі відповіді вірні

2. Податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) – це:

- а) трансферти;
- б) доходи;
- в) субсидії;
- г) дотації.

3. За ознакою розподілу бюджетного фонду розрізняють такі види доходів:

- а) доходи загального фонду та спеціального фонду;
- б) доходи поточні
- в) стабільні (систематичні);
- г) разові (у разі самооподаткування).

4. Кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі – це:

- а) трансферти;
- б) базова дотація;
- в) реверсна дотація;
- г) додаткова дотація.

5. Кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій – це:

- а) трансферти;
- б) базова дотація;
- в) реверсна дотація;
- г) додаткова дотація.

6. Які виділяють доходи місцевих бюджетів?

- а) власні доходи;
  - б) закріплені доходи;
  - в) регульовані доходи;
  - г) передані доходи.
- Д) всі відповіді вірні

7. Мобілізовані місцевою владою самостійно на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених місцевою владою – це:

- а) власні доходи;
- б) закріплені доходи;
- в) регульовані доходи;
- г) передані доходи.

8. До доходів загального фонду бюджетів територіальних громад належать:

- а) 60 % ПДФО;
- б) 50 % ПДФО і 20 % ПнП;
- в) 30 % ПДФО і 15 % ПнП;
- г) 10 % ПДФО і 60% ПнП.

9. До надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів не належать:

- а) надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів;
- б) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;
- в) субвенції, що надаються з інших бюджетів за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду таких бюджетів;
- г) податок на прибуток підприємств;

10. До доходів загального фонду обласних належать:

- а) 60 % ПДФО;
- б) 50 % ПДФО і 20 % ПнП;
- в) 15 % ПДФО і 10 % ПнП;
- г) 10 % ПДФО і 60% ПнП.

ТЕМА 4. ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Мета: провести аналіз структура доходів місцевих бюджетів України за останні три роки

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

1. Склад доходів місцевих бюджетів України
2. Місцеві податки і збори в системі доходів місцевих бюджетів
3. Проблеми мобілізації доходів місцевих бюджетів і шляхи їх вирішення
4. Можливі шляхи збільшення надходжень до місцевих бюджетів

Практичне завдання :

1. Ознайомитись із звітами про виконання місцевих бюджетів ТГ Волинської області
2. Визначити проблеми та шляхи вирішення

Інформація на сайтах: Мініфіну, ДКСУ, Департамент фінансів Волинської ОДА

Таблиця

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів (%)

Показник	2020 р.	2021 р.	2022			Зміна структури, %
Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів, у т.ч.:						
– податкові						
– неподаткові						
– доходи від операцій з капіталом						
– цільові фонди						
Міжбюджетні трансферти						
Усього	100	100	100	100	100	

Таблиця

*Структура доходів місцевих бюджетів України за 202_ рік
(на прикладі ТГ Волинської області)*

Показник					
Податок на доходи фізичних осіб					
Акцизний податок					
Місцеві податки та збори в т.ч.					
податок на нерухоме майно					
єдиний податок					
плата за землю					
Інші надходження					
Всього доходів					

ТЕМА 5: СИСТЕМА ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності видатків місцевих бюджетів та визначенні їх ролі у забезпеченні розвитку структурі територіальних громад

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння: розуміти процес виконання місцевих бюджетів за видатками;

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

1. Трактування сутності видатків місцевих бюджетів
2. Теоретичні основи класифікації видатків місцевих бюджетів
3. Розмежування видатків місцевих бюджетів України
  - ✓ Видатків, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад
  - ✓ Видатки, що здійснюються з бюджету А Р Крим та обласних бюджетів
  - ✓ Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів
4. Бюджет розвитку місцевих бюджетів

Тестові завдання

1. Які виділяють видатки місцевих бюджетів за соціально-економічним змістом?
  - а) поточні
  - б) видатки у сферу виробництва
  - в) видатки на соціальний захист
  - г) капітальні
2. Які видатки пов'язані з розширеним відтворенням і спрямовуються на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності?
  - а) поточні
  - б) капітальні
  - в) видатки на управління
  - г) видатки на економічну діяльність
3. Які видатки можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів?

- а) на місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та місцеву пожежну охорону
- б) державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми
- в) регіональні програми розвитку та підтримки комунальних закладів освіти
- г) регіональні програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я

4. До капітальних видатків бюджету розвитку належать:

- а) будівництво та розвиток мережі метрополітенів
- б) збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників
- в) придбання автомобілів швидкої медичної допомоги
- г) всі відповіді вірні

5. До якої класифікації належать видатки за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів?

- а) за відомчою класифікацією
- б) за економічною класифікацією
- в) за програмною
- г) за функціональною класифікацією

6. На основі якого принципу здійснюється розмежування видатків між місцевими бюджетами?

- а) субсидіарності
- б) повноти
- в) плановості
- г) ефективності

7. Які з наведених видатків здійснюються з бюджету АР Крим та обласних бюджетів?

- а) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян
- б) місцеві програми
- в) управління
- г) дошкільну освіту

8. З якого бюджету фінансуються програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації?

- а) обласного бюджету
- б) бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад
- в) державного бюджету
- г) усіх місцевих бюджетів

9. За якими ознаками класифікують видатки та кредитування бюджету відповідно до Бюджетного кодексу?

- а) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів
- б) функціональною класифікацією
- в) за бюджетними програмами
- г) всі відповіді правильні

10. Які видатки виділяють за економічною класифікацією?

- а) поточні та капітальні;
- б) видатки на економічну діяльність;
- в) видатки у сферу надання послуг;
- г) у сфері фінансів та бюджету

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Мета: провести аналіз структура видатків місцевих бюджетів України за останні три роки за видами класифікації (функціональною, економічною)

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Практичне завдання

1. Використовуючи дані бюджетної звітності ТГ Волинської області провести аналіз видатків бюджетів територіальних громад
2. Визначити проблеми та шляхи вирішення
3. Провести аналіз бюджету розвитку місцевих бюджетів

Інформація на сайтах: Мініфіну, ДКСУ, Департамент фінансів Волинської ОДА

ТЕМА 6: МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Мета: закріплення теоретичного матеріалу з основ міжбюджетного регулювання, формування розуміння сутності міжбюджетних трансфертів та методикою розрахунку трансфертів

Здобувач набуває вміння щодо розуміння необхідності здійснення фінансового вирівнювання; цілі, інструменти, методи бюджетного регулювання; формулювати шляхи підвищення результативності фінансового вирівнювання

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

1. Система міжбюджетних відносин: зміст, склад і моделі побудови
2. Трактуювання сутності міжбюджетного регулювання
3. Теоретичні основи класифікації міжбюджетні трансфертів
4. Реформування міжбюджетних відносин в Україні
5. Порядок розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів (базової та реверсної дотації)

Тестові завдання

1. Передумовами становлення міжбюджетних відносин в Україні є:
  - а) історичні;
  - б) суспільно-правові;
  - в) економічні;
  - г) історичні, суспільно-правові, економічні.

2. Економічні передумови розвитку міжбюджетних відносин передбачають:
  - а) необхідність проведення всебічного зміцнення дохідної бази та розширення переліку власних доходів місцевих бюджетів;
  - б) потребу у проведенні обґрунтування доцільності використання бюджетних та податкових преференцій;
  - в) можливість використання досвіду міжбюджетних відносин у період економічних реформ;
  - г) необхідність проведення всебічного зміцнення дохідної бази та розширення переліку власних доходів місцевих бюджетів, потреба у проведенні обґрунтування доцільності використання бюджетних та податкових преференцій, можливість використання досвіду міжбюджетних відносин у період економічних реформ.

3. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів, бюджетів міст обласного значення, районів і об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, здійснюється з урахуванням таких параметрів
  - а) кількість населення;
  - б) надходження податку на доходи фізичних осіб за останній звітний бюджетний період;
  - в) індекс податкоспроможності відповідного бюджету;
  - г) кількість населення, надходження податку на доходи фізичних осіб за останній звітний бюджетний період, індекс податкоспроможності

відповідного бюджету.

4. Які є методи бюджетного регулювання:

- а) балансовий;
- б) відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів;
- в) встановлення надбавок до загальнодержавних податків;
- г) надання фінансової допомоги бюджетам у формі позик?

5. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між державним бюджетом і місцевими бюджетами враховує:

- а) показники витрат;
- б) загальний обсяг ресурсів бюджету;
- в) розрахунок прогнозного обсягу доходів місцевих бюджетів;
- г) індекс відносної податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці.

6. Яке з перелічених визначень розкриває зміст міжбюджетних відносин:

- а) сукупність трансфертів, що надаються місцевим бюджетам протягом року;
- б) відносини між державою, АР Крим і місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів необхідними фінансовими ресурсами;
- в) відносини між органами місцевого самоврядування, метою яких є збалансування місцевих бюджетів;
- г) відносини між державою і місцевими органами влади щодо формування доходів відповідних бюджетів.

7. Міжбюджетні трансферти відповідно до Бюджетного кодексу України поділяються на такі види:

- а) базова дотація;
- б) субвенції;
- в) реверсна дотація;
- г) усі відповіді правильні.

8. Базова дотація – це:

- а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;
- г) немає правильної відповіді.

9. Яке визначення субвенції є правильним:

- а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для

- горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;
- г) немає правильної відповіді.

10. Бюджетний кодекс України визначає поняття «реверсна дотація» як:

- а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;
- г) немає правильної відповіді.

11. Трансферт, який надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, – це:

- а) базова дотація;
- б) субвенція;
- в) реверсна дотація;
- г) немає правильної відповіді.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Мета: провести аналіз системи фінансового вирівнювання в Україні вивчення процесу горизонтального вирівнювання та визначення індексу податкоспроможності

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання тестових та практичних завдань.

Завдання

1. На основі статистичних даних визначити показника та виявити дисбаланси соціально-економічного розвитку регіонів України
2. Провести аналіз структури міжбюджетних трансфертів Державного бюджету та місцевого бюджету
3. На прикладі провести розрахунок базової та реверсної дотації для бюджетів ТГ та обласних бюджетів

ТЕМА 7: МЕТОДИКА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності сучасного стану та проблем здійснення фінансового вирівнювання в Україні.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Сутність поняття спроможна та фінансово спроможна територіальна громада
2. Показники та елементи спроможності територіальних громад
3. Основні аспекти формування спроможних територіальних громад
4. Оцінка спроможності територіальної громади (на прикладі ТГ Волинської області)

Тестові завдання

1. Методика формування спроможних територіальних громад регламентується:

- а) Бюджетним кодексом України
- б) Податковим кодексом України
- в) постановою Кабінету Міністрів України [від 24 січня 2020 р. № 34](#)
- г) Законом України [“Про добровільне об’єднання територіальних громад”](#)

2. Спроможна територіальна громада –це:

а) територіальні громади сіл, селищ, міст, які в результаті добровільного об’єднання (добровільного приєднання до об’єднаної територіальної громади) здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання публічних послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров’я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

б) населений пункт (село, селище, місто), який має найбільш розвинуту інфраструктуру і, як правило, розташований найближче до географічного центру території спроможної територіальної громади;

в) територія навколо потенційного адміністративного центру спроможної територіальної громади, що визначається з урахуванням доступності публічних послуг у відповідних сферах на території такої громади.

г) жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр.

3. Критеріями оцінки рівня спроможності є:

а) чисельність населення, що постійно проживає на території спроможної територіальної громади; площа території спроможної територіальної громади;

б) чисельність учнів, що здобувають освіту в закладах загальної середньої освіти, розташованих на території спроможної територіальної громади;

в) індекс податкоспроможності бюджету спроможної територіальної громади; частка місцевих податків та зборів у доходах бюджету спроможної територіальної громади.

г) всі відповіді правильні.

4. Оціночний рівень спроможності спроможних територіальних громад визначається на основі суми числових значень критеріїв оцінки рівня спроможності та становить:

а) низький рівень спроможності - від 1,5 до 2,1;

б) середній рівень спроможності - від 2,2 до 3,8;

в) високий рівень спроможності - від 3,9 до 5.

г) всі відповіді правильні.

5. Консультації проводяться з представниками територіальних громад, території яких охоплюються зонами доступності кількох потенційних адміністративних центрів під час:

а) визначення переліку територіальних громад, що можуть увійти до складу спроможної територіальної громади;

б) визначення переліку територіальних громад, території яких не охоплюються зонами доступності потенційних адміністративних центрів;

в) визначення меж територій спроможних територіальних громад.

г) всі відповіді правильні.

ТЕМА 8. МІСЦЕВІ ПОЗИКИ І ЗАПОЗИЧЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності місцевих позик та визначенні їх ролі у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування |

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Міські ради як емітенти облігацій місцевих позик
2. Послідовність дій органів місцевого самоврядування у процесі здійснення емісії облігацій
3. Основні завдання випуску муніципальних облігацій
4. Інформація про емітента, його діяльність та фінансово-господарський стан
5. Особливості випуску та погашення муніципальних облігацій за бюджетним законодавством

Тестові завдання

1. *Випуск місцевих облігацій дозволяє вирішити такі завдання:*
  - 1) муніципальні органи отримують необхідний фінансовий ресурс їм не треба використовувати бюджетні кошти, а значить, збільшувати місцеві податки;
  - 2) інвестори отримують надійні і ліквідні цінні папери, що приносять певний дохід;
  - 3) місцева населення отримує потрібні об'єкти, користується їх товарами, роботами чи послугами.
  - 4) відповіді 1, 2, 3

2. *Місцеві облігації є :*
  - 1) однією з форм запозичень до місцевого бюджету;
  - 2) борговим цінним папером;
  - 3) формою кошторисного фінансування
  - 4) відповіді 1,2
3. Місцеві позики поділяють на :
  - 1) загальні ;

- 2) прибуткові ;
- 3) проектні
- 4) відповіді 1,2,3

4. Реєстр місцевих запозичень та місцевих гарантій веде:

- 1) Міністерство фінансів України;
- 2) Кабінет Міністрів України;
- 3) Верховна Рада України;
- 4) Місцевий фінансовий орган.

5. Переваги в одержанні кредитних рейтингів полягають в такому:

- 1) створюється позитивний імідж міст і зміцнюється довіра до них як позичальників;
- 2) з'являються додаткові можливості для залучення інвестицій;
- 3) формується позитивна кредитна історія і фінансова репутація міста;
- 4) відповіді 1,2,3

6. Згідно положень Бюджетного кодексу, видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати

- 1) 10 % видатків загального фонду місцевого бюджету ;
- 2) 60 % спеціального фонду місцевого бюджету;
- 3) 20 % бюджету розвитку;
- 4) 5 % загального фонду обласного.

7. Емітентами цінних паперів можуть бути:

- 1) держава, органи місцевого самоврядування, юридичні особи і в окремих випадках фізичні особи;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) юридичні особи;
- 4) відповіді 2, 3.

8. Інвестори цінних паперів - це:

- 1) фізичні та юридичні особи, які придбають цінні папери з метою одержання доходу від вкладених коштів або здобуття відповідних прав;
- 2) особа, яка від свого імені випускає цінні папери і приймає на себе виконання обов'язків, визначених умовами їх випуску;
- 3) юридичні особи;
- 4) відповіді 2, 3.

9. Інвесторами є особи:

- 1) які вкладають свої кошти, майно, майнові та немайнові права, у т. ч. інтелектуальну власність, у цінні папери;
- 2) особа, яка від свого імені випускає цінні папери і приймає на себе виконання обов'язків, визначених умовами їх випуску;

- 3) фізичні та юридичні, які придбають цінні папери з метою одержання доходу від вкладених коштів або здобуття відповідних прав;
- 4) відповіді 2, 3.

10. Облігація:

- 1) гарантує отримання дивідендів незалежно від прибутку;
- 2) цінний папір, що засвідчує вкладення капіталу, надає право їхнім власникам брати участь в управлінні підприємством, одержанні частини прибутку, що припадає на певну кількість цінних паперів;
- 3) емісійний цінний папір, що закріплює права її власника (акціонера) на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, участь в управлінні акціонерним товариством і частину майна, що залишається після його ліквідації;
- 4) усі відповіді правильні.

«Сьогодні міста, а не нації, є справжніми двигунами економічного зростання»

Ян Якобс

«Проблеми розвитку країни – це проблеми розвитку міст. Саме міста є осередком новацій»

Володимир Нудельман

ТЕМА 9: ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11

***Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності місцевих фінансів та визначенні їх ролі у структурі фінансової системи України ***

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення

1. Нормативно-правове забезпечення застосування програмно-цільового планування розвитку територіальної громади
2. Етапи формування та затвердження місцевих цільових програми територіальних громад:
3. Складові програмно-цільового методу бюджетного планування
4. Результативні показники, які використовуються для оцінки ефективності

бюджетної програми

5. Елементи ПЦМ планування бюджету
6. Особливості складання бюджетних запитів

Тестові завдання

1. Програмно-цільовий метод бюджетування включає такі складові елементи:

- а) стратегічне планування, середньострокове планування, довгострокове планування, показники виконання бюджетних програм, закритість бюджетного процесу, моніторинг та оцінка виконання програм
- б) стратегічне планування, середньострокове планування, бюджетна програма, показники виконання бюджетних програм, прозорість бюджетного процесу, моніторинг та оцінка виконання програм
- в) всі відповіді правильні
- г) немає правильної відповіді

2. Показники виконання бюджетної програми – це:

- а) рішення про проведення оцінки ефективності програми
- б) індикатори, які відповідають головній меті діяльності бюджетної установи та меті бюджетної програми і демонструють успішність виконання програми, шляхом кількісного визначення результатів від надання бюджетних послуг
- в) документ, у якому визначаються мета діяльності розпорядника коштів, стратегічні цілі на довгостроковий період, конкретизовані завдання по їх досягненню і відповідні індикатори
- г) сукупність показників бюджетної програми.

3. Програмно-цільовий підхід до планування бюджету територіальних громад – це:

- а) можливість реалізовувати постійні або середньострокові бюджетні програми протягом 1 року
- б) визначення розпорядниками бюджетних коштів плану своєї діяльності на середньостроковий період та обсягу необхідних коштів для досягнення цілей у середньостроковій перспективі у відповідності до Стратегічного плану розвитку території
- в) процес, що безпосередньо залежить від якості прогнозу ресурсної частини бюджету на середньострокову перспективу
- г) процес формування і виконання бюджетів територіальних громад на період більше 1 року.

4. Вкажіть вірні твердження:

- а) підвищити ефективність витратів бюджету за рахунок вдосконалення лише управлінської технології, не торкаючи бюджетний процес, неможливо
- б) не рекомендується впроваджувати методологію програмно-цільового підходу на окремих пілотних міністерствах та відомствах, адаптуючи нові технології до існуючої бюджетної практики
- в) ефективне запровадження програмно-цільового підходу передбачає наявність системи фінансового контролю, звітності та аудиту. побудова систем моніторингу та оцінки виконання програм є не обов'язковим елементом бюджетування
- г) втілення програмно-цільового підходу – це поступовий процес, в якому елементи методу бюджетування спочатку вводяться, перевіряються, і з розвитком процесу модифікуються

5. Показники результативності бюджетних програм мають забезпечувати:

- а) адекватне відображення мети програми і пріоритетів розвитку територіальної громади
- б) можливість порівняння результатів у динаміці за роками
- в) однозначність інтерпретації
- г) відкритість інформації

Поставте у відповідність правильну відповідь

Питання	Відповідь
1. Які основні принципи лежать в основі програмно-цільового планування?	А) обов'язковість програмного планування; орієнтація на соціальні потреби та інтереси громадян; відкритість та прозорість у процесі прийняття рішень; участь громадськості у процесі розробки та реалізації програм; використання сучасних методів та інструментів у програмному плануванні; моніторинг та оцінка результатів.
2. Які переваги має використання програмно-цільового планування на місцевому та бюджетному рівнях?	Це процес розробки та реалізації бюджетних програм з використанням принципів програмно-цільового планування. У рамках цього процесу визначаються пріоритетні напрямки розвитку, встановлюються мети та завдання, розробляються плани дій та визначаються ресурси для їх виконання.
3. Які можливі недоліки програмно-	матриці Логфрейма, дерева метою та засобами, методика SWAT-аналізу, методика SWOT-

цільового планування?	аналізу, методика Balanced Scorecard та інші.
4. Які етапи проходить програмно-цільове планування?	Він дозволяє більш ефективно використовувати бюджетні кошти, забезпечує прозорість та облік результатів, дозволяє враховувати потреби та інтереси різних груп населення, забезпечує взаємодію та координацію дій між різними структурними підрозділами.
5. Які види програм можуть бути реалізовані у рамках програмно-цільового планування?	мета повинна бути конкретною, вимірюваною, досяжною, релевантною, завдання повинні бути спрямовані на досягнення мети, бути конкретними, вимірюваними, досяжними та релевантними.
6. Які вимоги до формулювання мети та завдань програми?	соціальні програми, економічні програми, культурні програми, освітні програми, екологічні програми та інші.
7. Які інструменти використовуються для реалізації програмно-цільового планування?	мети та завдань програми; визначення потреб та інтересів різних суб'єктів; розробка плану дій; вибір стратегії виконання програми; реалізація програми; моніторинг та оцінка результатів.
8. Які принципи реалізації програмно-цільового планування у державному секторі?	висока складність виконання; можливість відхилень від запланованої траєкторії; недостатня участь громадськості у процесі прийняття рішень; складність контролю та оцінки результатів.
9. Що таке бюджетний процес у програмно-цільовому форматі?	можливість більш ефективного використання ресурсів; врахування потреб та інтересів різних суб'єктів; забезпечення взаємодії та координації дій різних структурних підрозділів; прозорість та облік результатів.
10. Які переваги має бюджетний процес у програмно-цільовому форматі?	Основні принципи програмно-цільового планування: орієнтація на результат; системність; комплексність; цільовість; прозорість; участь громадськості; координація та співпраця різних суб'єктів; орієнтація на інновації та розвиток.

ТЕМА10. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12

Мета: закріплення теоретичного матеріалу щодо функціонування підприємств комунальної власності

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення

1. Комунальна власність: порядок формування, суб'єкти, об'єкти, ефективність управління
2. Особливості функціонування підприємств комунальної власності
3. Доходи, витрати діяльності підприємств комунальної власності
4. Фінансові результати підприємств комунальної власності

Тестові завдання

1. Об'єктами права комунальної власності є:
  - а) майно і доходи відповідних адміністративно-територіальних одиниць та їх територіальних громад;
  - б) майно, передане у власність області, району чи іншій адміністративно-територіальній одиниці іншими суб'єктами права власності;
  - в) майно і доходи відповідних адміністративно-територіальних одиниць та їх територіальних громад, а також майно, передане у власність області, району чи іншій адміністративно-територіальній одиниці іншими суб'єктами права власності;
  - г) правильної відповіді немає

2. Мінімальний розмір статутного фонду комунального унітарного підприємства встановлює:
  - а) відповідна місцева рада;
  - б) Кабінет Міністрів України;
  - в) Верховна Рада України;
  - г) територіальні управління Національного банку України.

3. В якому році ухвалено Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»:
  - а) 1991 р.;
  - б) 1993 р.;
  - в) 1997 р.;
  - г) 2002 р.

4. Що безпосередньо забезпечує місцеве господарство:
- а) задоволення потреб населення і функціонування системи місцевого самоврядування;
  - б) задоволення потреб населення;
  - в) функціонування системи місцевого самоврядування;
  - г) безпосереднє задоволення потреб держави.
5. Що являє собою комплекс розташованих на території міста (поселення) підприємств, організацій й установ, що обслуговують матеріально-побутові та культурні потреби населення, яке мешкає в ньому:
- а) місцеве господарство;
  - б) міське господарство;
  - в) місцеві фінанси;
  - г) міські фінанси.
6. До складу місцевого господарства входять такі елементи:
- а) міське господарство;
  - б) міське та селищне господарства;
  - в) міське та сільське господарства;
  - г) міське, селищне та сільське господарства
7. Майно комунального унітарного підприємства перебуває у власності:
- а) комунальній;
  - б) державній;
  - в) приватній;
  - г) не підлягає привласненню.
8. За яким нормативним актом вказано правомочності розпорядження:
- а) Цивільний кодекс України;
  - б) Постанова КМУ;
  - в) Господарський кодекс України;
  - г) Кримінальний кодекс України.
9. Хто здійснює контроль за використанням та збереженням належного йому майна безпосередньо або через уповноважений ним орган, не втручаючись в оперативно-господарську діяльність підприємства:
- а) власник майна;
  - б) держава;
  - в) житлово-комунальна контора;
  - г) правильні відповіді б) та в)
10. Мінімальний розмір статутного фонду комунального унітарного підприємства встановлює:

- а) відповідна місцева рада;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Верховна Рада України;
- г) це положення прописано в Господарському кодексі України.

11. Джерелами формування майна комунального підприємства є:

- а) доходи, отримані від нарахування плати за житлово-комунальні послуги, послуги з утримання будинків та прибудинкових територій;
- б) дотації та субсидії;
- в) позики від ломбардів;
- г) кошти, надані благодійним фондом.

ТЕМА 11. ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №13

Мета: закріплення теоретичного матеріалу та особливості організації фінансів житлово-комунального господарства

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення

1. Склад та особливості організації фінансів житлово-комунального господарства.
2. Специфіка фінансової діяльності підприємств комунального обслуговування (сутність тарифної політики підприємств комунального господарства).
3. Фінансова діяльність комунальних транспортних підприємств.
4. Державно-приватне партнерство як інструмент фінансування комунальної інфраструктури України: сучасний стан та перспективи розвитку.

Тестові завдання

1. Мета Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства полягає:
  - а) у визначенні засад реалізації державної політики реформування житлово-комунального господарства;
  - б) у розробленні методів поліпшення комунальних послуг;
  - в) дотриманні правового порядку при веденні комунального господарства;
  - г) реформуванні житлового господарства.

2. Для досягнення мети реформування галузі необхідно вирішити питання:

- а) реалізації інноваційних технологій;
- б) оптимізації виробничої та територіальної інфраструктури житлово-комунального господарства відповідно до потреб населення;
- в) дотримання законодавчої бази;
- г) зіставлення фінансових можливостей і потреб клієнтів.

3. Житловий будинок – це:

- а) будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, установлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного в ній проживання;
- б) приміщення, призначені для забезпечення експлуатації будинку та побутового обслуговування мешканців будинку;

4. Житлово-будівельний кооператив – це:

- а) власник або юридична особа, яка за договором із власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність;
- б) юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі об'єднання їхніх майнових пайових внесків для участі в будівництві або реконструкції житлового будинку (будинків) і наступної його (їх) експлуатації;
- в) суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачеві відповідно до умов договору;
- г) фізична або юридична особа, якій належить право володіння, користування та розпорядження приміщенням, будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд, зареєстроване в установленому законом порядку.

5. Комунальними послугами слід вважати:

- а) результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи в забезпеченні холодною і гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, установленому законодавством;
- б) одиниця виміру для обчислення обсягу отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил згідно із законодавством;
- в) дія надзвичайної ситуації техногенного, природного або екологічного характеру, яка унеможливує надання відповідної послуги відповідно до умов договору;
- г) кількісні показники споживання житлово-комунальних послуг, затверджені згідно із законодавством відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

ТЕМА12: ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №14

***Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності місцевих фінансів та визначенні їх ролі у структурі фінансової системи України ***

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Сутність фінансовий контроль на місцевому рівні
2. Державний зовнішній фінансовий контроль. Повноваження державних органів фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства
  - 2.1 Міністерства фінансів;
  - 2.2. Рахункова палата України
  - 2.3. Держаудитслужби
3. Державний внутрішній фінансовий контроль
4. Внутрішній аудит виконання бюджетів

Тестові завдання

1. Фінансовий контроль на місцевому рівні це?
  - 1) це система формування, розподілу і використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих;
  - 2) діяльність суб'єктів контролю, спрямована на попередження та своєчасне виявлення фактів незаконних і неефективних дій у сфері місцевих фінансів;
  - 3) грошове вираження збалансованого розпису доходів і видатків держави, адміністративно-територіальної одиниці;
  - 4) економічні відносини в процесі створення і розподілу фондів грошових коштів.
2. Завданнями фінансового контролю на місцевому рівні є:
  - 1) Безумовне дотримання вимог чинного законодавства при ухваленні фінансових рішень органами місцевого самоврядування;
  - 2) Виявлення можливих резервів розширення ресурсної бази місцевого самоврядування;

- 3) Попередження і виявлення фактів використання фінансових ресурсів із порушенням встановлених правил;
- 4) всі відповіді вірні.

3. Вищим органом фінансового контролю в Україні та органом, який забезпечує державний зовнішній фінансовий контроль є?

- 1) Міністерство фінансів;
- 2) Рахункова палата;
- 3) Держаудитслужба;
- 4) всі відповіді вірні.

4. Хто забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю, визначає організаційно-методологічні засади та дає оцінку функціонуванню систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту ?

- 1) Міністерство фінансів;
- 2) Рахункова палата;
- 3) Держаудитслужба;
- 4) всі відповіді вірні.

5. Рахункова палата здійснює?

- 1) експертизу поданого до Верховної Ради України проекту закону про Державний бюджет України (включаючи матеріали, що додаються до цього проекту закону) та готує відповідні висновки;
- 2) аналіз виконання Державного бюджету України та готує відповідні висновки, а також пропозиції щодо усунення виявлених відхилень і порушень;
- 3) формування та реалізацію державної політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю;
- 4) оцінку функціонуванню систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту.

6. Міністерство фінансів забезпечує?

- 1) подання Верховній Раді України висновків і пропозицій щодо річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України
- 2) інспектування (ревізії) та моніторинг закупівель;
- 3) здійснення державного фінансового контролю;
- 4) розроблення та проведення єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової політики;

7. Центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю?

- 1) обласні адміністрації;
- 2) Рахункова палата;
- 3) Держаудитслужба;
- 4) Державна фіскальна служба.

8. Держаудитслужба *реалізує державний фінансовий контроль шляхом:*

- 1) інспектування (ревізії);
- 2) Перевірка та моніторинг закупівель;
- 3) державного фінансового аудиту;
- 4) Всі відповіді вірні.

9. Основними принципами державного фінансового контролю є:

- 1) законність;
- 2) повнота і суцільність перевірок;
- 3) відшкодування збитків;
- 4) відповідальність службових осіб за допущені порушення.

10. Основні завдання державного фінансового контролю полягають у забезпеченні:

- 1) контролю за законністю, доцільністю, повнотою, своєчасністю та цільовим призначенням і використанням державних фінансових ресурсів (у тому числі бюджетних дотацій, субвенцій, кредитів тощо);
- 2) контролю за законністю та доцільністю надання державних фінансових і майнових гарантій, які забезпечують відповідну угоду;
- 3) контроль за правильністю обчислення, своєчасністю та повнотою сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів до бюджету.
- 4) здійснення прикордонного контролю та пропуску в установленому порядку осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

11. Попередній фінансовий контроль на місцевому рівні:

- а) проводиться до моменту здійснення фінансових операцій, під час яких допускаються або можуть бути допущені порушення;
- б) здійснюється під час проведення фінансових операцій та є складовою системи оперативного фінансового управління;
- в) здійснюється після проведення фінансових операцій і передбачає більш поглиблене дослідження фінансової діяльності об'єктів контролю;
- г) забезпечує достовірність інформації про фінансову діяльність органів місцевого самоврядування.

12. Поточний фінансовий контроль на місцевому рівні:

- а) проводиться до моменту здійснення фінансових операцій, під час яких допускаються або можуть бути допущені порушення;
- б) здійснюється під час проведення фінансових операцій та є складовою системи оперативного фінансового управління;

- в) здійснюється після проведення фінансових операцій і передбачає більш поглиблене дослідження фінансової діяльності об'єктів контролю;
- г) забезпечує достовірність інформації про фінансову діяльність органів місцевого самоврядування.

13. Наступний фінансовий контроль на місцевому рівні:

- а) проводиться до моменту здійснення фінансових операцій, під час яких допускаються або можуть бути допущені порушення;
- б) здійснюється під час проведення фінансових операцій та є складовою системи оперативного фінансового управління;
- в) здійснюється після проведення фінансових операцій і передбачає більш поглиблене дослідження фінансової діяльності об'єктів контролю;
- г) забезпечує достовірність інформації про фінансову діяльність органів місцевого самоврядування.

14. Основні завдання фінансового управління – це:

- а) забезпечення реалізації державної бюджетної політики на відповідній території;
- б) підготовка пропозицій щодо фінансового забезпечення заходів соціально-економічного розвитку міста;
- в) здійснення контролю за дотриманням підприємствами, установами та організаціями законодавства щодо використання ними бюджетних коштів та коштів цільових фондів, утворених радою;
- г) усі відповіді правильні.

ТЕМА 13: РИЗИКИ І ВИКЛИКИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №15

***Мета: визначення ризиків і викликів формування місцевих бюджетів в умовах військової агресії ***

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Організація влади в умовах воєнного стану

2. Особливості фінансування бюджетної сфери в умовах воєнного стану, оподаткування та надання пільг в умовах воєнного стану
3. Особливості оподаткування та надання пільг в умовах воєнного стану

Тестові завдання

1. На час воєнного стану у областях та районах президент створив тимчасові спеціальні органи – військові адміністрації, основною метою яких є:
  - а) перерозподіл витрат бюджету на користь оборонних витрат
  - б) виконання частини функцій органів місцевого самоврядування
  - в) забезпечення впровадження заходів воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку
  - г) абсолютне заміщення ними органів місцевого самоврядування
2. Приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету державному бюджету з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України, відповідно до рішення Президента, можуть:
  - а) виконавчі комітети відповідних місцевих рад
  - б) Голова територіальної громади або мер міста одноосібно
  - в) місцеві державні адміністрації
  - г) військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації
3. Які з нижчеперелічених змін були внесені задля своєчасного та оперативного реагування на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств у період воєнного стану у галузі місцевих бюджетів та в нормах бюджетного законодавства:
  - а) Дозволена передача коштів між місцевими бюджетами можлива без укладання договору
  - б) Перевірки Державною аудиторською службою щодо виконання місцевих бюджетів не проводяться, а розпочаті перевірки зупиняються
  - в) Дозволено перевищення обсягу резервного фонду бюджету понад 1% обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету
  - г) Встановлена заборона здійснення розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти
4. На час дії воєнного стану платежі, які містять відомості, що становлять державну таємницю, незалежно від суми разового платежу здійснюються:
  - а) на підставі платіжних доручень з поданням підтвердних документів
  - б) на підставі платіжних доручень без подання підтвердних документів
  - в) на підставі договору без подання підтвердних документів
  - г) на підставі договору з поданням підтвердних документів

5. Першочергову пріоритетність відповідно до постанови КМУ Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану мають видатки на:

- а) оплату праці працівників бюджетних установ
- б) соціальне забезпечення, придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів
- в) виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій
- г) національну безпеку і оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану

6. До видатків спеціального фонду бюджету, що погашаються відповідно до Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану в другу чергу не належать видатки на:

- а) закупівлю та монтаж кисневого обладнання, систем медичного кисню, виконання ремонтно-будівельних робіт з реконструкції та капітального ремонту систем (мереж) киснепостачання
- б) охорона приміщень бюджетних установ
- в) стипендії
- г) благоустрій населених пунктів;

7. Сільський, селищний, міський голова може прийняти такі рішення без інформування начальника відповідної обласної військової адміністрації:

- а) про тимчасову структуру апарату рада та виконкому
- б) передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану;
- в) про створення центрів надання безоплатної правової допомоги
- г) створення та реорганізації комунальних підприємств, установ та організацій, у тому числі затвердження їх статутів тощо

8. Для покриття витрат місцевих бюджетів, понесених на оплату комунальних послуг, спожитих у будівлях (приміщеннях) комунальної форми власності, у яких розміщено тимчасово переміщених осіб на безоплатній основі з резервного фонду державного бюджету надається відповідна компенсація місцевим бюджетам. Обласні військові адміністрації надають узагальнену інформацію Мінрегіону для опрацювання питання виділення фінансування протягом:

- а) двох робочих днів після отримання заяв
- б) протягом п'яти робочих днів після отримання заяв
- в) протягом семи робочих днів після отримання заяв
- г) календарного місяця

9. Нарахування та виплата грошових допомог, пільг та житлових субсидій на території, де структурні підрозділи з питань соціального захисту населення не мають можливості забезпечити підготовку виплатних документів та проведення фінансування, здійснюється:

- а) Державним казначейством
- б) Не здійснюється
- в) У відділенні Укрпошти
- г) Ощадбанком

10. Керівникам державних органів, підприємств, установ та організацій, що фінансуються або дотуються з бюджету, до припинення чи скасування воєнного стану в Україні в межах фонду заробітної плати, дозволено самостійно визначати розмір оплати часу простою працівників, але не нижче від:

- а) двох третин мінімальної заробітної плати
- б) двох третин тарифної ставки встановленого працівникові тарифного розряду (посадового окладу)
- в) прожиткового мінімуму
- г) однієї третини тарифної ставки встановленого працівникові тарифного розряду (посадового окладу)

ТЕМА14. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №16

***Мета: закріплення теоретичного основи організації фінансів
місцевих органів влади у зарубіжних країнах***

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

1. Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн.
2. Особливості формування місцевих бюджетів.
3. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку території.
4. Місцеве оподаткування за кордоном.

1. Якою статтею Європейської хартії місцевого самоврядування визначено принципи організації місцевих фінансів:

- а) статтею 3;
- б) статтею 6;
- в) статтею 9;
- г) статтею 12?

2. Податкова справедливість, яка безпосередньо стосується платників місцевих податків і зборів, лежить в основі:

- а) принципу еквівалентності;
- б) принципу субсидіарності;
- в) принципу системності;
- г) принципу децентралізації.

3. Які субсидії спеціального призначення НЕ надаються органам місцевої влади зарубіжних країн?:

- а) інвестиційні;
- б) безумовні;
- в) обумовлені;
- г) капітальні?

4. Найбільше коштів місцевих бюджетів зарубіжних країн витрачається на:

- а) на загальнодержавні послуги;
- б) громадський порядок і безпеку;
- в) економічну діяльність;
- г) соціальні потреби громадян.

5. Наближення до безпосереднього споживача тих суспільно значущих благ і послуг, які надаються мешканцям територіальних громад за розмежування видатків між різними ланками бюджетної системи, – це:

- а) принцип еквівалентності;
- б) принцип субсидіарності;
- в) принцип системності;
- г) принцип децентралізації.

Завдання ??? Поставте у відповідність моделі місцевого самоврядування до їх характеристик

Модель, країна	Характеристика
1. Англосаксонська Великобританія	А. Високий рівень автономії місцевого самоврядування, виборність та контроль з боку населення. Відсутність на місцях спеціальних державних уповноважених, на яких покладена функція контролю над органами місцевого

	самоврядування. Відсутність місцевих адміністрацій (органів державної влади на місцях)
2. Континентальна Франція, Італія, Іспанія, Бельгія, Нідерланди, Польща, Болгарія	В. У деяких ланках місцевого самоврядування виборний орган може бути і ланкою муніципального управління, і представником державної адміністрації
3. Змішана Німеччина, Австрія	Б. Поєднання прямого державного управління і місцевого самоврядування. Певна ієрархія системи управління, в якій місцеве самоврядування є ланкою в порівнянні з державною владою. Обмежена автономія місцевого самоврядування, наявність на місцях спеціальних державних уповноважених, які контролюють органи місцевого самоврядування.

Питання до іспиту

1. Основи теорії місцевих фінансів
2. Сутність поняття «місцеві фінанси»
3. Функції та принципи організації місцевих фінансів
4. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика
5. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави
6. Зміст місцевої фінансової політики
7. Принципи організації місцевої фінансової політики
8. Механізм та інституційна складова місцевої фінансової політики
9. Складові місцевої фінансової політики
10. Місцеві бюджети: сутність та структура
11. Трактуювання сутності доходів місцевих бюджетів
12. Загальні основи класифікації доходів місцевих бюджетів
13. Розмежування доходів місцевих бюджетів
14. Склад доходів місцевих бюджетів України
15. Місцеві податки і збори в системі доходів місцевих бюджетів
16. Проблеми мобілізації доходів місцевих бюджетів і шляхи їх вирішення
17. Шляхи збільшення надходжень до місцевих бюджетів
18. Трактуювання сутності видатків місцевих бюджетів
19. Теоретичні основи класифікації видатків місцевих бюджетів
20. Розмежування видатків місцевих бюджетів України
21. Бюджет розвитку місцевих бюджетів
22. Система міжбюджетних відносин: зміст, склад і моделі побудови
23. Трактуювання сутності міжбюджетного регулювання
24. Теоретичні основи класифікації міжбюджетні трансфертів
25. Реформування міжбюджетних відносин в Україні
26. Порядок розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів (базової та реверсної дотацій)
27. Сутність поняття спроможна та фінансово спроможна територіальна громада
28. Показники та елементи спроможності територіальних громад
29. Основні аспекти формування спроможних територіальних громад
30. Оцінка спроможності територіальної громади (на прикладі ТГ Волинської області)
31. Міські ради як емітенти облігацій місцевих позик
32. Послідовність дій органів місцевого самоврядування у процесі здійснення емісії облігацій
33. Основні завдання випуску муніципальних облігацій
34. Інформація про емітента, його діяльність та фінансово-господарський стан
35. Особливості випуску та погашення муніципальних облігацій за бюджетним законодавством

36. Нормативно-правове забезпечення застосування програмно-цільового планування розвитку територіальної громади
37. Етапи формування та затвердження місцевих цільових програми територіальних громад:
38. Складові програмно-цільового методу бюджетного планування
39. Результативні показники, які використовуються для оцінки ефективності бюджетної програми
40. Елементи ПЦМ планування бюджету
41. Особливості складання бюджетних запитів
42. Комунальна власність: порядок формування, суб'єкти, об'єкти, ефективність управління
43. Особливості функціонування підприємств комунальної власності
44. Доходи, витрати діяльності підприємств комунальної власності
45. Фінансові результати підприємств комунальної власності
46. Склад та особливості організації фінансів житлово-комунального господарства.
47. Специфіка фінансової діяльності підприємств комунального обслуговування (сутність тарифної політики підприємств комунального господарства).
48. Фінансова діяльність комунальних транспортних підприємств.
49. Державно-приватне партнерство як інструмент фінансування комунальної інфраструктури України: сучасний стан та перспективи розвитку.
50. Сутність фінансовий контроль на місцевому рівні
51. Державний зовнішній фінансовий контроль. Повноваження державних органів фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства
52. Державний внутрішній фінансовий контроль
53. Внутрішній аудит виконання бюджетів
54. Організація влади в умовах воєнного стану
55. Особливості фінансування бюджетної сфери в умова воєнного стану, оподаткування та надання пільг в умова воєнного стану
56. Особливості оподаткування та надання пільг в умова воєнного стану
57. Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн.
58. Особливості формування місцевих бюджетів.
59. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій.
60. Місцеве оподаткування за кордоном.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ЗА ТЕМАМИ

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ У СКЛАДІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1. Характерні особливості місцевих фінансів як економічної категорії:
  - а) зв'язок із більш загальною і вихідною категорією — фінансами, яка, є системою економічних відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом вартості валового внутрішнього продукту;
  - б) у процесі здійснення цих відносин відбуваються формування, розподіл і використання централізованих фінансових ресурсів, які головним чином функціонують у фондовій формі;
  - в) цільова підпорядкованість цієї системи відносин — це забезпечення органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами, необхідними для виконання покладених на них функцій і завдань;
  - г) усі відповіді вірні.

2. До поняття «місцеві фінанси» використовують тотожне поняття:
  - а) ресурси державного бюджету;
  - б) фінанси органів місцевого самоврядування;
  - в) бюджет територіальних громад;
  - г) фінанси підприємств і організацій комунальної форми власності.

3. Функції місцевих фінансів:
  - а) стимулююча;
  - б) контрольна;
  - в) немає вірної відповіді;
  - г) вірна відповідь а) та б).

4. До системи місцевих фінансів включають:
  - а) місцеві бюджети; місцеві податки і збори; цільові фонди органів місцевого самоврядування; комунальний кредит; місцеві позики; місцеве господарство; об'єкти комунальної власності;
  - б) взаємовідносини між суб'єктами системи; між місцевими фінансами та іншими ланками фінансової системи держави;
  - в) фінансові ресурси у фондовій і не фондовій формах;
  - г) всі відповіді вірні.

5. Перші згадки про місцеві фінанси, об'єктивність їх існування, поряд із державними фінансами, можна зустріти у роботах таких корифеїв економічної науки як:
  - а) А. Марков;
  - б) М. Цитович;
  - в) К. Штейн;
  - г) М. Курчинський.

6. Хто вивів поняття « місцеві фінанси представляють систему формування, розподілу і використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, такі делегованих»?

- А) В.І. Кравченко
- Б) О.Д. Василик
- В) А.М. Бабич
- Г) Л.М. Павлова

7. Реальним втіленням якої функції місцевих фінансів є чинний порядок формування власних доходів місцевих бюджетів, заохочення перевиконання запланованих показників надходжень загальнодержавних податків і зборів, самостійність у використанні додатково залучених коштів та ін?

- А) контрольна
- Б) стимулююча
- В) розподільна
- Г) немає правильної відповіді

8. Яка функція місцевих фінансів спрямована на забезпечення передбачених пропорцій розподілу і перерозподілу фінансових засобів, їх цільове та економне використання?

- А) контрольна
- Б) стимулююча
- В) розподільна
- Г) немає правильної відповіді

9. Яка функція місцевих фінансів виявляється у порядку формування доходів і видатків місцевих бюджетів, цільових фондів органів місцевого самоврядування, за допомогою яких проходить складний процес забезпечення їх фінансовими ресурсами, необхідними для виконання покладених на місцеве самоврядування завдань?

- А) контрольна
- Б) стимулююча
- В) розподільна
- Г) немає правильної відповіді

10. Яке твердження відносять до основних принципів організації місцевих фінансів?

- А) надання відповідних власних доходів місцевому самоврядуванню;
- Б) самостійність у формуванні та використанні фінансових ресурсів;
- В) державну фінансову підтримку несам о достатніх територіальних громад, проведення фінансового вирівнювання;
- Г) всі відповіді правильні

11. Які органи влади забезпечують функціонування місцевих фінансів?

- А). Кабінет Міністрів України;
- Б). Органи самоврядування;
- В). Місцева влада та органи самоврядування;
- Г). Національний банк України.

12. Які види місцевих бюджетів існують?

- А). Бюджети областей та міст;
- Б). Бюджети районів;
- В). Бюджети областей, міст, районів та сільських громад;
- Г). Бюджети сільських громад.

13. Що таке місцеві фінанси?

- А). це галузь фінансів, що вивчає фінансову діяльність та управління бюджетними ресурсами на рівні місцевого самоврядування;
- Б). це система формування, розподілу і використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих;
- В). галузь фінансової економіки, яка широко зацікавлена в грошово-кредитному та макроекономічному взаємозв'язку між двома та більше країнами;
- Г). сукупність економічних відносин, які пов'язані з рухом грошових коштів, а саме їх формуванням, розподілом і використанням у процесі господарської діяльності підприємств.

14. Що належить до місцевих фінансових ресурсів?

- А). доходи місцевого бюджету, фінансові ресурси комунальної власності, місцеві запозичення, а також благодійні, спонсорські внески та пожертвування;
- Б). місцевий бюджет;
- В). фінансові ресурси суб'єктів господарювання та комунальної власності;
- Г). іноземні запозичення.

15. Для місцевих фінансів, які притаманні функції?

- А). Розподільча;
- Б). Контролююча та розподільча;
- В). Розподільча, контролююча та стимулююча;
- Г). Стимулююча та контролююча.

16. Відколи, наука про місцеві фінанси бере свій початок?

- А) з першої половини 19 ст.
- Б) з другої половини 19 ст.
- В) з кінця 18 ст.
- Г) з другої половини 20 ст.

17. Головною передумовою існування місцевих фінансів як окремої і специфічної ланки фінансової системи країни є ...?
- А) бажання місцевих жителів
  - Б) рішення попередньої влади
  - В) рішення Президента України
  - Г) конституційне закріплення інституту місцевого самоврядування
18. З яким суб'єктом фінансової системи країни в процесі розподілу і перерозподілу валового національного продукту, спостерігається найбільш тісний взаємозв'язок?
- А) з державним бюджетом
  - Б) з бюджетом області
  - В) з бюджетом територіальних громад
  - Г) з бюджетом району
19. Хто виступає платниками податків та інших обов'язкових платежів, які формують дохідну базу місцевих бюджетів ?
- А) населення області
  - Б) населення територіальних громад
  - В) суб'єкти господарювання
  - Г) підприємці з територіальних громад
20. Що відноситься до функцій місцевих фінансів?
- А) розподільна
  - Б) контрольна
  - В) стимулююча
  - Г) організаційна

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

1. Механізм забезпечення фінансової політики місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування включає:
- а) фінансово-економічні (розроблення програм економічного і соціального розвитку територій на середньострокову та довгострокову перспективи);
  - б) політико-правові (формування комплексного механізму правового, науково-методичного та політичного забезпечення фінансової політики);
  - в) інформаційні компоненти (створення єдиного інформаційного простору та забезпечення участі громадськості у формуванні фінансової політики);
  - г) всі відповіді вірні.
2. Принципи організації місцевої фінансової політики:
- а) принцип прозорості;
  - б) принцип рівності;
  - в) принцип законності;

г) всі відповіді вірні.

3. Основними складовими місцевої фінансової політики є:

- а) інвестиційна політика;
- б) фінансова політика;
- в) операційна політика;
- г) жодної вірної відповіді.

4. Напрями реалізації місцевої фінансової політики в Україні:

- а) удосконалення системи стратегічного фінансового планування на місцевому рівні;
- б) об'єднання фінансових ресурсів з метою вирішення соціально-економічних проблем;
- в) підвищення результативності, прозорості та ефективності використання ресурсів;
- г) всі відповіді вірні.

5. У Бюджетному кодексі України від 8 серпня 2010 р. визначено низку концептуальних положень, які стосуються місцевих фінансів:

- а) розподіл доходів і видатків між бюджетами всіх рівнів і видів;
- б) порядок здійснення місцевих запозичень;
- в) джерела формування і напрями використання бюджету розвитку місцевих бюджетів;
- г) всі відповіді вірні.

6. Який принцип організації місцевої фінансової політики гласить, що місцева фінансова політика має проводитися в умовах співпраці між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, недержавними організаціями, суб'єктами господарювання і населенням у процесі реалізації, моніторингу й оцінки виконання завдань даного сегмента політики?

- а). законності
- б). децентралізації управління
- в). партнерства
- г). публічності та гласності

7. Який принцип організації місцевої фінансової політики має забезпечити залучення громадян до прийняття політичних рішень у фінансовій сфері за рахунок гарантування високого рівня обізнаності в змістовній та процедурній стороні діяльності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування?

- а). законності
- б). децентралізації управління
- в). партнерства

г). Принцип публічності та гласності

8. Який принцип організації місцевої фінансової політики означає, що місцева фінансова політика реалізується відповідно до положень нормативно-правового поля, яке регламентує фінансові відносини на місцевому рівні

- а). законності
- б). децентралізації управління
- в). партнерства
- г). публічності та гласності

9. Який принцип організації місцевої фінансової політики полягає в тому, що місцева фінансова політика має проводитися у контексті поєднання контролю і незалежності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, наділення нижчих структур повноваженнями при збереженні підзвітності та підпорядкованості?

- а). законності
- б). децентралізації управління
- в). партнерства
- г). публічності та гласності

10. Однією з основних складових місцевої фінансової політики є

- а). бюджетна політика
- б). інвестиційна політика
- в). податкова політика
- г). всі відповіді вірні

11. Який елемент місцевої фінансової політики відповідає за встановлення ставок податків та зборів?

- а). Механізм моніторингу та контролю;
- б). Механізм збирання місцевих податків та зборів;
- в). Механізм розподілу фінансових ресурсів;
- г). Інституційна складова.

12. Які елементи включає в себе механізм та інституційна складова місцевої фінансової політики?

- а). Законодавчі акти, місцеві депутати, президент;
- б). Громадські організації, корпорації, фінансові інститути;
- в). Міжнародні організації, відомства уряду, приватні компанії;
- г). Механізм збирання податків та зборів, механізм розподілу фінансових ресурсів, механізм моніторингу та контролю, інституційна складова;

13. Яке значення має механізм моніторингу та контролю в місцевій фінансовій політиці?

- а). Забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів та запобігання корупції;
- б). Встановлення ставок податків та зборів;
- в). Забезпечення швидкого збирання податків та зборів;
- г). Розподіл фінансових ресурсів між різними сферами.

14. Який елемент місцевої фінансової політики відповідає за контроль використання фінансових ресурсів та запобігання корупції?

- а). Механізм збирання місцевих податків та зборів;
- б). Механізм розподілу фінансових ресурсів;
- в). Механізм моніторингу та контролю;
- г). Інституційна складова.

15. Що таке місцева фінансова політика?

- а). Система різноманітних заходів, які вживаються на місцевому рівні для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів місцевих урядів та їх підвищення за допомогою збільшення доходів та зменшення витрат;
- б). Встановлення ставок податків та зборів, проведення оцінки майна та землі, використання сучасних технологій для збирання платежів;
- в). Система різноманітних заходів, які вживаються на державному рівні для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів держави та їх підвищення за допомогою збільшення доходів та зменшення витрат;
- г). Визначення правил фінансової дисципліни та контролю використання фінансових ресурсів.

16. Принцип, який означає, що місцева фінансова політика реалізується відповідно до положень нормативно-правового поля, яке регламентує фінансові відносини на місцевому рівні?

- а) законності;
- б) децентралізації;
- в) публічності та гласності;
- г) партнерства

17. Принцип, який базується на створенні управлінської вертикалі, що пронизує адміністративно-територіальні рівні й забезпечує їх субординацію?

- а) законності;
- б) децентралізації;
- в) публічності та гласності;
- г) партнерства

18. Принцип, який гласить, що місцева фінансова політика має проводитися в умовах співпраці між центральними та місцевими органами

виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, недержавними організаціями, суб'єктами господарювання і населенням у процесі реалізації, моніторингу й оцінки виконання завдань даного сегмента політики?

- а) законності;
- б) децентралізації;
- в) публічності та гласності;
- г) партнерства.

19. Принцип, відповідно до якого, результати місцевої фінансової політики повинні оприлюднюватися через засоби масової інформації?

- а) законності;
- б) децентралізації;
- в) публічності та гласності;
- г) партнерства.

20. Механізм забезпечення фінансової політики місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування включає такі компоненти:?

- а) фінансово-економічну;
- б) соціальну;
- в) політико-правову;
- г) інформаційну.

ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

1. На що впливають місцевий бюджет в економічній системі держави?

- а) на розвиток демократії;
- б) на добробут населення;
- в) на фінансову безпеку;
- г) всі відповіді вірні.

2. Як характеризують доходи місцевих бюджетів за характером повноти зарахування до бюджету відповідного рівня?

- а) податкові та неподаткові надходження;
- б) доходи, які зараховуються в повному обсязі;
- в) доходи загального фонду;
- г) закріплені доходи.

3. На скільки груп розділені платники єдиного податку?

- а) 8;
- б) немає груп, розмір ставки для всіх однаковий;
- в) 4;
- г) 2.

4. Які існують види доходів місцевих бюджетів в системі бюджетного регулювання?
- а) регульовані доходи;
  - б) власні доходи;
  - в) закріплені доходи;
  - г) всі відповіді вірні.
5. За якими розділами класифікують доходи бюджету?
- а) податкові надходження/неподаткові надходження;
  - б) доходи від операцій з капіталом;
  - в) трансферти;
  - г) всі відповіді вірні.
6. Скільки відсотків податку на прибуток надходить до місцевого бюджету?
- А) 5
  - Б) 10
  - В) 15
  - Г) 20
7. В якому році прийнятий Податковий кодекс України?
- А) 2008
  - Б) 2009
  - В) 2010
  - Г) 2011
8. Скільки становить ставка податку на нерухоме майно, відінне від земельної ділянки?
- А) не більше 1% мінімальної зарплати за кв. м.
  - Б) не більше 1,5% мінімальної зарплати за кв. м.
  - В) не більше 2% мінімальної зарплати за кв. м.
  - Г) не більше 2,5% мінімальної зарплати за кв. м.
9. Доходи мобілізовані місцевою владою самостійно на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених місцевою владою
- А) передані
  - Б) власні
  - В) регульовані
  - Г) закріплені
10. Доходи, що передаються місцевій владі центральною владою або органами влади вищого територіального рівня.
- А) передані
  - Б) власні
  - В) регульовані

Г) закріплені

11. Які податки є основним джерелом доходів місцевих бюджетів?
- а). податок на додану вартість;
  - б). податок на прибуток підприємств;
  - в). податок на нерухоме майно;
  - г). податок на рухоме майно.
12. Які з наступних платежів не входять до складу доходної бази місцевих бюджетів?
- а). податок на прибуток підприємств;
  - б). податок на додану вартість;
  - в). штрафи за порушення правил дорожнього руху;
  - г). акцизний збір з палива.
13. Який податок сплачується у зв'язку з отриманням спадщини та може надходити до місцевих бюджетів?
- а). ПДВ;
  - б). Податок на спадщину;
  - в). Податок на прибуток;
  - г). Акцизний податок.
14. Які види доходів місцевих бюджетів існують за формою оплати?
- а). Готівкові та безготівкові;
  - б). Строкові та безстрокові;
  - в). Оплата праці та оплата послуг;
  - г). Дивіденди та проценти.
15. Які види доходів місцевих бюджетів існують за характером доходів?
- а). Постійні та тимчасові;
  - б). Прямі та непрямі;
  - в). Одноразові та регулярні;
  - г). Одержані та надходження доходи.
16. Доходи місцевих бюджетів за ознакою періодичності зарахування до бюджету поділяються на ...?
- А) разові;
  - Б) квартальні;
  - В) клугрорічні;
  - Г) стабільні.
17. Залежно від джерел надходження доходи місцевих бюджетів є ...?
- А) податкові;
  - Б) неподаткові;

- В) доходи від операцій з капіталом;
Г) трансферти.
18. За яким критерієм класифікуються податкові доходи; неподаткові доходи (доходи від майна та послуг); запозичені кошти (місцеві позики та запозичення)?
А) за змістом;
Б) залежно від джерел формування;
В) за ознакою розподілу бюджетного фонду;
Г) за методом мобілізації.
19. Які надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори?
А) неподаткові;
Б) доходи від операцій з капіталом;
В) податкові;
Г) трансферти.
20. Кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі?
А) трансферти;
Б) асигнування;
В) субсидії;
Г) бюджетна допомога.

СИСТЕМА ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

1. Як класифікують видатки місцевих бюджетів?

- а) за соціально-економічним змістом;
б) за відомчою класифікацією;
в) за програмно-цільовою класифікацією;
г) всі відповіді вірні.

2. На скільки груп поділяють видатки між місцевими бюджетами відповідно до критеріїв розмежування?

- а) 1;
б) 2;
в) 3;
г) 4.

3. До видатків місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, належать видатки на:

- а) органи місцевого самоврядування;
- б) культурно-мистецькі програми місцевого значення;
- в) типові проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури;
- г) всі відповіді вірні.

4. Що входить до складу доходів та видатків бюджету розвитку місцевих бюджетів?

- а) видатки бюджету розвитку;
- б) регіональні видатки бюджету розвитку;
- в) капітальні видатки бюджету розвитку;
- г) вірна відповідь а) та в).

5. Що входить до капітальних видатків бюджету розвитку?

- а) виконання інвестиційного проекту;
- б) розвиток дорожнього господарства;
- в) природоохоронні заходи;
- г) всі відповіді вірні.

6. Що таке система видатків місцевих бюджетів?

- а). Сукупність правил і процедур, що регулюють видатки місцевих бюджетів;
- б). Збір коштів у місцеві бюджети;
- в). Сукупність витрат, що плануються на місцевому рівні;
- г). Розподіл коштів на місцевому рівні.

7. Який орган місцевої влади затверджує місцевий бюджет?

- а). Мерія міста;
- б). Виконком місцевої ради;
- в). Депутати місцевої ради.
- г). Місцева рада;

8. Які функції виконує система видатків місцевих бюджетів?

- а). Фінансування соціальних програм;
- б). Забезпечення фінансування місцевих проектів;
- в). Фінансування робіт з утримання інфраструктури;
- г). Всі вищезазначені варіанти

9. Видатки місцевих бюджетів класифікуються за скількома ознаками?

- а). 3;
- б). 6;
- в). 2;
- г). 8.

10. Що таке бюджет місцевого самоврядування?

- а). план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування;
- б). грошове вираження збалансованого розпису доходів і видатків держави;
- в). органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації;
- г). всі грошові надходження, що їх отримують з різних джерел усі члени сім'ї.

11. Які видатки належать до видатків бюджету розвитку?

- А) видатки на освіту
- Б) видатки на охорону здоров'я
- В) видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення
- Г) капітальні видатки

12. за якою класифікацією видатки поділяються на поточні та капітальні?

- А) функціональною
- Б) відомчою
- В) предметною
- Г) програмно-цільовою

13. за якою класифікацією видатки поділяються за відповідними бюджетними програмами, що дає можливість посилити фінансовий контроль за цільовим використанням коштів бюджету

- А) функціональною
- Б) відомчою
- В) предметною
- Г) програмно-цільовою

14. за якою класифікацією видатки поділяються за відомчим призначенням здійснюється відповідно до відомчої класифікації, в якій кількість груп тотожна кількості головних розпорядників бюджетних коштів?

- А) функціональною
- Б) відомчою
- В) предметною
- Г) програмно-цільовою

15. на основі якого принципу здійснюється розмежування видів видатків між місцевими бюджетами?

- А) субсидіарності
- Б) підпорядкованості
- В) фінансової самостійності
- Г) делегування повноважень

16. За роллю у відтворюючому процесі видатки поділяються на ...?
- А) видатки у сферу виробництва;
  - Б) видатки у сферу надання послуг;
  - В) видатки у сферу соціального забезпечення;
  - Г) видатки у сферу розвитку.
17. На скільки груп, згідно з Бюджетним кодексом України за функціональною класифікацією видатки бюджетів поділяють, залежно від спрямованості бюджетної політики?
- А) на 3 групи;
  - Б) на 10 груп;
  - В) на 9 груп;
  - Г) на 13 груп.
18. Класифікація видатків, яка використовується у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі.?
- А) Економічна класифікація видатків;
  - Б) Функціональна класифікація видатків;
  - В) Відомча класифікація видатків;
  - Г) Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету.
19. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу ...?
- А) законності;
  - Б) децентралізації;
  - В) субсидіарності;
  - Г) партнерства.
20. Видатки бюджету класифікуються за економічною характеристикою операцій поділяються на:?
- А) поточні;
  - Б) соціальні;
  - В) капітальні;
  - Г) бюджетні.

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

1. Як визначає сутність міжбюджетних відносин Алексєєв І. (2008р.)?
- а) це система взаємовідносин між державою та місцевим самоврядуванням щодо розподілу повноважень державних органів влади й органів місцевого самоврядування, а також розподілу видаткових зобов'язань і дохідних джерел між бюджетами різних рівнів;

б) це форма взаємозв'язків і взаємозалежностей між окремими ланками системи місцевих бюджетів, а також між місцевими бюджетами та Державним бюджетом України – головним елементом системи міжурядових фінансових відносин;

в) внутрішні бюджетні потоки, які відображають перерозподіл доходів і видатків місцевих бюджетів;

г) відносини між ланками бюджетної системи України, пов'язані з перерозподілом бюджетних коштів з метою збалансування обсягів видатків органів влади різних рівнів, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями та делегованими функціями, та їх доходами.

2. Органи управління яких рівнів є суб'єктами міжбюджетних відносин, які виділяють міжбюджетні відносини?

а) вертикальні;

б) прями;

в) змішані;

г) жодної вірної відповіді.

3. Складовими системи міжбюджетних відносин є:

а) забезпечення бюджетів доходами, достатніми для виконання покладених на них завдань;

б) підтримка «бідних» у фінансовому розумінні території (і відповідних бюджетів);

в) різні форми взаємовідносин, що виникають у процесі виконання бюджетів (векселі, взаємозаліки, бюджетні позички тощо);

г) всі відповіді вірні.

4. В теорії та практиці управління місцевими фінансами розрізняють такі моделі організації міжбюджетних відносин:

а) концепція субсидіарності;

б) бюджетний унітаризм;

в) бюджетний федералізм;

г) всі відповіді вірні.

5. У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі трансферти місцевим бюджетам:

а) базова дотація;

б) освітня субвенція;

в) інші додаткові дотації та інші субвенції;

г) всі відповіді вірні.

6. Що таке міжбюджетні відносини?

а). Взаємовідносини між різними державними органами;

б). Відносини між різними бюджетними установами;

в). Відносини між державою та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України;

г). Відносини між різними галузями економіки.

д).

7. Невідповідність між обсягами фінансових ресурсів того чи іншого рівня влади, регіонального або місцевого, і обсягами завдань та обов'язків, які на нього покладаються в процесі розподілу компетенції між центральною, регіональною і місцевою владами це?

а). Горизонтальні фіскальні дисбаланси;

б). Бюджетний унітаризм;

в). Вертикальні фіскальні дисбаланси;

г). Сутність бюджетного регулювання.

1. Які методи бюджетного регулювання?

а). Податкова політика та грошова політика;

б). Видаткова політика та державні закупівлі;

в). Податкова, грошова, видаткова політика, державні закупівлі та контроль за державним боргом;

г). Контролюючий та регулятивним.

11 які є моделі організації міжбюджетних відносин?

А) концепція субсидіарності;

Б) бюджетний унітаризм;

В) бюджетний федералізм»

Г) всі відповіді вірні

12. які є види міжбюджетних трансфертів

а) дотація вирівнювання.

б) субвенції,

в) міжбюджетні трансферти у вигляді коштів, що передаються до державного та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів

г) всі відповіді вірні

14. показник, який використовується для розрахунку обсягу коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів, з метою стимулювання нарощування доходів місцевих бюджетів у процесі бюджетного планування це

А) індекс відносної податкостроможності

Б) Коефіцієнт вирівнювання

В) коефіцієнт податкостроможності

Г) немає правильної відповіді

15. Модель організації міжбюджетних відносин, яка є повною протилежністю концепції бюджетного унітаризму ?

- А) Бюджетний федералізм;
- Б) Бюджетний унітаризм;
- В) Концепція перерозподілу;
- Г) Концепція субсидіарності.

16. Модель організації міжбюджетних відносин, яка характеризується бюджетною централізацією?

- А) Бюджетний федералізм;
- Б) Бюджетний унітаризм;
- В) Концепція перерозподілу;
- Г) Концепція субсидіарності.

17. Модель організації міжбюджетних відносин, яка полягає в партнерських відносинах між центром та регіонами (місцями) в частині надання фінансової допомоги для розв'язання тих проблемних питань, які краще розв'язувати на нижчому рівні для отримання максимально ефективного результату?

- А) Бюджетний федералізм;
- Б) Бюджетний унітаризм;
- В) Концепція перерозподілу;
- Г) Концепція субсидіарності.

18. В теорії та практиці управління місцевими фінансами розрізняють три моделі організації міжбюджетних відносин, що до них НЕ відноситься ?

- А) концепція субсидіарності;
- Б) бюджетний федералізм;
- В) бюджетний унітаризм;
- Г) концепція перерозподілу.

19. Коли виникає горизонтальний фіскальний дисбаланс?

- А) одна або кілька територій того ж рівня не мають достатніх фінансових ресурсів для надання державних і громадських послуг в обсягах, що надаються іншими територіями відповідно до певних стандартів;
- Б) існують так звані бідні і багаті території;
- В) деякі території мають більші потреби, ніж інші;
- Г) існує більш висока вартість державних і громадських послуг у межах одних територій порівняно з іншими.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1. До якого року в Україні об'єкти комунальної власності належали до державної власності?

- а) 1995 р;
- б) 1996 р;
- в) 1997 р;
- г) 1998 р.

2. Право комунальної власності – це?

- а) форма власності, при якій майно, зокрема засоби та продукти виробництва, належать державі повністю або на основі часткової чи спільної власності;
- б) одна з форм власності, яку розуміють як абсолютне, захищене законом право фізичної або юридичної особи, чи групи осіб на об'єкт власності;
- в) право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування;
- г) жодної вірної відповіді.

3. Джерелом формування майна комунального підприємства є:

- а) майно, надане засновником - місцевою (обласною, районною, міською) радою;
- б) доходи від цінних паперів;
- в) кредити банків та інших кредиторів;
- г) всі відповіді вірні.

4. Витрати комунального некомерційного підприємства пов'язані з:

- а) нарахуваннями на фонд оплати праці;
- б) організацією додаткової (господарської) діяльності бюджетних установ;
- в) утриманням, облаштуванням, ремонтом та придбанням майна бюджетних установ;
- г) всі відповіді вірні.

5. Для створення яких фондів повинно вистачати прибутку комунального підприємства?

- а) фонду розвитку виробництва;
- б) фонду оплати праці;
- в) амортизаційного фонду;
- г) всі відповіді вірні.

1. Що таке об'єкти права комунальної власності ?

- А) Сукупність правил і процедур, що регулюють права комунальної власності;
- Б) Збір коштів у місцеві бюджети;
- В) Сукупність витрат, що плануються на місцевому рівні;
- Г) Це те майно, у тому числі грошові кошти, яке належить територіальній громаді.

2. Який вид фінансового забезпечення підприємств комунальної власності включає в себе використання кредитних ресурсів комерційних банків?

- д). Інвестування;
- е). Дотації;
- ж). Субсидії;
- з). Кредитування.

3. Як називаються основні джерела формування фінансових ресурсів підприємств комунальної форми власності?

- д). Фінансування соціальних програм;
- е). Власні та залучені кошти;
- ж). Фінансування робіт з утримання інфраструктури;
- з). Всі вищезазначені варіанти.

4. Що таке фінансовий план підприємства комунальної власності?

- д). Документ, що включає в себе прогноз прибутку та збитків на наступний рік;
- е). Документ, що включає в себе прогноз доходів та видатків на наступний рік;
- ж). Документ, що включає в себе прогноз поточних доходів та видатків на поточний рік;
- з). Документ, що включає в себе аналіз фінансового стану підприємства за попередній рік.

5. Який вид фінансового забезпечення підприємств комунальної власності включає в себе залучення коштів від громадських об'єднань, благодійних фондів та інших некомерційних організацій?

- д). Спонсорство;
- е). Субсидії;
- ж). Дотації;
- Г) Інвестування.

11. до якого року в Україні об'єкти комунальної власності належали до державної власності?

- А) 1999

- Б) 2001
- В) 2004
- Г) 1996

12. скільки засновників може бути в комунального унітарного підприємства?

- А) 1
- Б) 2
- В) немає обмежень
- Г) немає правильної відповіді

13. скільки засновників може бути вкорпоративного підприємства?

- А) 1
- Б) 2
- В) немає обмежень
- Г) немає правильної відповіді

14. яка частка акцій в сатутному капіталі комунального акціонерного товариства повинна належати органу місцевого самоврядування.

- А) 25
- Б) 50
- В) 75
- Г) немає правильної відповіді

15. До якого року в Україні, об'єкти комунальної власності належали до державної власності ?

- А) 1996 р.;
- Б) 1991 р.;
- В) 2001 р.;
- Г) 1993 р..

16. Щоб підприємство відносилось до комунального сектору, частка комунальної власності повинна бути ...?

- А) не більше 50%;
- Б) більше 50%;
- В) 90 і більше % ;
- Г) хоча б 10%.

17. Комунальне унітарне підприємство утворюється скількома засновником ?

- А) Не більше ніж трьома;
- Б) Двома;
- В) Не має значення;
- Г) Одним.

18. Якими можуть бути корпоративні комунальні підприємства?

- А) акціонерні;
- Б) не можуть бути;
- В) ТзПВ;
- Г) ТОВ.

19. Майно підприємств комунальної власності складається з?

- А) Основних фондів;
- Б) Оборотних коштів;
- В) Товарів;
- Г) Інших цінностей.

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Тестові завдання

1. Що таке ЖКГ (Житлово комунальне господарство)?

- а). Взаємовідносини між різними державними органами;
- б). Багатогалузевий господарський комплекс, функціональним призначенням якого є задоволення житлово-комунальних потреб населення, підприємств, установ, що сприяє соціально-економічному розвитку суспільства;
- в). Відносини між державою та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій;
- г). Відносини між різними галузями економіки.

2. Що включає в себе фінансова діяльність підприємств житлово-комунального обслуговування?

- а). Обслуговування мереж та устаткування;
- б). Управління фінансовими ресурсами та фінансовими потоками;
- в). Придбання інвентарю та матеріалів;
- г). Організація роботи з населенням.

3. Що таке тариф на житлово-комунальні послуги?

- а). Економічний аспект міжбюджетних відносин визначається економічними функціями держави та органів місцевого самоврядування;
- б). система взаємовідносин між державою та місцевим самоврядуванням щодо розподілу повноважень державних органів влади і органів місцевого самоврядування, а також розподілу видаткових зобов'язань і дохідних джерел між бюджетами різних рівнів;
- в). Офіційно встановлена органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування ставка плати за утримання житлових будинків і прилеглих територій або надання комунальних послуг, що забезпечує

мінімально необхідний рівень відшкодування експлуатаційних витрат на фінансування програм розвитку об'єктів житлово-комунальної сфери при дотриманні нормативних вимог щодо якості вказаних послуг;

г). показник, який використовується для розрахунку обсягу коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів, з метою стимулювання нарощування доходів місцевих бюджетів у процесі бюджетного планування.

4. Яке з перерахованих не є джерелом формування доходів підприємств житлово-комунального обслуговування?

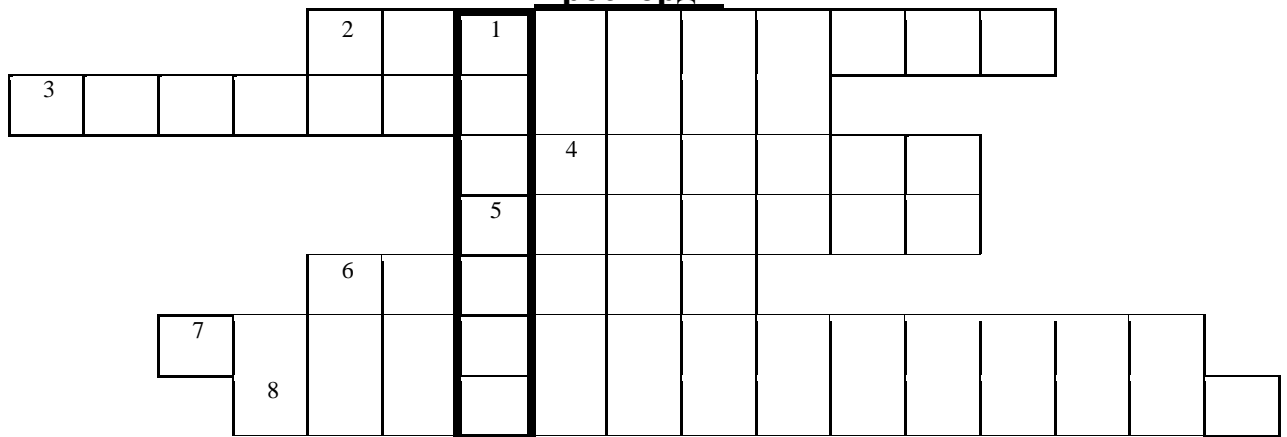
- а). Плата за послуги;
- б). Субсидії з державного бюджету;
- в). Пожертвування від населення;
- г). Орендна плата за приміщення.

5. Що таке фінансовий план на підприємстві житлово-комунального обслуговування?

- а). Перелік послуг, що надаються підприємством;
- б). План доходів та видатків на певний період часу;
- в). Спеціальна відомість для обліку робіт;
- г). Список працівників підприємства.

КРОСВОРДИ ЗА ТЕМАМИ МІСЦЕВІ ФІНАНСИ У СКЛАДІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кросворд 1

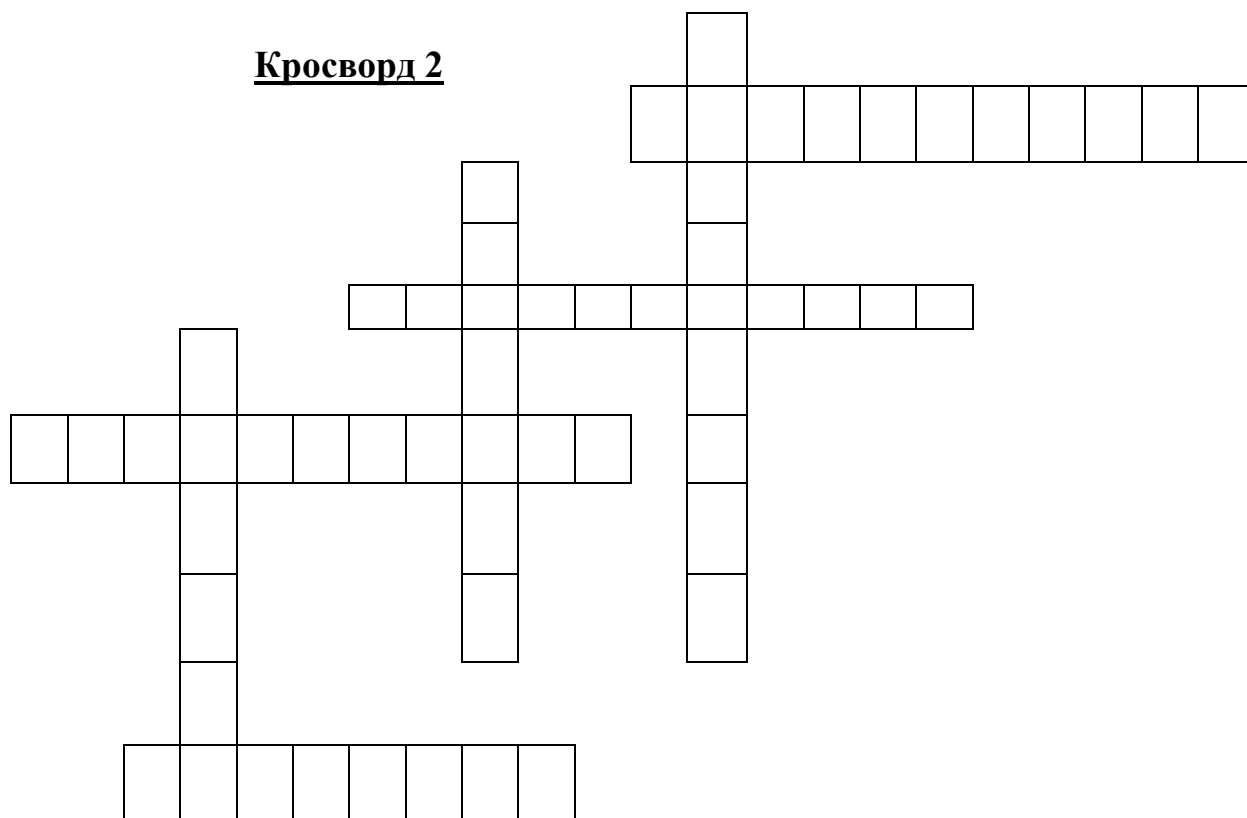

По горизонталі

2. Власність територіальних громад на належне їм майно, що використовується для спільних потреб громади і керується відповідними органами місцевого самоврядування - це?;
3. функція місцевих фінансів, яка виявляється у порядку формування доходів і видатків місцевих бюджетів, цільових фондів органів місцевого самоврядування?
4. територіальна громада органи місцевого самоврядування в системі місцевих фінансів є - ?
5. фонди, які затверджуються відповідною місцевою радою та використовуються для фінансування конкретних цільових програм і заходів, називаються ...;
6. комунальний ... — сукупність економічних відносин, що виникають між органами місцевого самоврядування, з одного боку, та фізичними і юридичними особами — з іншого боку, за яких місцеве самоврядування виступає частіше у ролі позичальника.
7. Надане законом право місцевих органів самостійно вирішувати питання, що входять до їхньої компетенції - це?;
8. Принцип організації місцевих фінансів, суттю якого є необхідність ефективного використання коштів місцевих бюджетів?

По вертикалі

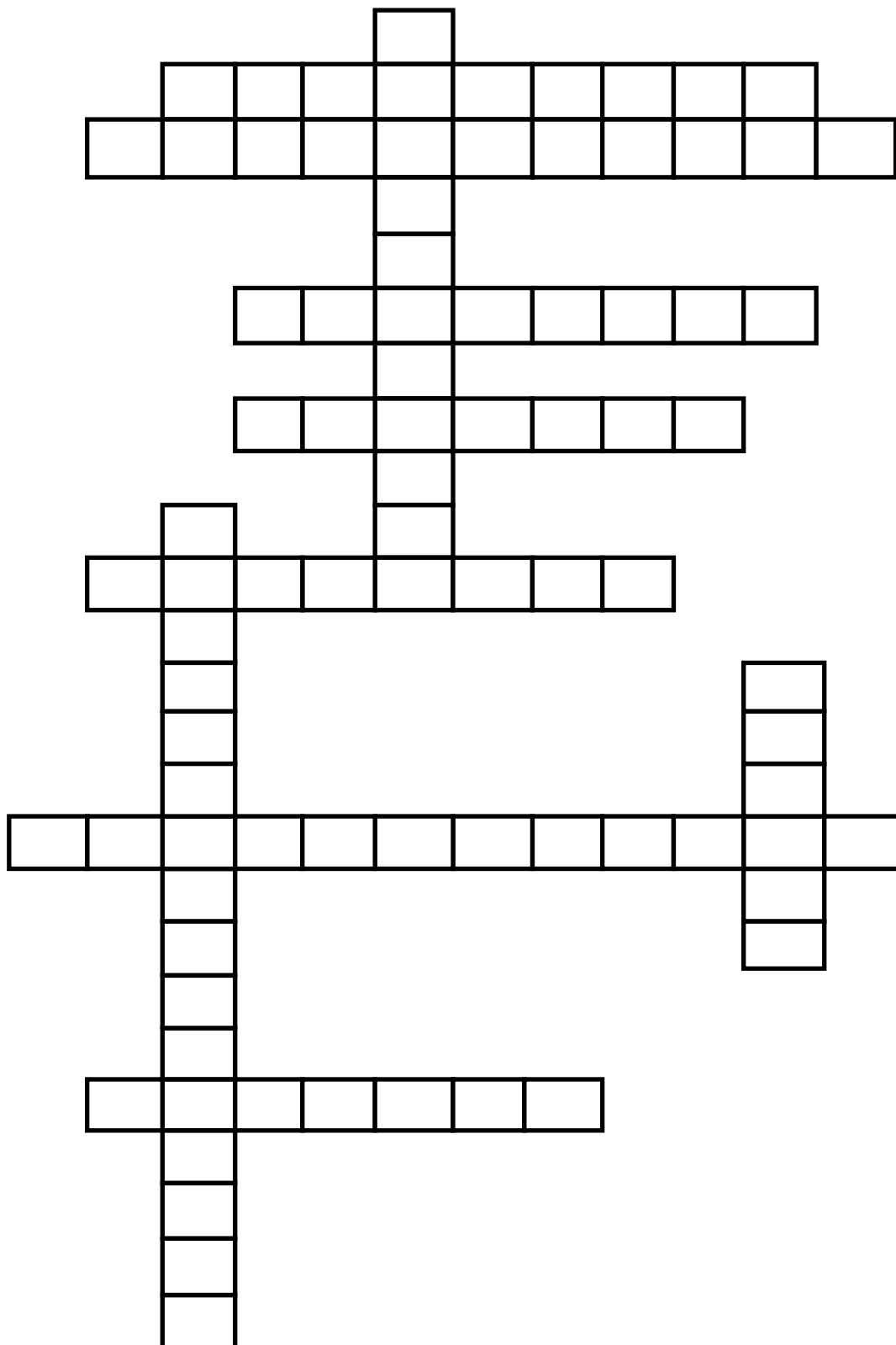
1. Система формування, розподілу і використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих - це ... фінанси;

Кросворд 2**По вертикалі:**

1. Один з видів місцевих податків, що сплачується від власності на землю (земельний).
2. Один з видів місцевих податків, що сплачується від фізичних осіб податок на (доходи).
3. Система економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань - це місцеві (фінанси).

По горизонталі:

1. Форма місцевих позабюджетних коштів, що збирається від підприємств та організацій міста або району, плата за (нерухомість).
2. Місцевий бюджет складається з доходів та (видатків).
3. Система економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань - це місцеві (фінанси).
4. операції, пов'язані з отриманням коштів на умовах повернення, платності та строковості, в результаті яких з'являються зобов'язання перед бюджетом, та операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету – це місцеві (запозичення).

Кросворд 3**По вертикалі:**

1. Функція місцевих фінансів полягає у створенні таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо зацікавленими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень як загальнодержавних, так і місцевих податків і зборів, пошуку

альтернативних джерел доходів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їх розпорядження (10 букв).

2. Один з елементів системи місцевих фінансів, до якого включають суб'єкти системи, місцеві фінанси та інші ланки фінансової системи держави (15 букв).

3. Інший самостійний фінансовий інститут, у якому незначні за обсягами джерела доходів. Вони складають приблизно 1-5 % всіх надходжень (Підказка: цільові . . . органів місцевого самоврядування) (5 букв).

По горизонталі:

4. До цього елементу системи місцевих фінансів включають: місцеві бюджети; місцеві податки і збори; цільові фонди органів місцевого самоврядування; комунальний кредит; місцеві позики; місцеве господарство; об'єкти комунальної власності (8 букв).

5. Функція місцевих фінансів, що реалізується, зокрема, в діяльності органів місцевого самоврядування при складанні проектів місцевих бюджетів, їх розгляді і затвердженні, а також виконанні і складанні звіту про виконання місцевих бюджетів (10 букв).

6. Елемент системи місцевих фінансів, до якого включають: територіальну громаду; органи місцевого самоврядування (7 букв).

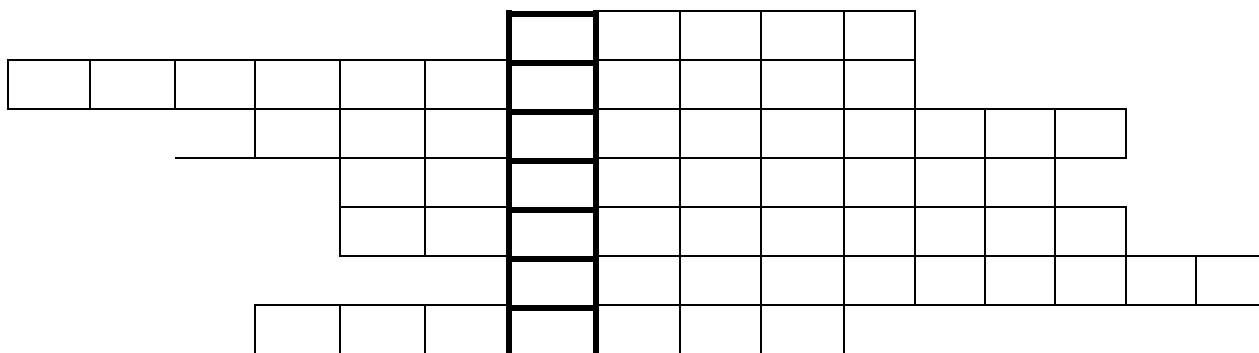
7. До цього елементу системи місцевих фінансів включають: Видатки - поточні, розвитку; на фінансування власних повноважень, на фінансування делегованих повноважень; обов'язкові, факультативні; Доходи - власні, закріплені; податкові, неподаткові; Способи формування доходів - місцеві податки і збори; частки загальнодержавних податків; комунальні платежі; доходи від майна та землі, що належать місцевій владі; доходи комунальних підприємств; кредити; комунальні позики; трансферти (6 букв).

8. Цей ресурс дає можливість розкрити економічну сутність місцевих бюджетів як фінансової бази місцевого самоврядування, існування якого підпорядковано вирішенню основного завдання — забезпечення населення суспільними послугами, всебічний і гармонійний розвиток всіх територій країни (Підказка: бюджетні . . .) (7 букв).

9. Функція місцевих фінансів виявляється у порядку формування доходів і видатків місцевих бюджетів, цільових фондів органів місцевого самоврядування, за допомогою яких проходить складний процес забезпечення їх фінансовими ресурсами, необхідними для виконання покладених на місцеве самоврядування завдань (11 букв).

10. Це елемент системи місцевих фінансів, до якого включають: фінансові ресурси у фондovій і не фондovій формах (6 букв).

Кросворд 4

1. Сфера дії контрольної функції не обмежується місцевими бюджетами, а включає інші ..... грошових коштів та загалом усі фінансові ресурси та майно, які знаходяться у розпорядженні місцевого самоврядування.

2. Функція місцевих фінансів, яка виявляється у порядку формування доходів і видатків місцевих бюджетів, цільових фондів органів місцевого самоврядування, за допомогою яких проходить складний процес забезпечення їх фінансовими ресурсами, необхідними для виконання покладених на місцеве самоврядування завдань

3. Головним ..... місцевих фінансів є забезпечення фінансовими ресурсами діяльності органів місцевого самоврядування, пов'язаної зі здійсненням ними своїх функцій і повноважень; найбільш повне задоволення потреб населення територіальних громад та якісне надання локальних суспільних послуг; формування стимулюючого механізму щодо раціонального використання наявних матеріальних і фінансових ресурсів, пошуку додаткових джерел доходів.

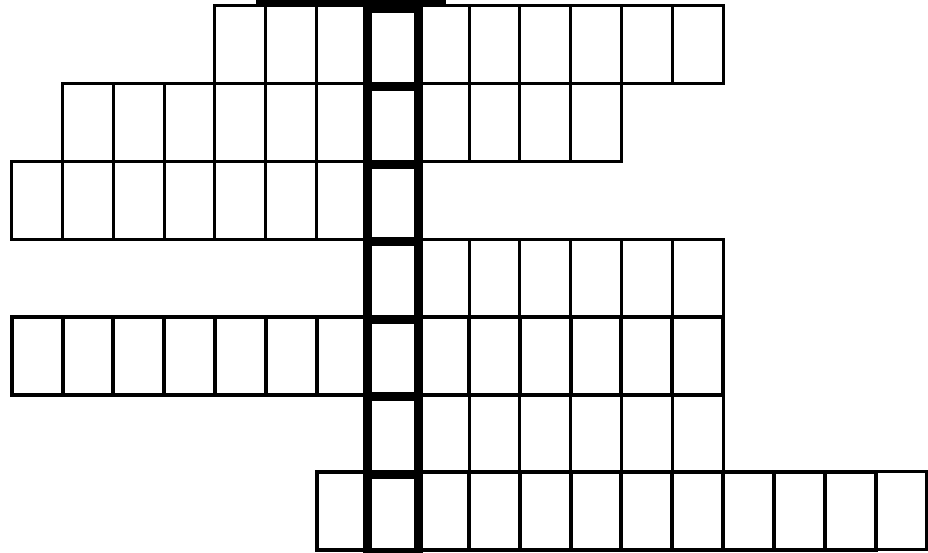
4. Вчений автор першого українського навчального посібника з місцевих фінансів, який доповнив низку теоретичних положень, окреслив склад місцевих фінансових інститутів, обґрунтував перспективи їх розвитку та вдосконалення.

5. Функція місцевих фінансів, що реалізується, зокрема, в діяльності органів місцевого самоврядування при складанні проектів місцевих бюджетів, їх розгляді і затвердженні, а також виконанні і складанні звіту про виконання місцевих бюджетів.

6. Функція місцевих фінансів полягає у створенні таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо зацікавленими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень як загальнодержавних, так і місцевих податків і зборів, пошуку альтернативних джерел доходів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їх розпорядження

7. Визнаний український вчений, який одним з перших почав досліджувати теоретичні і практичні питання місцевих фінансів, підкреслював, що місцеві фінанси — явище об'єктивне, оскільки для здійснення покладених на місцеве самоврядування функцій потребує наявності відповідних фондів фінансових ресурсів у їхньому розпорядженні.

Кросворд 5

По горизонталі

1. функція місцевих фінансів полягає у створенні таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо зацікавленими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень як загальнодержавних, так і місцевих податків і зборів, пошуку альтернативних джерел доходів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їх розпорядження.
3. функція місцевих фінансів виявляється у порядку формування доходів і видатків місцевих бюджетів, цільових фондів органів місцевого самоврядування, за допомогою яких проходить складний процес забезпечення їх фінансовими ресурсами, необхідними для виконання покладених на місцеве самоврядування завдань.
4. це фінансовий документ, в якому заплановано обсяги виконання робіт, програм або заходів та грошових витрат на їх здійснення з розподілом за окремими періодами фінансування та визначенням їх цільового призначення.
5. це форма перерозподілу і використання фінансових ресурсів, що залучаються державою для фінансування деяких суспільних потреб.
6. Найбільш поширена форма комунального кредиту
7. це кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум.
8. самостійний суб'єкт господарювання, зареєстрований компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування для

задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами. Головне завдання підприємства полягає в задоволенні потреб ринку в його продукції або послугах з метою одержання прибутку.

По вертикалі

2. ... фінанси як система економічних відносин функціонують на основі певних вихідних засад, закріплених у відповідних законодавчих документах, що регламентують діяльність органів місцевого самоврядування.

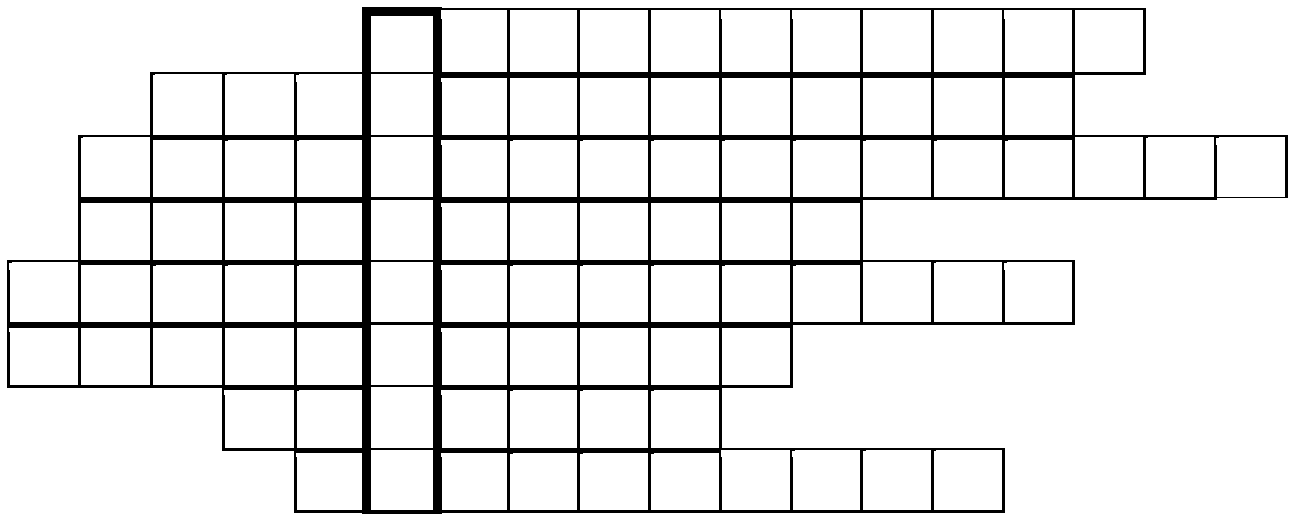

Тема: Фінансова політика місцевих органів влади

Кросворд 1

По горизонталі

1. Принцип , організації місцевої фінансової політики, який гласить про те, що місцева фінансова політика має проводитися в умовах співпраці між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, недержавними організаціями, суб'єктами господарювання і населенням у процесі реалізації, моніторингу й оцінки виконання завдань даного сегмента політики.
2. Принцип ... владних повноважень характеризується тим, що цей сегмент політики має проводитися на засадах чіткого розподілу повноважень і відповідальності між місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування.
3. Місцеву фінансову політику необхідно розглядати як складову частину ... фінансової політики;
4. Принцип організації місцевої фінансової політики, згідно з яким, результати місцевої фінансової політики повинні оприлюднюватися через засоби масової інформації?
5. Принцип організації місцевої фінансової політики, суть якого полягає в тому, що місцева фінансова політика має проводитися у контексті

поєднання контролю і незалежності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, наділення нижчих структур повноваженнями при збереженні підзвітності та підпорядкованості.

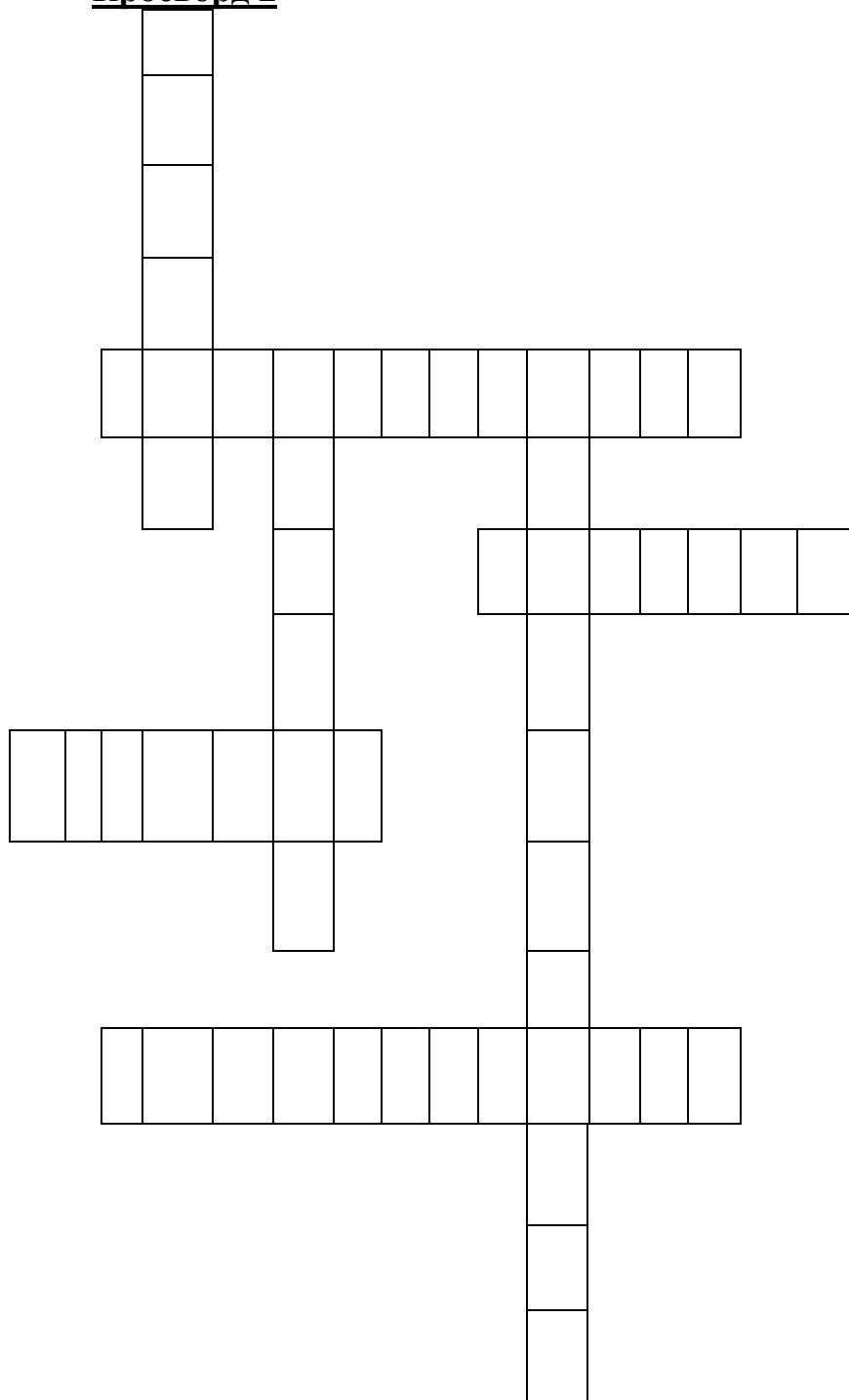
6. До найважливіших законодавчих актів слід віднести ... ?

7. Залежно від тривалості періоду, на який розрахований цей сегмент політики, характеру завдань, що вирішуються на конкретному етапі державотворення, вона включає фінансову стратегію та фінансову ...?;

8. Принцип, який означає, що місцева фінансова політика реалізується відповідно до положень нормативно-правового поля, яке регламентує фінансові відносини на місцевому рівні?

По вертикалі

1. Фінансова ... органів місцевого самоврядування - система принципів та процедур організації різноманітних видів фінансової діяльності на місцевому (регіональному) рівні з боку органів місцевої влади задля досягнення цілей та завдань, на розв'язання яких спрямовуються відповідні фінансові ресурси;

Кросворд 2

1. встановлені вищим органом законодавчої влади обов'язкові платежі, які сплачують фізичні та юридичні особи до бюджету у розмірах і термінах, передбачених законодавством (податки);
2. звіт про фінансовий стан підприємства, який дає можливість оцінити розмір його активів по відношенню до власних коштів і зобов'язань (баланс);
3. вкладення грошей у нерухомість, акції, дорогі товари, державні облигації та інше з метою отримання прибутку (інвестування);
4. поступове перенесення вартості активів на собівартість продукції(амортизація);
5. вливання грошових коштів у грошовий потік або обіг (емісія);
6. безвідплатна, безповоротна допомога з бюджету вищого рівня бюджету нижчому, яка не має цільового характеру та надається у випадку перевищення видатків над доходами (дотація);
7. фінансові взаємини, в яких одна сторона – кредитодавець, надає у тимчасове користування позичку в грошовій або натуральній формі, а друга сторона – позичальник, користується наданою позикою на умовах зворотності та цінну (кредитування);

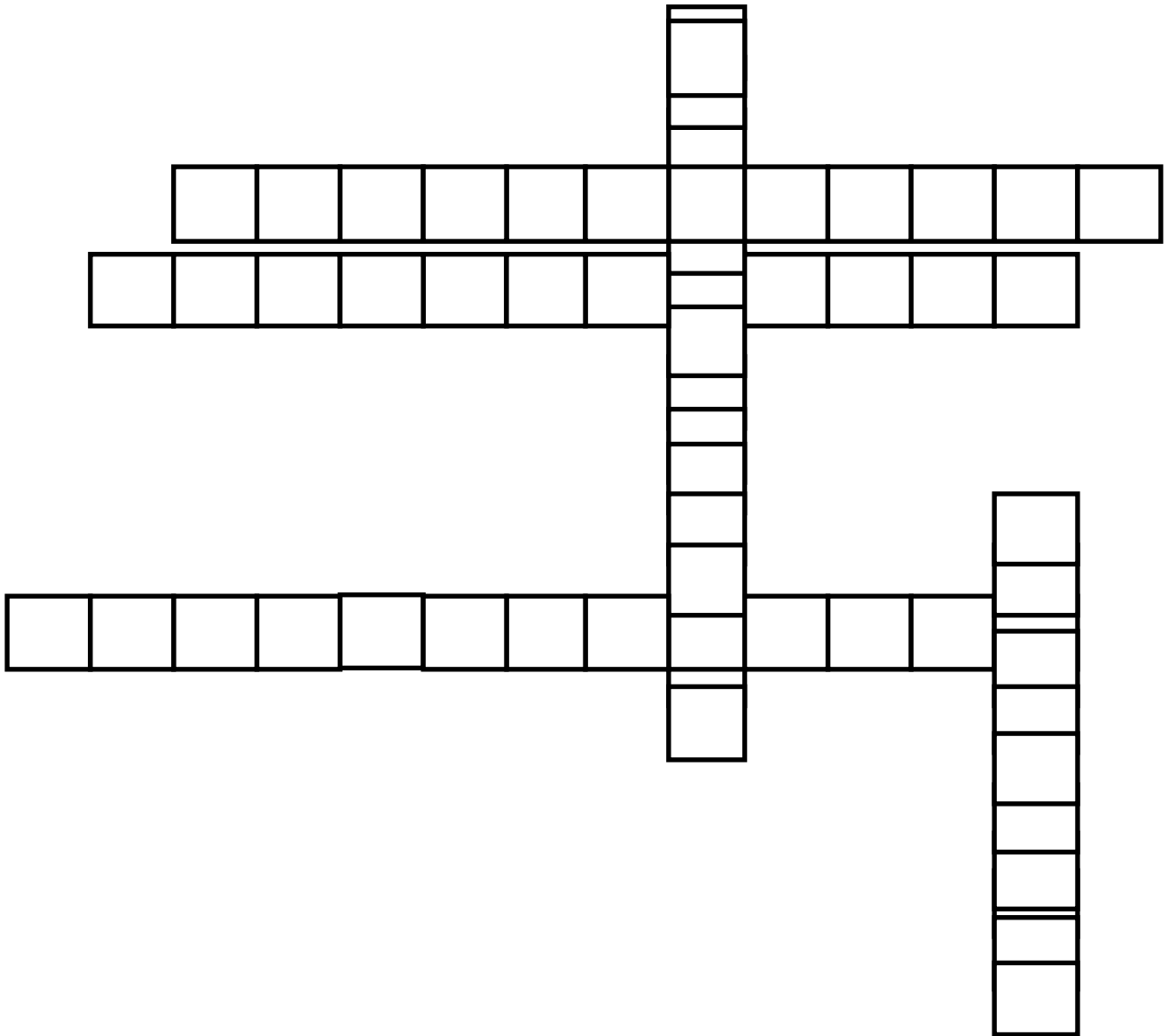
Кросворд 3

По горизонталі:

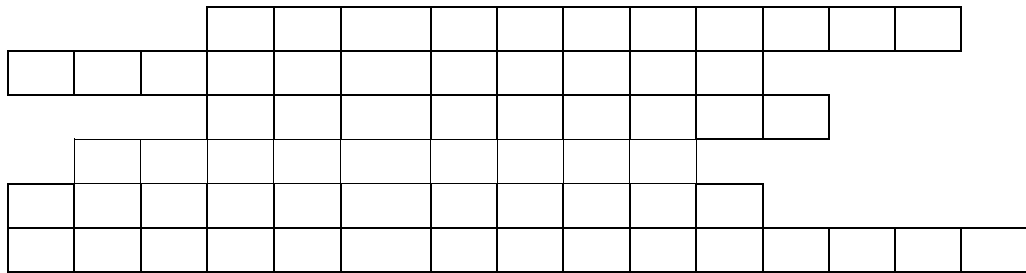
1. Це принцип гласить, що місцева фінансова політика має проводитися в умовах співпраці між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, недержавними організаціями, суб'єктами господарювання і населенням у процесі реалізації, моніторингу й оцінки виконання завдань даного сегмента політики (11 букв).
2. Це нормативний документ, у якому прописані закріплення інституту місцевого самоврядування в Україні визначення повноважень органів місцевого самоврядування, матеріальної і фінансової основи самоврядування гарантування фінансування державою делегованих повноважень (Підказка: ... України)
3. Цей елемент місцевої фінансової політики включає в себе: заходи, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату, структурну перебудову економіки та підвищення її ефективності за допомогою важелів впливу (12 букв).
4. Цей принцип означає, що місцева фінансова політика реалізується відповідно до положень нормативно-правового поля, яке регламентує фінансові відносини на місцевому рівні (10 букв).

По вертикалі:

5. Цей принцип полягає в тому, що місцева фінансова політика має проводитися у контексті поєднання контролю і незалежності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, наділення нижчих структур повноваженнями при збереженні підзвітності та підпорядкованості (Підказка: принцип ... управління) (15букв).

Кросворд 4

1. принцип який має забезпечити залучення громадян до прийняття політичних рішень у фінансовій сфері за рахунок гарантування високого рівня обізнаності в змістовній та процедурній стороні діяльності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

2. місцева фінансова політика забезпечує макроекономічне ..... , оскільки певна частка валового внутрішнього продукту перерозподіляється через місцеві фінанси.

3. одна з основних складових місцевої фінансової політики, яка регулює заходи щодо впровадження та визначення порядку сплати місцевих податків і зборів, введення пільгових податкових ставок, звільнення від сплати платників податків

4. *Інституційна складова* містить *формальні* (правила, закони), та *неформальні* (соціальні норми, прийняті для себе кодекси поведінки) .....

5. який *принцип* гласить, що місцева фінансова політика має проводитися в умовах співпраці між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, недержавними організаціями, суб'єктами господарювання і населенням у процесі реалізації, моніторингу й оцінки виконання завдань даного сегмента політики?

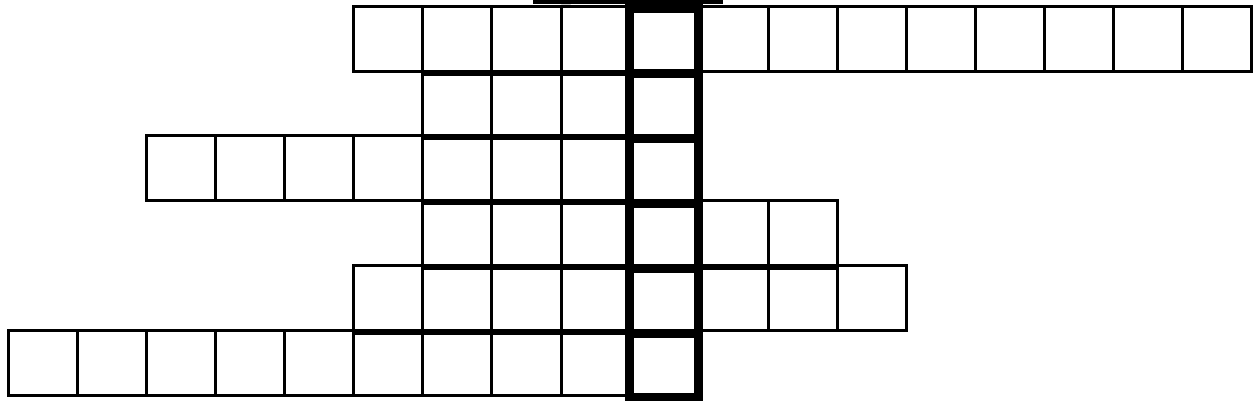
6. принцип що полягає в тому, що місцева фінансова політика має проводитися у контексті поєднання контролю і незалежності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, наділення нижчих структур повноваженнями при збереженні підзвітності та підпорядкованості.

2. сукупність форм і методів створення та використання [фінансових ресурсів](#) з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, [суб'єктів господарювання](#) і [населення](#)

Тема: Формування дохідної бази місцевих бюджетів

Кросворд 1

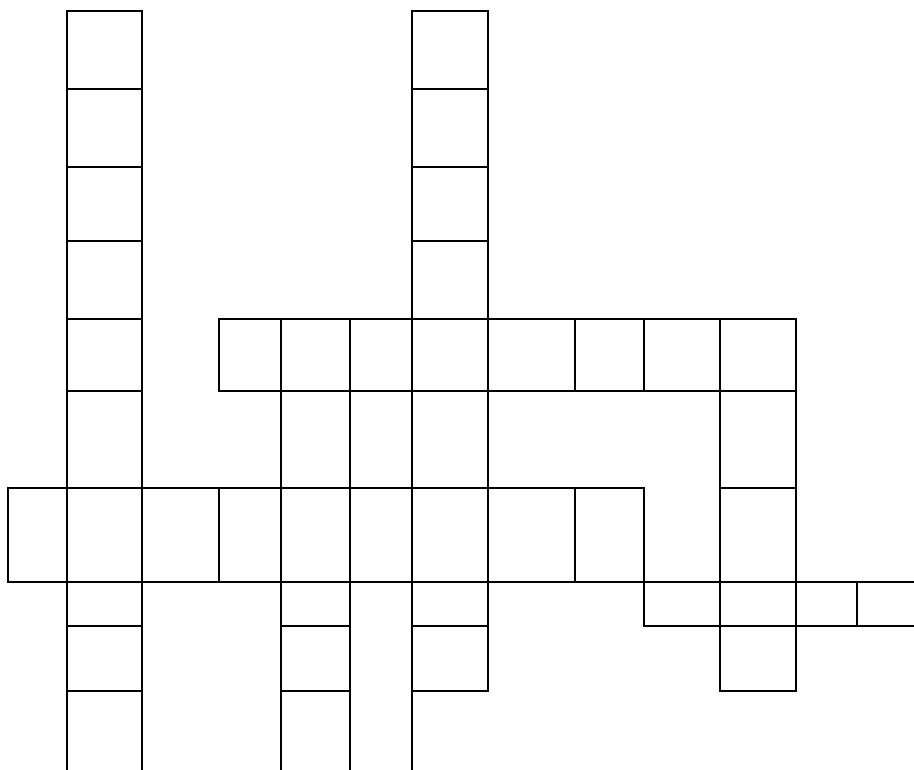
По горизонталі

1. Доходи від власності та підприємницької діяльності є ... доходами ?
2. 60% якого податку належить до склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад?
3. До яких бюджетів належать районні бюджети?
4. За ознакою періодичності зарахування до бюджету, доходи місцевих бюджетів є стабільні та ... ;
5. . В системі бюджетного регулювання доходи, які передаються місцевій владі центральною владою або органами влади вищого територіального рівня, виступають ... доходи?
6. Залежно від джерел надходження, доходи місцевих бюджетів є податкові, неподаткові, доходи від операцій з капіталом та ... ;

По вертикалі

7. Частина централізованих ресурсів держави, які необхідні для виконання нею відповідних функцій - це ... ?

Кросворд 2

2. різновид непрямих податків на товари і послуги підприємств, що включаються безпосередньо у вигляді надбавки в ціну чи тариф (акциз);
3. непрямий податок, що стягується з товарів (інших предметів), які переміщуються через митний кордон, тобто ввозяться, вивозяться або проходять транзитом, і який включається до ціни товарів та сплачується за рахунок кінцевого споживача (мито);
4. податок є обов'язковим платежем, який сплачують власники земельних ділянок, власники земельних часток та землекористувачі, які можуть бути як звичайними громадянами (фізичними особами), так і ФОП (земельний);
5. повне або часткове звільнення певних категорій осіб від оплати за отримані послуги або надання додаткових послуг (пільга);
6. кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі (трансферти);
7. частина чистого прибутку товариства, що розподіляється між власниками акцій пропорційно числу і типу належних їм цінних паперів (дивіденди);

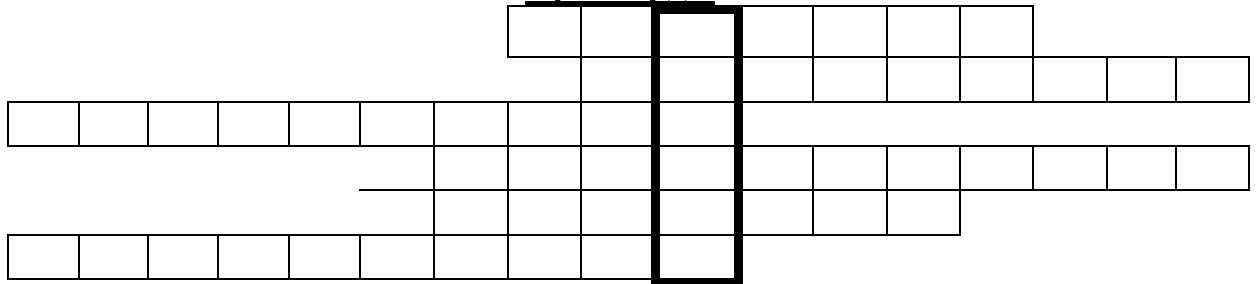

По вертикалі:

5. Це виражені в грошовій формі відносини власності між державою та юридичними й фізичними особами в процесі вилучення державою частини необхідного і додаткового доходу (6 букв) (... бюджету).

6. Це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі (10 букв).

Кросворд 4

1. основний дохід місцевих бюджетів це....

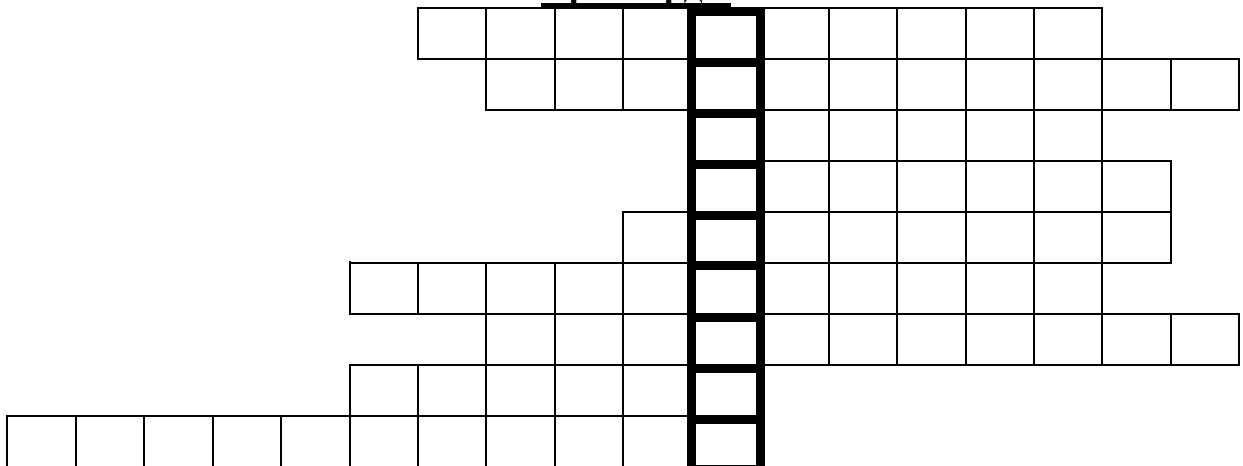
2. 60% податку на доходи фізичних осіб; 25% екологічного податку; 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів, 100% єдиного податку, включаючи податок, що сплачується платниками 4-ї групи та інші це все ..... надходження.

3. Місцеві бюджети – це фонди ..... ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи самоврядування та формуються і витрачаються на відповідній території.

4. доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; власні надходження бюджетних установ; це все ..... надходження.

5. Як називаються доходи які передаються місцевій владі центральною владою або органами влади вищого територіального рівня.

6. невідплатні і безповоротні платежі, які не є платою за придбані товари чи послуги, наданням кредиту або виплатою непогашеного боргу це?

Кросворд 5

По горизонталі

1. кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

2. одна з форм доходів, що передаються центральною владою місцевим органам влади або з бюджетів територій вищого адміністративного рівня до бюджетів нижчого адміністративного рівня.

3. план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади АРК та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду

4. кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів

5. Доходи що передаються місцевій владі центральною владою або органами влади вищого територіального рівня.

6. За допомогою бюджетів здійснюється вплив на соціальну, виробничу, інвестиційну, ... , зовнішньоекономічну та інші сфери діяльності

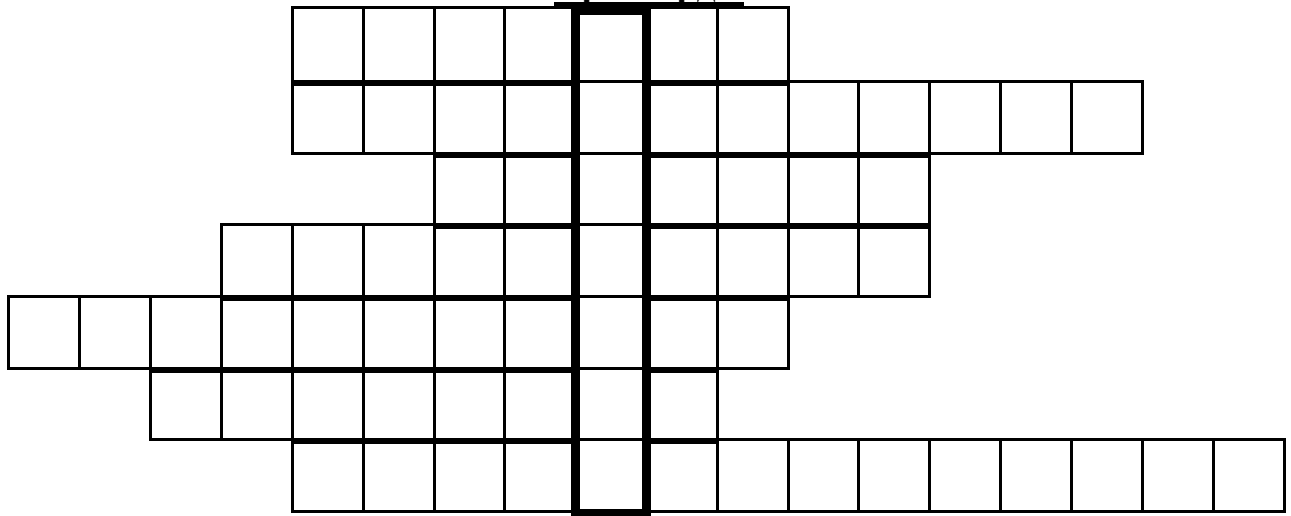
7. кошти, що надходять з конкретною метою і використовуються на відповідні видатки за рахунок цих надходжень.

8. мобілізовані місцевою владою самостійно на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених місцевою владою

9. За методом ... доходи поділяються податкові доходи; неподаткові доходи (доходи від майна та послуг); запозичені кошти (місцеві позики та запозичення)

Тема: Система видатків місцевих бюджетів

Кросворд 1

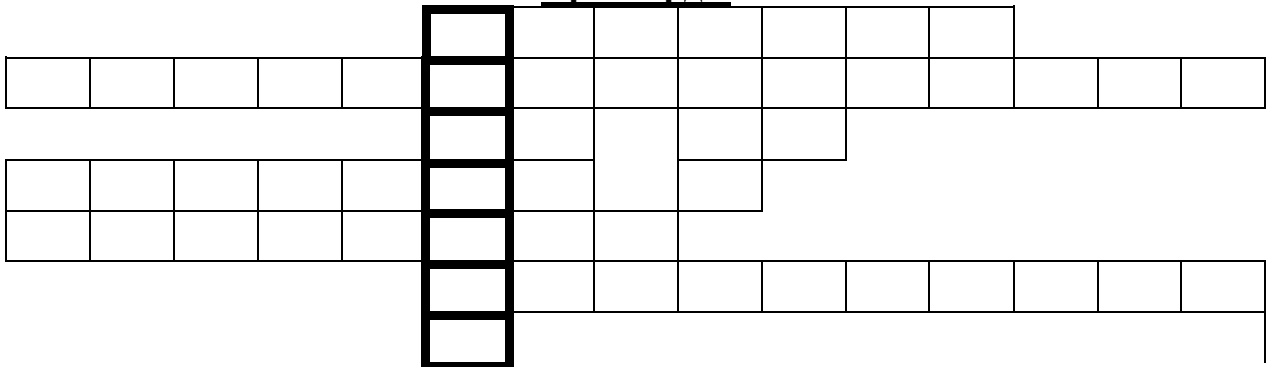
По горизонталі

2. ... розпорядники бюджетних коштів - це бюджетні установи в особі їх керівників.
3. . ... місцевого бюджету - це операції з отримання до місцевого бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету.
4. .... класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів.
5. соціально-економічний розвиток регіонів, / виконання інвестиційного проекту - це ... видатки бюджету розвитку ;
6. За роллю у відтворюючому процесі, видатки місцевих бюджетів поділяються на видатки у сферу надання послуг та видатки у сферу ... ?
7. План утворення і використання коштів, що спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку міста, пов'язаних зі здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності - це бюджет ... місцевого бюджету.?
8. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу ...з урахуванням критеріїв повноти надання послуги та наближення її де безпосереднього споживача.

По вертикалі

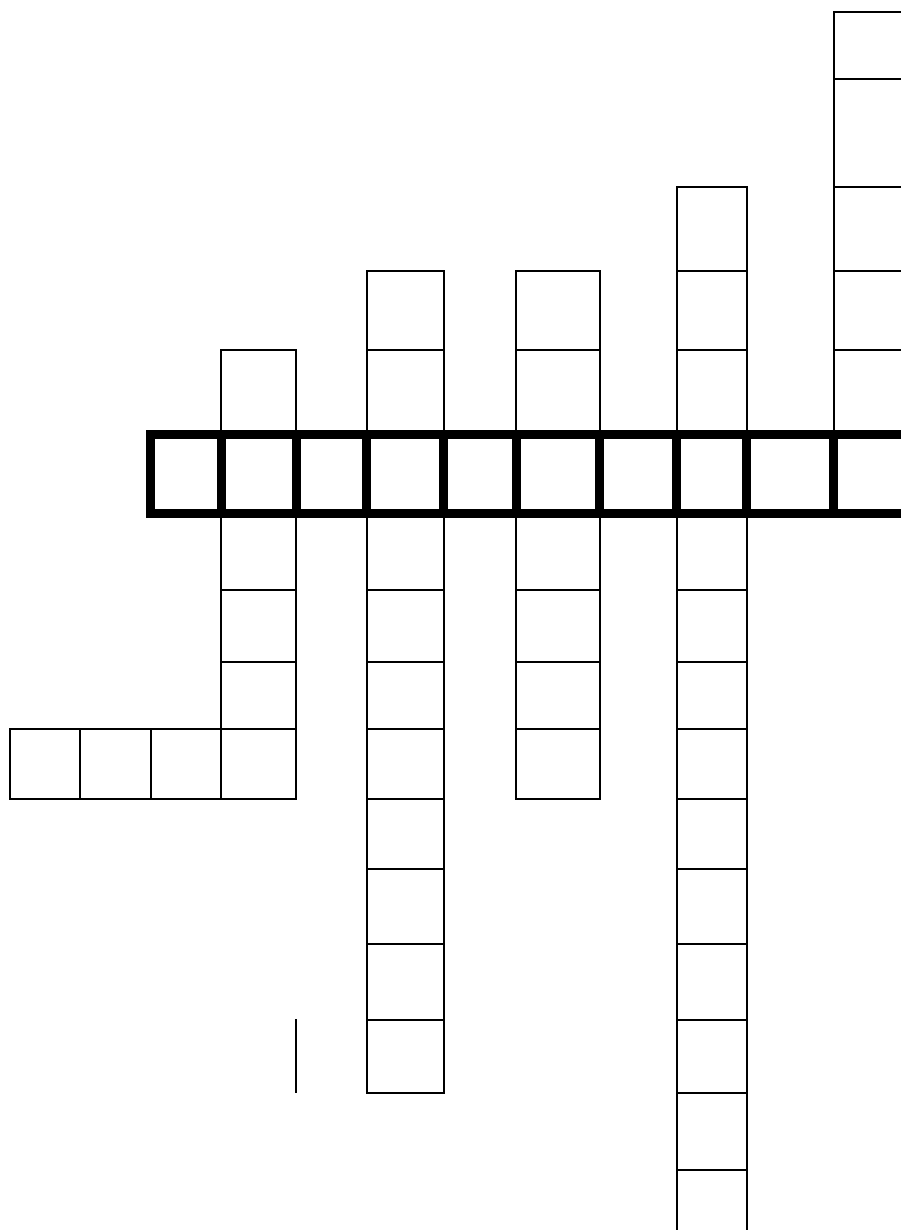
1. Економічні відносини, які пов'язані з розподілом і використанням коштів основного централізованого фонду держави, що перебувають у розпорядженні органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування - це ... ?

Кросворд 2

1. Яка класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів?
2. Видатки бюджетів поділяються на: видатки на забезпечення ..... ладу, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені цим Кодексом видатки, які не можуть бути передані на виконання АРі Крим та місцевому самоврядуванню.
3. яка група з бюджетів місцевого самоврядування, та районних бюджетів включає видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують надання основних публічних послуг для всіх громадян України;
4. Яка класифікація видатків та кредитування бюджету використовується у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі?
5. .... розвитку - це план утворення і використання коштів, що спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку міста, пов'язаних зі здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності.
6. Які видатки бюджету спрямовані на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності держави, а саме: 1) капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; / 2) фінансування структурної перебудови народного господарства; / 3) субвенції та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням.

Кросворд 3

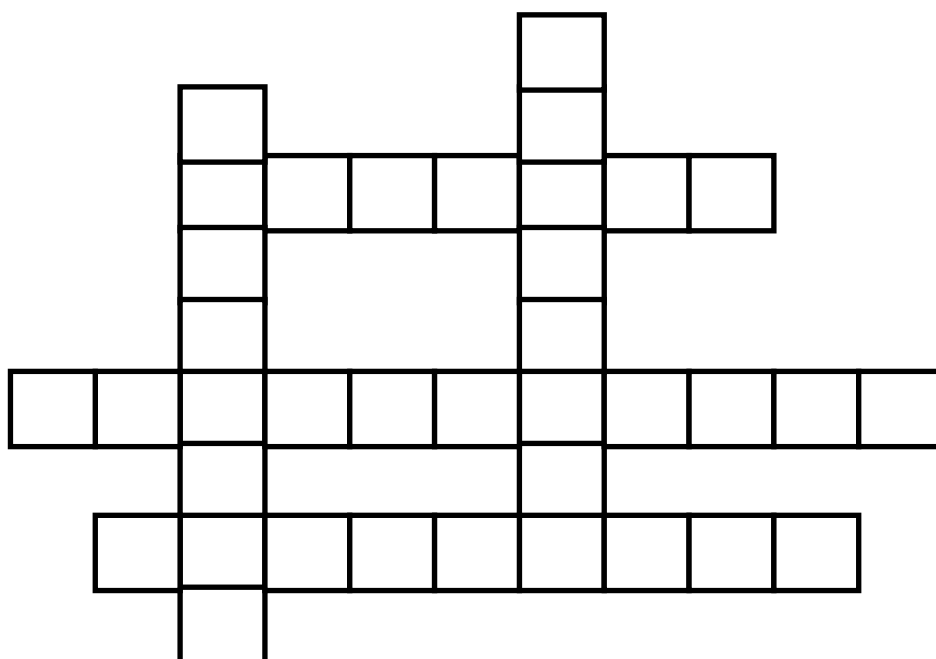

1. Видатки, що призначені на утримання інфраструктури та забезпечення її розвитку.
2. Кошти, які громада заробила самостійно плюс трансферти (гроші, які надходять з інших бюджетів).
3. Основна функція системи видатків місцевих бюджетів
4. Сума видатків, яка перевищує доходи місцевого бюджету .
5. Документ, що містить інформацію про фінансові результати діяльності місцевого бюджету фінансовий .
6. Інша назва для бюджетних програм бюджетні .
Кошти, які місцеві органи влади отримують від державного бюджету

Кросворд 4

По горизонталі:

3. До видатків, що здійснюються з бюджету Крим і обласних бюджетів, належать видатки на...(і мистецтво)(8 букв).
4. Які видатки входять до видатків бюджету розвитку? (10 букв).
5. На що спрямовують видатки бюджету розвитку? (погашення місцевого...)(5 букв).

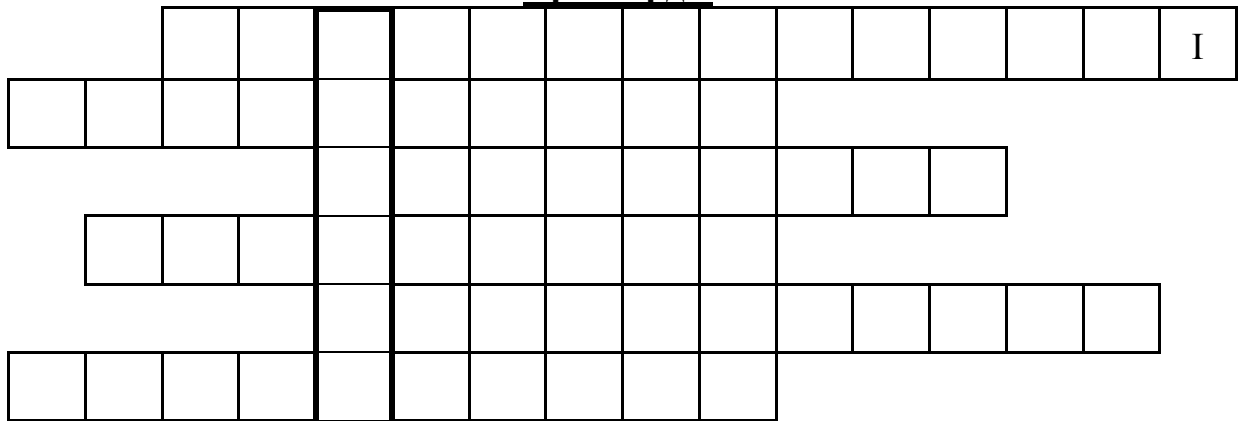

По вертикалі:

1. Кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. (7 букв).
2. Видатки на освіту, охорону здоров'я, соц.захист та соц. забезпечення, фізичну культуру та спорт належать до видатків, що здійснюються з бюджетів міських, сільських, селищних та ...(територіальних ...) (6 букв).

ТЕМА: МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Кросворд 1

По горизонталі

2. Яка концепція полягає в партнерських відносинах між центром та регіонами (місцями) в частині надання фінансової допомоги для розв'язання тих проблемних питань, які краще розв'язувати на нижчому рівні для отримання максимально ефективного результату?
3. Кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого – це ... трансферти.
4. Відсутність рівноваги?
5. Який кодекс України систематизував види трансфертів і порядок їхнього визначення?;
6. Який аспект міжбюджетних відносин визначається економічними функціями держави та органів місцевого самоврядування ?
7. Проблеми пов'язаний з організацією державної влади в країні, реалізацією державних та місцевих інтересів та можливістю органів державної влади ухвалювати законодавство, яке б максимально збалансовувало державні та місцеві інтереси – це ... аспект.

По вертикалі

1. Грошове вираження збалансованого розпису доходів і видатків держави, адміністративно-територіальної одиниці, підприємства, установи за певний період. - це ... ?

Кросворд 2

1. Урядова політика, що є заходами впливу на економіку за допомогою зміни величини видатків або доходів державного бюджету
2. Бюджетний ... - це модель організації міжбюджетних відносин, яка характеризується бюджетною централізацією, надходженням більших податків до державного бюджету, встановленням єдиних стандартів

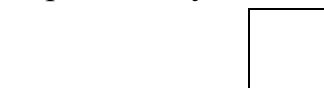

громадських послуг та проведення єдиної політики щодо розв'язання проблем бюджетної забезпеченості з центру на місця

3. Бюджетний ...- є повною протилежністю концепції бюджетного унітаризму і передбачає помітну автономію бюджетів різного рівня, охоплює систему політичних, правових, організаційних, фінансово-економічних відносин щодо законодавчого розмежування повноважень

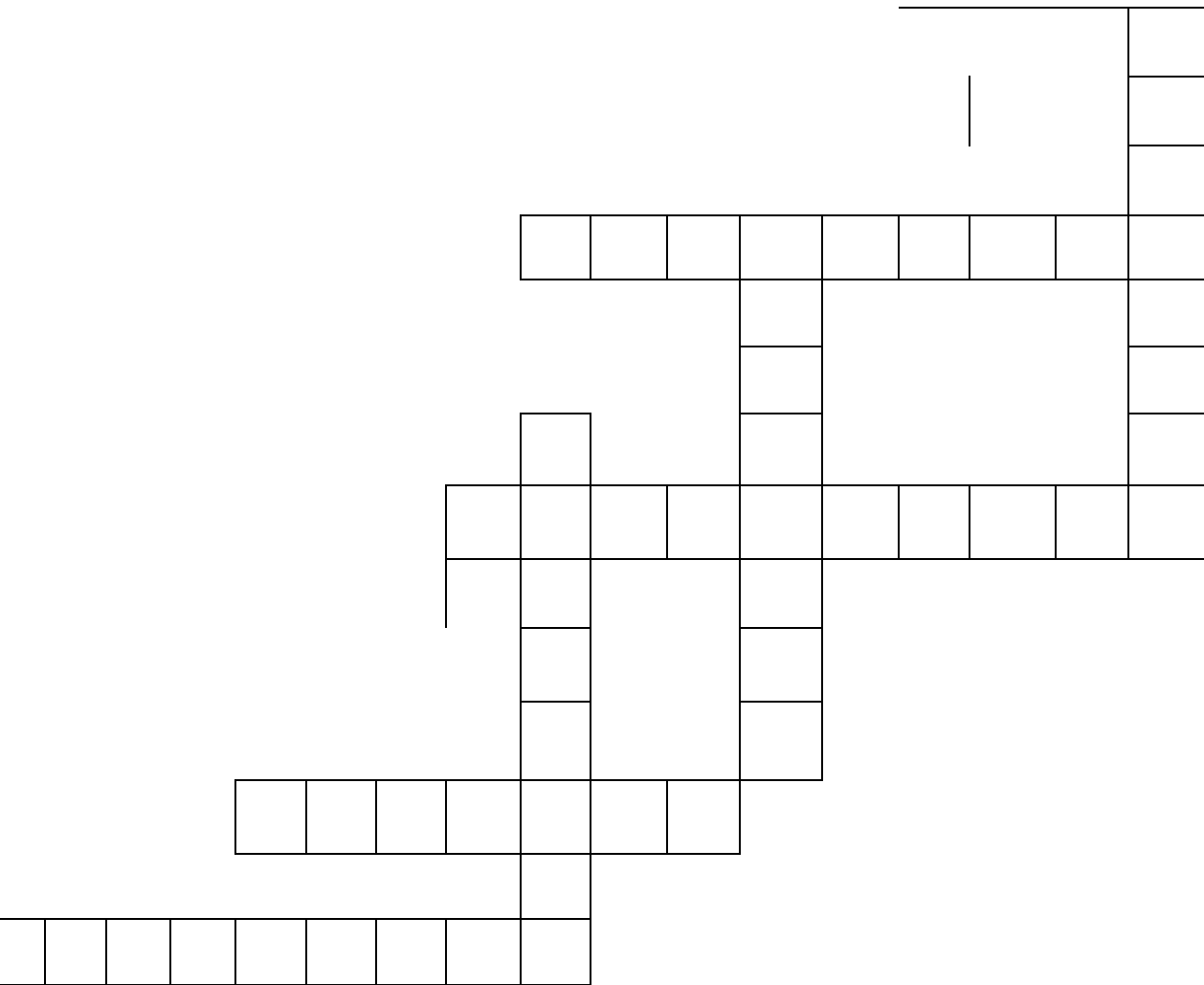
4. Підвищення купівельної спроможності національної валюти

5. Безвідплатна, безповоротна допомога з бюджету вищого рівня бюджету нижчому, яка не має цільового характеру та надається у випадку перевищення видатків над доходами Певна грошова сума, яка виплачується

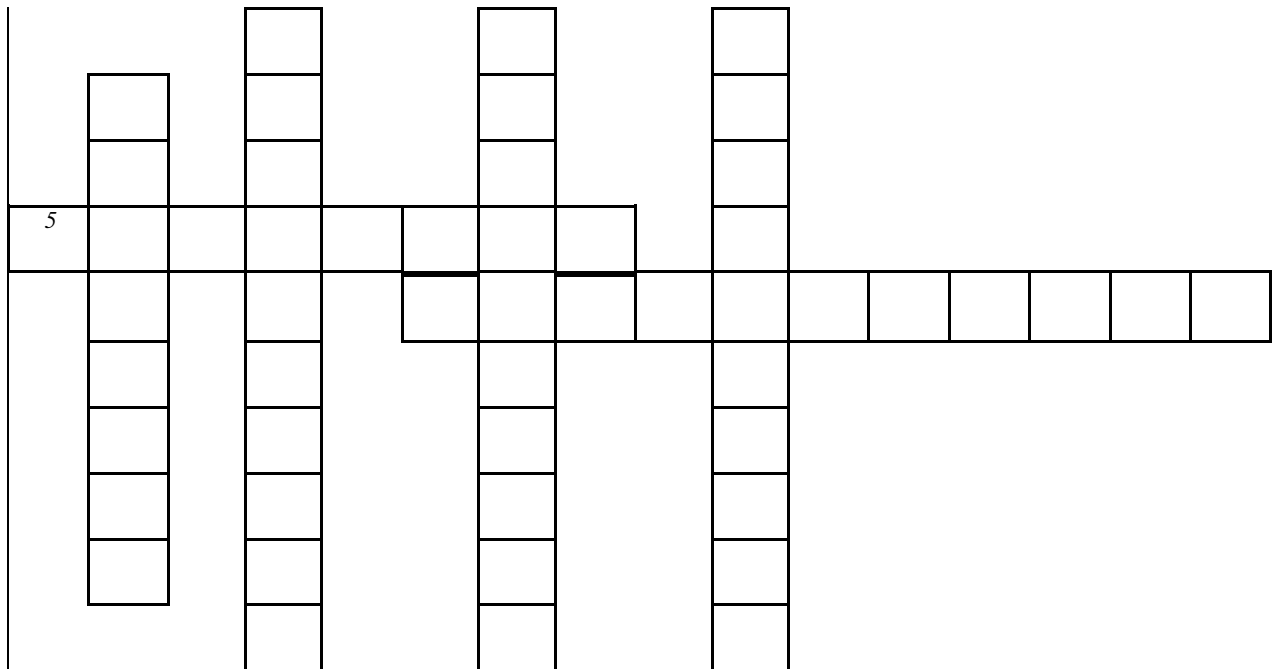

з державного бюджету в якості допомоги місцевим бюджетам в реалізації необхідних цілей

6. Яка головна функція бюджетного регулювання?

Кросворд 3

По горизонталі:

5. Доплата з державного бюджету задля збалансування бюджетів нижчих рівнів; різновид субсидії.

6. Це невідплатні і безповоротні платежі, які не є платою за придбані товари чи послуги, наданням кредиту або виплатою непогашеного боргу.

По вертикалі:

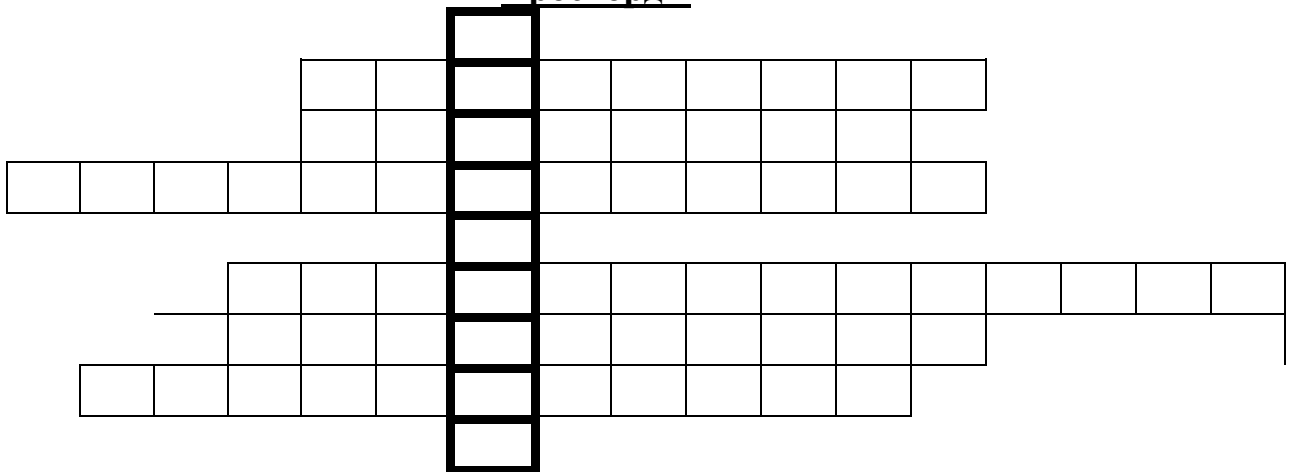
1. Бюджетний федералізм як форма організації міжбюджетних відносин має будуватися на таких принципах:

2. Це модель організації міжбюджетних відносин, яка характеризується бюджетною централізацією, надходженням більших податків до державного бюджету, встановленням єдиних стандартів громадських послуг та проведення єдиної політики щодо розв'язання проблем бюджетної забезпеченості з центру на місця

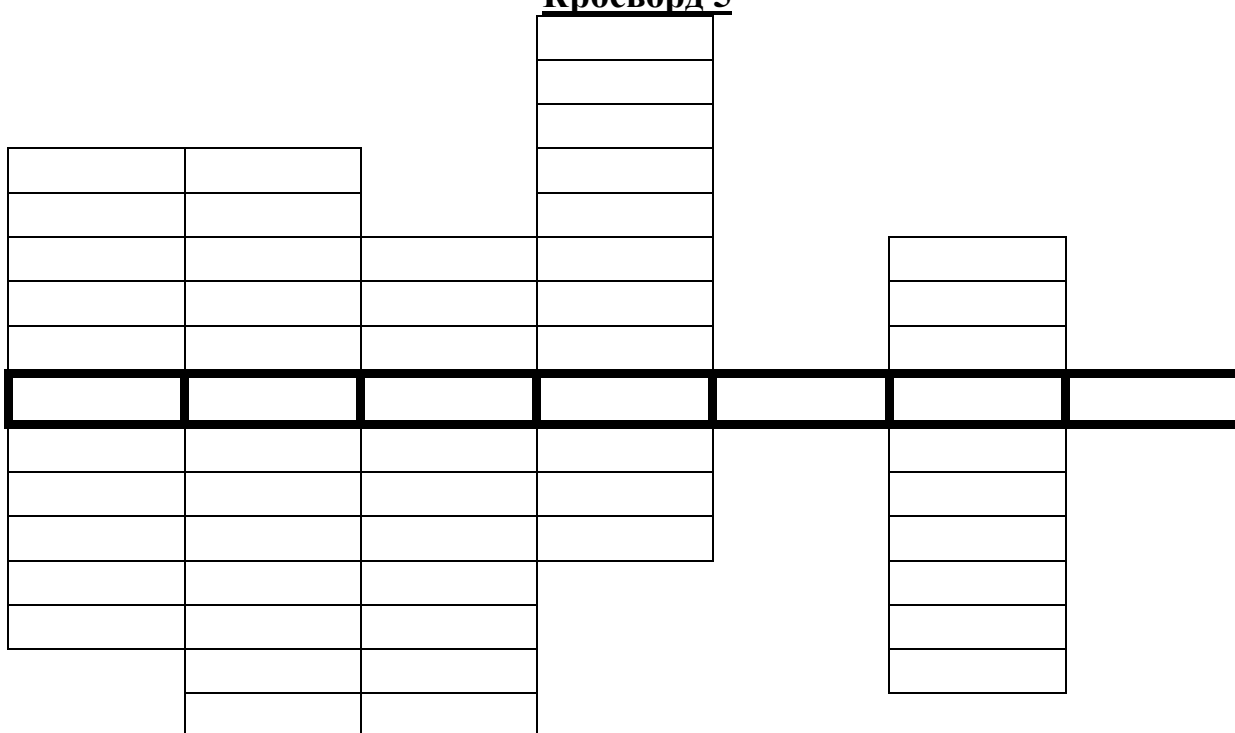
3. Це система взаємовідносин між державою та місцевим самоврядуванням щодо розподілу повноважень державних органів влади й органів місцевого самоврядування, а також розподілу видаткових зобов'язань і дохідних джерел між бюджетами різних рівнів (за визначенням Кириленко О.П.)

4. Розподіл коштів має забезпечити реалізацію системи національних цінностей і завдань інноваційного розвитку та сприяти зменшенню відмінностей в рівні життя населення різних регіонів країни

Кросворд 4

2. Бюджетний ..... - це модель організації міжбюджетних відносин, яка характеризується бюджетною централізацією, надходженням більших податків до державного бюджету, встановленням єдиних стандартів громадських послуг та проведення єдиної політики щодо розв'язання проблем бюджетної забезпеченості з центру на місця.
3. Міжбюджетні відносини виникають у процесі виконання.....
4. які міжбюджетні відносини виникають між органами місцевого самоврядування одного рівня?
5. яка концепція полягає в партнерських відносинах між центром та регіонами (місцями) в частині надання фінансової допомоги для розв'язання тих проблемних питань, які краще розв'язувати на нижчому рівні для отримання максимально ефективного результату?
6. які міжбюджетні відносини виникають між органами державної влади й органами місцевого самоврядування, а також між органами місцевого самоврядування різних рівнів?
7. Коефіцієнт, який використовується для розрахунку обсягу коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів, з метою стимулювання нарощування доходів місцевих бюджетів у процесі бюджетного планування.

Кросворд 5

6. відносини між ланками бюджетної системи України, пов'язані з перерозподілом бюджетних коштів з метою збалансування обсягів видатків органів влади різних рівнів, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями та делегованими функціями, та їх доходами

7. які міжбюджетні відносини виникають між органами місцевого самоврядування одного рівня?

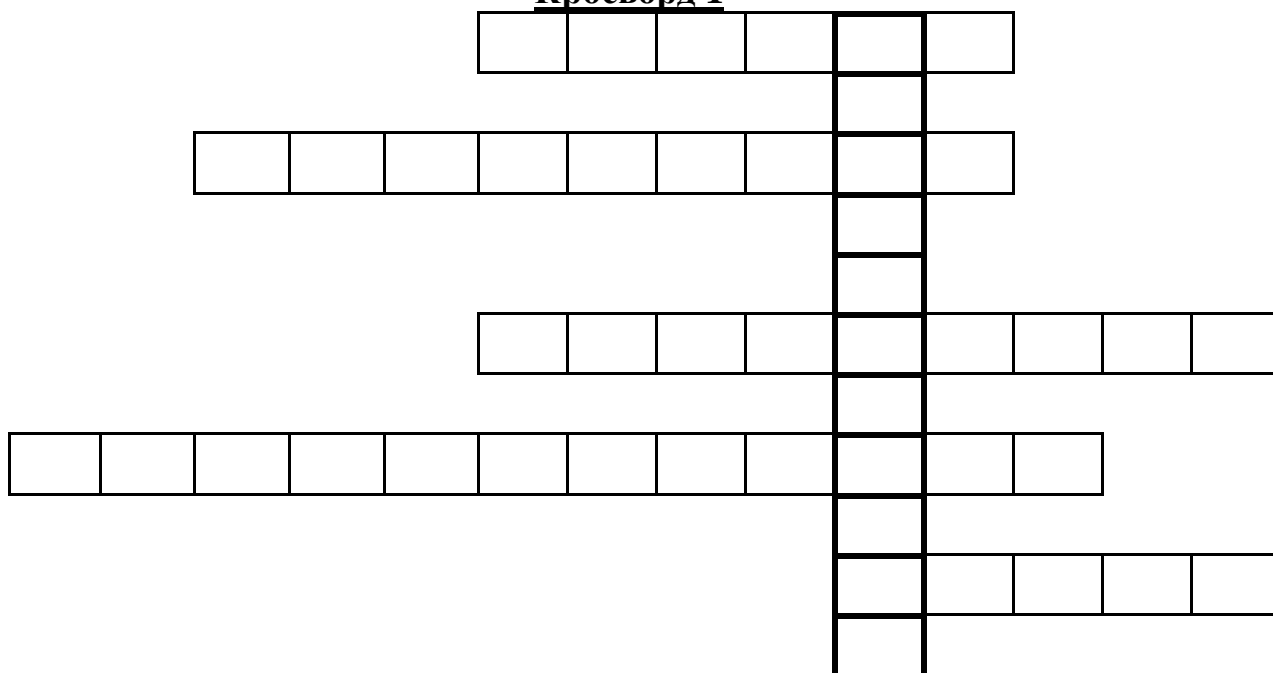
8. яка концепція полягає в партнерських відносинах між центром та регіонами (місцями) в частині надання фінансової допомоги для розв'язання тих проблемних питань, які краще розв'язувати на нижчому рівні для отримання максимально ефективного результату?

9. Коефіцієнт, який використовується для розрахунку обсягу коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів, з метою стимулювання нарощування доходів місцевих бюджетів у процесі бюджетного планування.

10. аспект проблеми пов'язаний з організацією державної влади в країні, реалізацією державних та місцевих інтересів та можливістю органів державної влади ухвалювати законодавство, яке б максимально збалансовувало державні та місцеві інтереси.

Тема Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Кросворд 1

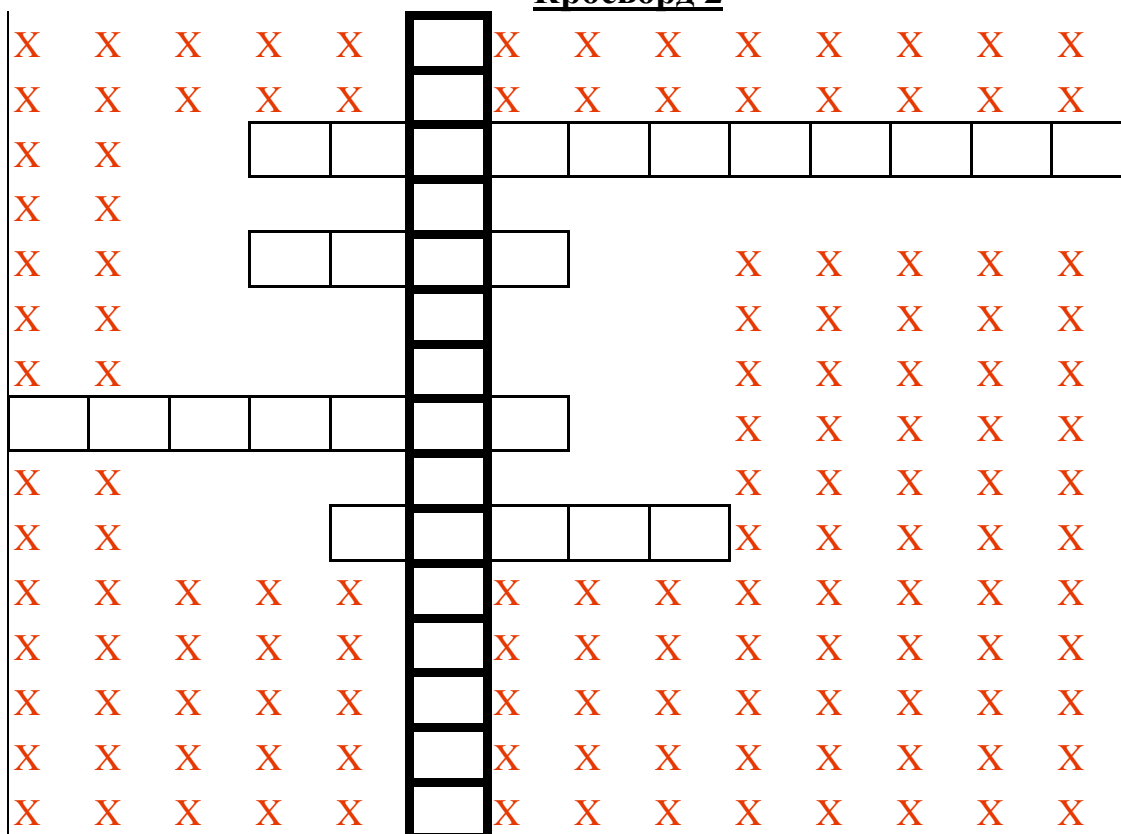

По горизонталі

1. територіальна громада та утворені нею органи місцевого самоврядування - це ...
3. На якому рівні влади ухвалюється рішення про створення комунального підприємства?
4. В Україні до 1996 р. об'єкти комунальної власності належали до ... власності.
5. Синонім до комунальна власність?
6. різноманітне рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, земля, природні ресурси, підприємства, установи, організації, а також приміщення, споруди, інші об'єкти, розташовані на відповідній території, якщо вони можуть бути використані для забезпечення комунально-побутових та соціально-культурних потреб територіальних громад - це ...

По вертикалі

2. Право ... власності - право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування .

Кросворд 2**По горизонталі**

2. Право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування (право якої власності)

3. Створення прибутку комунального підприємства має бути достатньо не тільки для задоволення фінансових потреб самого підприємства, а й для створення спеціального...

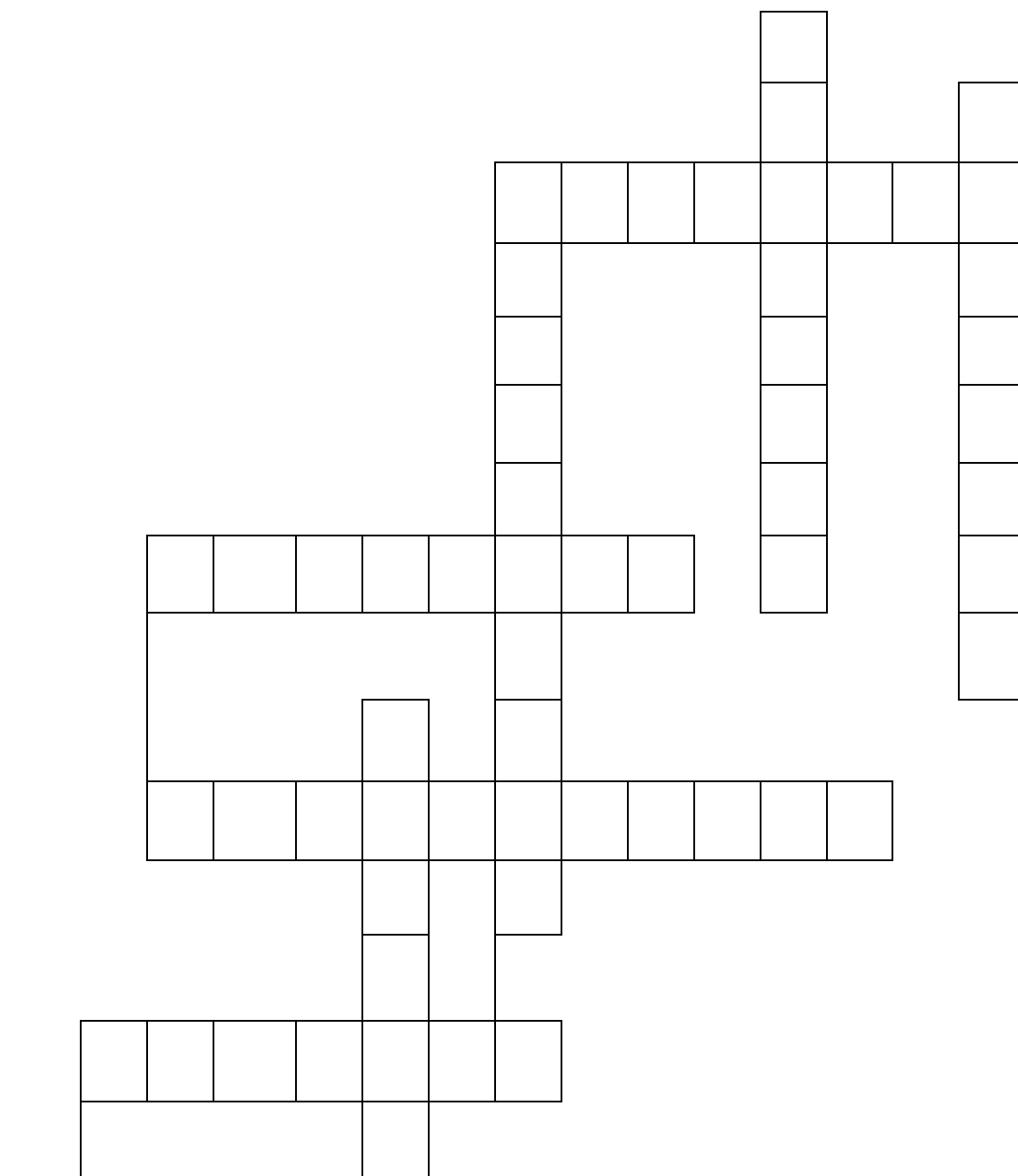
4. Джерелом формування майна комунального підприємства є...

5. Джерелом формування майна комунального підприємства є....

По вертикалі

До складу інших витрат належать....(....витрати).

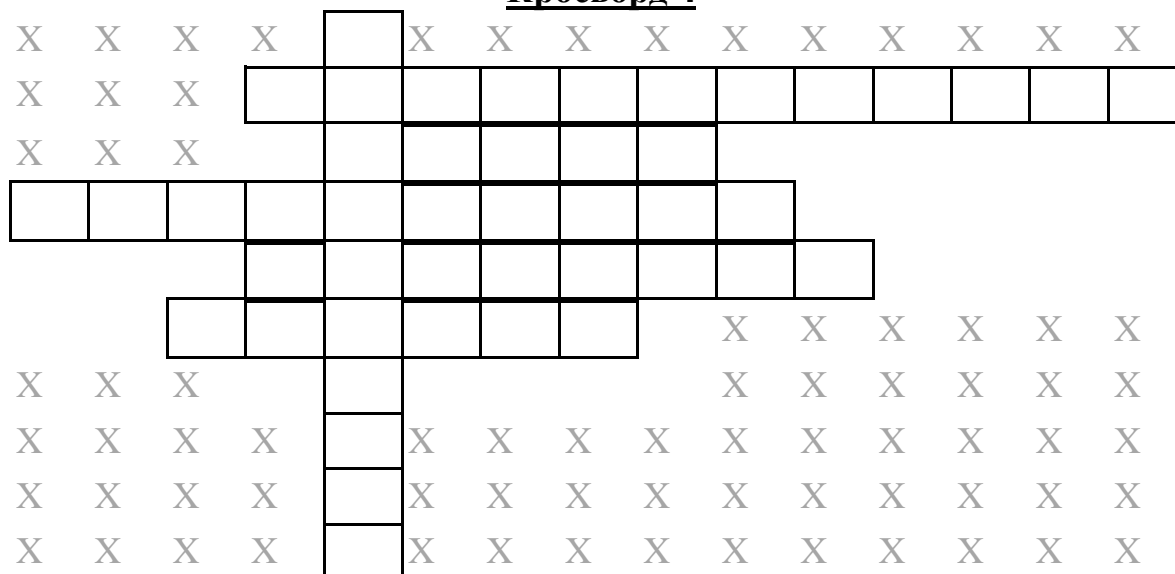
Кросворд 3

1. Вид фінансового забезпечення, що полягає у залученні коштів від інвесторів для підвищення статутного капіталу.
2. Вид фінансового забезпечення, що включає в себе залучення коштів від благодійних фондів та громадських об'єднань
3. Вид фінансового забезпечення, що полягає у використанні ресурсів місцевих бюджетів.
4. Вид фінансового забезпечення, що включає в себе використання кредитних ресурсів комерційних банків

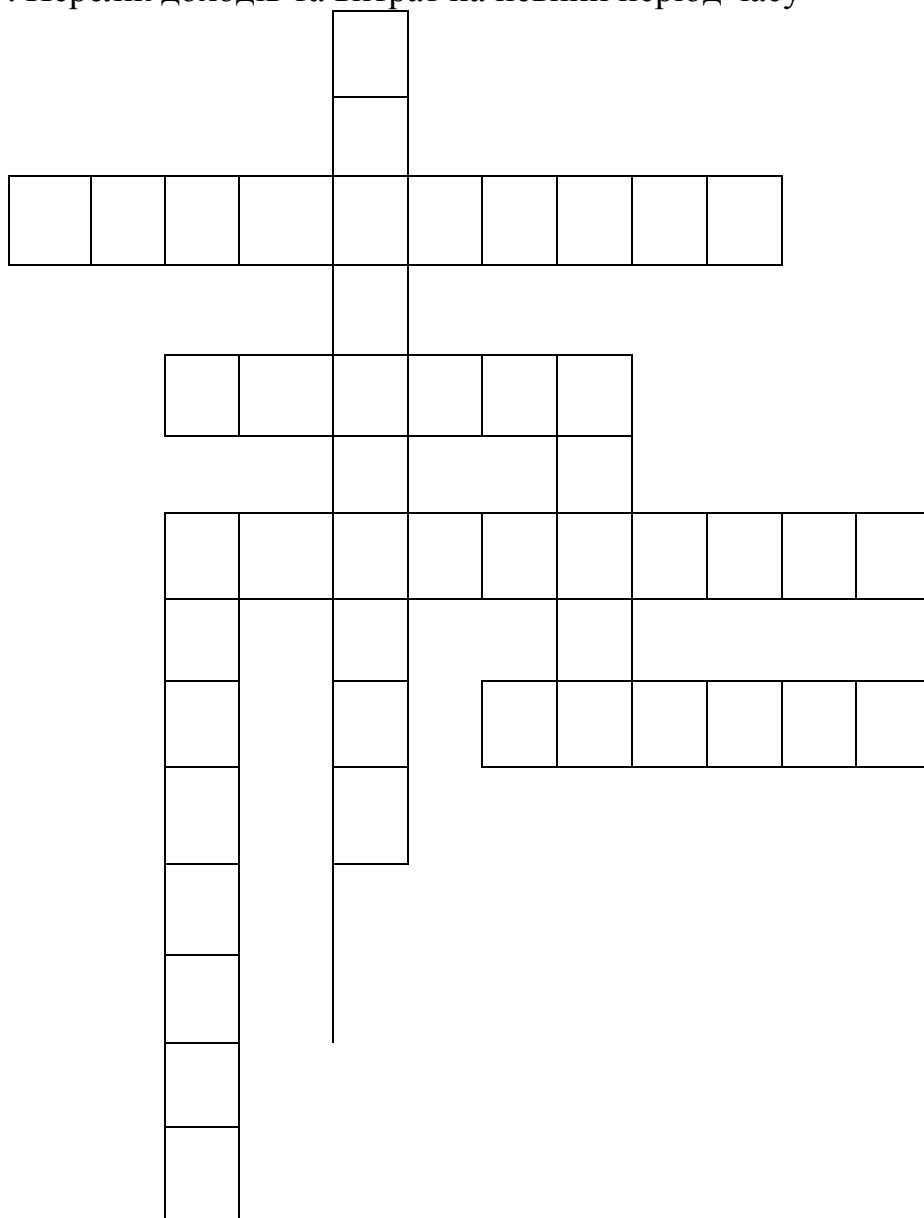
5. Вид фінансового забезпечення, що полягає у використанні власних коштів підприємства
6. Вид фінансового забезпечення, що включає в себе фінансування витрат на підтримку певних галузей економіки
7. Вид фінансового забезпечення, що полягає у виділенні коштів з державного бюджету для підприємств комунальної власності
8. Вид фінансового забезпечення, що включає в себе передачу майна в оренду з правом викупу

Кросворд 4

1. підприємство, що утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників.
2. що є об'єктами комунальної власності?
3. Комунальним акціонерним товариством вважається товариство, у ..... капіталі якого частка акцій, що нею володіє орган місцевого самоврядування, складає 50 % або становить величину, яка забезпечує органам місцевого самоврядування право вирішального впливу.
4. Комунальне ..... підприємство утворюється одним засновником - органом місцевого самоврядування і входить до сфери його управління.
5. ....комунального підприємства має містити основні положення відповідно до чинного законодавства, а саме: загальні положення, мету та предмет діяльності підприємства, його права та обов'язки та ін.

ТЕМА: ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

1. Засіб зберігання та використання коштів підприємства.
2. Форма фінансової звітності, яка відображає майновий стан підприємства.
3. План доходів та видатків на певний період часу.
4. Розпис коштів на певний період часу.
5. Джерело формування доходів підприємств житлово-комунального обслуговування.
6. Система управління фінансовими ресурсами та фінансовими потоками.
7. Перелік доходів та витрат на певний період часу

Автономія місцевого самоврядування фінансова — можливість адміністративно-територіальних одиниць та їх органів самоврядування здійснювати покладені на них законом функції за рахунок власних фінансових джерел.

Автономність бюджету — незалежність відповідних органів влади й управління в процесі формування та виконання бюджету даного рівня від органів влади й управління вищого рівня. Ґрунтується на чіткому розмежуванні функцій і повноважень між рівнями адміністративно-територіального поділу. Забезпечується збалансованим розподілом доходів і видатків між бюджетами.

Б

Баланс фінансових ресурсів території — система показників, що відбиває джерела формування, обсяги, а також напрями використання фінансових ресурсів у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці за певний час, як правило, за рік.

Бюджет — план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджет консолідований — об'єднаний бюджет адміністративно-територіальних одиниць, регіонів, що входять до складу автономії чи держави.

Бюджет територіальної громади — бюджет міста, села, селища або добровільного об'єднання кількох сіл в одну громаду.

Бюджетна децентралізація — процес передачі частини прав, компетенції, відповідальності й фінансових ресурсів у бюджетній сфері від центральної влади на користь місцевих органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування. Наслідком бюджетної децентралізації є збільшення частки місцевих бюджетів у доходах і витратах зведеного (консолідованого) бюджету.

Бюджетна дотація (від лат. *dotatio* — дарунок, пожертва) — кошти, що безповоротно передаються з Державного бюджету місцевим бюджетам або з місцевих бюджетів вищого рівня — місцевим бюджетам нижчого рівня для збалансування їх доходів і витрат.

Бюджетна класифікація — єдине систематизоване, функціональне групування доходів і видатків бюджету за однорідними ознаками, що забезпечує загальнодержавну і міжнародну порівнянність бюджетних даних. Критерієм класифікації за доходами є економічне значення джерел доходів бюджету в системі податків і обов'язкових платежів, а за витратами — цільове спрямування коштів з бюджету.

Бюджетна позичка — кошти, що надаються на принципах строковості і поворотності з Державного бюджету України місцевим бюджетам, а також з місцевих бюджетів нижчого рівня для покриття тимчасових касових розривів при їх виконанні.

Бюджетна програма — систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

Бюджетна субсидія (від лат. *subsidium* — допомога, підтримка) — кошти, які надаються з Державного бюджету місцевим бюджетам, або з місцевих бюджетів вищого рівня до місцевих бюджетів нижчого рівня на фінансування цільових видатків.

Бюджетне самофінансування — спосіб забезпечення доходної частини бюджету за рахунок власних доходів відповідної території.

Бюджетна система України — сукупність Державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіального устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетна субвенція (від лат. *subvenire* — приходити на допомогу) — кошти, що надаються місцевим бюджетам з Державного бюджету або з місцевих бюджетів вищого рівня на фінансування цільових видатків і підлягають поверненню в разі нецільового використання їх.

Бюджетна установа — орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідно Державного бюджету чи місцевих бюджетів. Бюджетні установи є неприбутковими.

Бюджетне асигнування — повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету.

Бюджетне зобов'язання — будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій впродовж бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому.

Бюджетне забезпечення — сукупність заходів і грошових коштів та створення умов, що сприяють нормальному проходженню бюджетного процесу, реалізації намічених планів, програм, проектів, підтримання стабільного функціонування бюджетної системи та її бюджетів, запобігання порушенням законів і нормативних актів.

Бюджетне призначення — повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів Бюджетним кодексом, Законом України про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування.

Бюджетне регулювання — процес перерозподілу коштів між бюджетами, що полягає в передаванні частини фінансових ресурсів бюджетів вищих рівнів бюджетам нижчих рівнів з метою збалансування останніх.

Бюджетні інвестиції — вкладання коштів у визначені об'єкти і проекти з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Вони є капітальними вкладеннями в розвиток виробництва чи соціальну сферу.

Бюджетні потоки — рух грошових коштів до бюджету і з нього, а також між окремими бюджетами, який здійснюється через рахунки бюджету, що відкриваються в установах банківської системи.

Бюджетні процедури — процедури підготовки проекту бюджету виконавчим органом державної влади або місцевого самоврядування, його оформлення, подання до представницького органу влади, розгляду, слухання в представницькому органі влади, а також порядок доопрацювання проекту, внесення до нього змін, затвердження бюджету, введення його в дію та затвердження звіту відповідно до визначених термінів.

Бюджетні резерви — заздалегідь відокремлена частина бюджетних коштів, призначена для фінансування невідкладних витрат, що не могли бути передбачені під час затвердження бюджету.

Бюджетні трансферти — це невідплатні і безповоротні платежі з бюджету юридичним і фізичним особам, які не являють собою придбання товарів чи послуг, надання кредиту або виплату непогашеного боргу.

Бюджетний запит — документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідними обґрунтуваннями щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступний бюджетний період.

Бюджетний мультиплікатор — числовий коефіцієнт, що показує, у скільки разів зростуть або зменшаться бюджетні доходи через збільшення або скорочення бюджетних видатків на одну грошову одиницю.

Бюджетний процес — регламентована нормами права діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України.

Бюджетний рік — проміжок часу (12 місяців), протягом якого відбувається виконання затвердженого бюджету.

Бюджетний розпис — документ, у якому встановлюється розподіл доходів та фінансування бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів по певних періодах року відповідно до бюджетної класифікації.

Бюджетний унітаризм — форма міжбюджетних взаємовідносин у країнах з унітарним державним устроєм, що базується на засадах, визначених центральною владою в законодавчому порядку.

Бюджетний устрій — побудова системи бюджетів, її поділ на окремі види бюджетів на основі державного і територіального устроїв країни. Це сукупність принципів організації системи бюджетів та взаємозв'язків між її окремими ланками.

Бюджетний федералізм — форма міжбюджетних взаємовідносин у країнах з федеративним державним устроєм, які базуються на компетенції федеральної влади і суб'єктів федерації на договірних засадах.

В

Видатки місцевих бюджетів — кошти, які спрямовуються відповідними місцевими органами влади на фінансування заходів з метою забезпечення покладених на ці органи функцій. Видатки місцевих бюджетів поділяються на поточні видатки і видатки розвитку. Поточні видатки — видатки на фінансування діючої мережі підприємств, закладів, установ, що перебувають у власності органів місцевого самоврядування, а

також на заходи соціального захисту і соціального забезпечення населення. Видатки розвитку — це витрати місцевих бюджетів на інвестиційні програми і капітальні вкладення.

Виконання місцевого бюджету — процес забезпечення доходів бюджету та його видатків, який здійснюється місцевим органом державної виконавчої влади, а також виконавчим органом місцевого самоврядування.

Вирівнювання фінансове — процес перерозподілу фінансових ресурсів на користь адміністративно-територіальних одиниць, які не мають достатніх власних доходів. Здійснюється центральними органами і державної влади. Синонім поняття «бюджетне регулювання».

Витрати державні — прямі витрати, спрямовані за цільовим призначенням як на виконання загальнодержавних функцій, так і на розширення виробництва, соціальної сфери окремих державних підприємств, об'єднань, організацій та установ. Витрати державні здійснюються шляхом фінансування.

Вільний залишок коштів бюджету — кошти, що утворилися на початок поточного бюджетного року; доходи бюджету, додатково одержані в процесі виконання бюджету; суми перевищення доходів над видатками, які утворилися в результаті збільшення надходжень до бюджету чи економії у видатках поточного року. Ці кошти не підлягають вилученню органами державної виконавчої влади вищого рівня.

Власні доходи місцевих органів влади — доходи, які належать місцевій владі і акумулюються нею за рахунок джерел, що є на підвідомчій території. До власних доходів належать місцеві податки і збори, комунальні платежі, доходи від майна тощо.

Г

Головні розпорядники бюджетних коштів — бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до ст. 22 Бюджетного кодексу отримують повноваження шляхом установлення бюджетних призначень.

Гранти місцевим органам влади (від англ. *grant* — дарувати, давати: дотацію, субсидію, стипендію, задовольняти прохання) — фінансові ресурси, які передаються місцевій владі з бюджетів вищого рівня для фінансування окремих завдань і функцій. Фінансові ресурси у вигляді грантів можуть надаватися місцевим органам влади також міжнародними фінансовими організаціями та бізнесовими структурами.

Громадські послуги — послуги, що надаються громадянам місцевими інститутами публічної влади в межах їхніх функцій і завдань.

Д

Делеговані повноваження — повноваження, які доручаються для виконання місцевій владі від імені центральної влади. Фінансування заходів, що виконуються в межах делегованих повноважень, забезпечується державою.

Державний борг (борг Автономної Республіки Крим чи борг місцевого самоврядування) — загальна сума заборгованості держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), яка складається з усіх випущених і непогашених

боргових зобов'язань держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), включаючи боргові зобов'язання держави (Автономної Республіки Крим чи міських рад), що набирають чинності в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору.

Децентралізація бюджетна — процес передачі центральною владою частини прав, компетенцій, відповідальності і фінансових ресурсів у бюджетній сфері місцевим органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Наслідком децентралізації бюджетної є збільшення частки місцевих бюджетів у доходах і видатках зведеного (консолідованого) бюджету.

Дефіцит бюджету — перевищення видатків бюджету над його доходами.

Джерела фінансування — наявні та очікувані джерела залучення фінансових ресурсів, а також економічні суб'єкти, спроможні надати ці ресурси.

Добровільні платежі — перерахування коштів у державні і громадські фонди цільового призначення юридичними та фізичними особами у вигляді добровільних пожертвувань, спонсорської допомоги та благодійництва.

Додатковий місцевий бюджет — бюджет, який складається в багатьох зарубіжних країнах для доповнення основного і враховує зміни, що відбуваються у видатках та доходах.

Документація проектно-кошторисна — сукупність проектних і кошторисних документів, у яких відбито прийняті проектні рішення та визначено вартість будівництва нових, розширення, реконструкції, переобладнання існуючих підприємств, будівель і споруд.

Дотація вирівнювання — міжбюджетний трансферт на вирівнювання доходної спроможності бюджету, який його отримує.

Доходи місцевих бюджетів — кошти, що надходять до відповідних місцевих бюджетів у розмірах і порядку, встановлених законом. Складаються з власних або закріплених доходів, відрахувань від регульованих доходів, дотацій, субсидій, субвенцій та інших трансфертів. Доходи місцевих бюджетів розрізняють податкові й неподаткові.

Є

Єдність бюджетної системи — означає, що всі бюджети, які формуються в країні та в окремих адміністративно-територіальних одиницях, утворюють єдине ціле. Забезпечується затвердженням на кожному рівні бюджетної системи єдиного (зведеного) бюджету даної території. Ґрунтується на єдиній доходній базі всіх бюджетів та керівництві бюджетним процесом з єдиного центру.

Ж

Жироцентрально — різновид комунальної кредитної установи, що забезпечує безготівкові розрахунки органів місцевого самоврядування та надає короткострокові кредити. Жироцентралі утворено в Німеччині та в інших зарубіжних країнах.

З

Закон про Державний бюджет України — закон, який затверджує повноваження органів державної влади на виконання Державного бюджету України протягом бюджетного періоду.

Закріплені доходи— доходи, які повністю або частково (як фінансовий відсоток на постійній чи довготривалій основі) у встановленому законом порядку надходять до відповідного місцевого бюджету.

Запозичення — операції, пов'язані з отриманням бюджетом коштів на умовах повернення, платності та строковості, унаслідок яких виникають зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування перед кредиторами.

Затвердження місцевого бюджету — процедури розгляду та прийняття рішень щодо введення в дію бюджету представницьким органом місцевого самоврядування.

Збалансований бюджет— бюджет, у якому загальна сума доходів дорівнює загальній сумі видатків.

Звіт про виконання місцевого бюджету — бюджетна процедура, яка забезпечується місцевим органом державної виконавчої влади або виконавчим органом місцевого самоврядування на сесійному засіданні представницького органу місцевого самоврядування в порядку, визначеному законодавством.

Земські збори — форма місцевих податків, які встановлювали земства — органи місцевого самоврядування Російської імперії в період з 1864 р. до 1917 р.

Земські повинності — форма цільових місцевих податків, які встановлювалися земствами.

І

Інспектор фінансовий — посадова особа, що контролює нарахування, сплату і стягнення державних і місцевих податків, здійснює ревізію обліку та фінансової звітності.

К

Казначейська система касового виконання бюджету — система касового виконання бюджету, яке забезпечується спеціальним органом міністерства фінансів — державним казначейством. В Україні утворено Державне казначейство, на яке покладено функції виконання Державного бюджету, ведення обліку його касового виконання, управління державним внутрішнім та зовнішнім боргом.

Касове виконання місцевого бюджету— організація та здійснення приймання, зберігання і видачі бюджетних коштів, ведення обліку і звітності в процесі виконання місцевого бюджету. В Україні касове виконання місцевого бюджету здійснюється територіальними відділеннями Національного банку України, а в таких адміністративно-територіальних одиницях, де цих відділень немає, — іншими уповноваженими банками.

Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів — показник кількості залучених коштів на одну грошову одиницю власних. Граничне значення цього показника має не перевищувати одиниці.

Компетенція місцевих органів влади в галузі фінансів - перелік повноважень і обов'язків місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування різних рівнів у сфері складання, затвердження і виконання місцевого бюджету, у бюджетному процесі, утворенні позабюджетних, цільових, резервних і валютних фондів, запровадженні місцевих податків і зборів, залученні фінансово-кредитних ресурсів тощо.

Комунальна власність — самостійна форма власності, яка за Конституцією України є власністю територіальної громади.

Комунальний кредит — форма договірних взаємовідносин між позичальниками грошей, якими є органи місцевого самоврядування, та їхніми кредиторами — фізичними і юридичними особами, а також державою.

Комунальні банки — різновид фінансово-кредитних установ, котрі створюються органами місцевого самоврядування зарубіжних країн. Спеціальні кредитні установи, які функціонували у 20-х роках і в колишньому СРСР. Комунальні банки утворювалися місцевими радами.

Комунальні платежі — платежі, що стягуються місцевими органами влади як плата за надані послуги фізичним та юридичним особам.

Контингент доходів — установлена максимальна величина податкових надходжень по кожному з доходів у розрізі адміністративно-територіальних одиниць; один з показників, які використовуються в процесі планування дохідної бази адміністративно-територіальних одиниць.

Контроль за виконанням місцевого бюджету — бюджетна процедура, що здійснюється представницьким органом місцевого самоврядування у формах, котрі він самостійно визначає.

Кошторис — основний плановий документ для фінансування бюджетних установ, обчислення витрат на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг тощо.

Кредит бюджетний — цільовий, здебільшого довготерміновий кредит, що надається з державного бюджету.

Кредитування за вирахуванням погашення — операції, пов'язані з наданням коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, унаслідок яких виникають зобов'язання перед бюджетом, та операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету.

Криза фінансова — глибокий розлад фінансової системи держави. Виявляється в незбалансованості державного та місцевих бюджетів, зростанні боргів як центральних, так і місцевих органів управління, порушенні структури витрат державного бюджету, нестабільності та падінні курсу національної валюти у взаємних неплатежах суб'єктів господарювання. Супроводжується зростанням значення таких методів фінансування державних витрат, як державна позика та емісія, збільшенням дефіцитності бюджетів і державної заборгованості, ускладненнями на ринку позикових капіталів тощо.

Ліміт боргу місцевих органів влади — гранична величина заборгованості органів місцевого самоврядування за муніципальними позиками, яка встановлюється центральною владою. Ліміт боргу місцевих органів влади може встановлюватись у законодавчому порядку або Міністерством фінансів України. Показник, який використовується в зарубіжній практиці.

М

Методи фінансового вирівнювання нормативно-розрахункові — методи надання трансферів та інших фінансових ресурсів бюджетам місцевих органів влади з бюджету центрального уряду. А також з бюджетів органів влади вищого рівня через розмежування видаткових функцій між різними рівнями влади, розрахунок можливих доходів місцевих органів влади на основі податкового потенціалу територій, мінімальних бюджетів місцевого самоврядування, державних мінімальних соціальних стандартів та відповідної формули фінансового вирівнювання. У подібних розрахунках ураховують кількість населення відповідної території, його структуру, рівень зайнятості, наявність мережі доріг, об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури, утримуваних місцевою владою, та інші чинники. Результатом цих розрахунків є визначення об'єктивних бюджетних потреб території, можливостей їх фінансування за рахунок ресурсів місцевої влади, а також розмірів необхідної фінансової допомоги з боку центрального уряду та органів влади вищого рівня.

Міжбюджетні взаємовідносини — форма, у якій забезпечується взаємозв'язок різних ланок у системі бюджетів, що визначається державним, територіальним та бюджетним устроями країни.

Міжбюджетні взаєморозрахунки — різновид трансфертних ресурсів, які використовувалися в колишньому СРСР і використовуються в нинішній бюджетній практиці. Це процес передавання коштів з Державного бюджету України до місцевих бюджетів і, навпаки, — з місцевих бюджетів до Державного бюджету під час виконання бюджетів з метою збалансування їхніх доходів і видатків на всіх рівнях бюджетної системи.

Мінімальна доходна база — гарантована державою доходна база місцевих бюджетів, необхідна для формування мінімального бюджету. Забезпечується шляхом закріплення за місцевими бюджетами джерел доходів, які дають змогу органам місцевого самоврядування забезпечити фінансування послуг населенню на рівні мінімальних державних соціальних стандартів.

Мінімальний бюджет органу місцевого самоврядування — розрахунковий обсяг місцевого бюджету, необхідний для фінансування послуг населенню відповідної адміністративно-територіальної одиниці на рівні мінімальних соціальних стандартів, який гарантується державою. У разі, коли органу місцевого самоврядування не вистачає власних коштів для формування мінімального бюджету, ці ресурси надаються йому державою на гарантованій основі. Використовується як показник у практиці фінансового вирівнювання в багатьох зарубіжних країнах. В Україні мінімальні місцеві бюджети — у стадії розроблення.

Мінімальні державні соціальні стандарти — гарантований державою рівень послуг на душу населення в межах усієї території країни.

Надається місцевими органами і фінансується за рахунок місцевих бюджетів. Показник, який використовується в практиці бюджетного планування зарубіжних країн. В Україні мінімальні соціальні стандарти — у стадії розроблення.

Місцевий бюджет розвитку — самостійний розділ бюджету, видатки якого спрямовуються на розширене виробництво, інвестиції, придбання обладнання, сплату основної частини боргу. Доходи цього бюджету формуються за рахунок частини податків, позик, інвестиційних субсидій та кредитів. Застосовується як поняття в практиці бюджетного планування зарубіжних країн.

Місцевий поточний бюджет — самостійний розділ бюджету, видатки якого спрямовуються на поточні потреби, утримання апарату управління, закладів соціально-культурної сфери, соціальне обслуговування, соціальний захист, соціальне забезпечення, сплату процентів за боргом та інше. Поняття, яке використовується в практиці бюджетного планування зарубіжних країн.

Місцеві бюджети — сукупність бюджетів, які складаються, затверджуються і виконуються відповідними місцевими органами влади і самоврядування (бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування).

Місцеві податки і збори — обов'язкові платежі, які згідно з законодавством запроваджуються органами місцевого самоврядування на підпорядкованій їм території і повністю зараховуються до відповідних місцевих бюджетів.

Місцеві позики — форма мобілізації фінансових ресурсів для потреб місцевих органів влади. Місцеві позики розміщуються на ринку позичкового капіталу. У зарубіжних країнах місцеві позики — основний спосіб капіталовкладень, які здійснюються місцевими органами влади. Межі заборгованості місцевих органів влади за місцевими позиками регулюються центральними органами державної влади згідно з законодавством. Повернення основної суми боргу за місцевими позиками здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету інвестицій, відсотки за користування позикою сплачуються за рахунок коштів поточного місцевого бюджету. Право розміщення місцевих позик згідно з законодавством надано органам місцевого самоврядування України. Порядок їх випуску регламентується Законом України «Про зовнішній і внутрішній борг України». Перші муніципальні позики випустили міста Київ, Дніпропетровськ та деякі інші.

Місцевий фінансовий орган — установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції по складанню, виконанню місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Згідно з Бюджетним кодексом України Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих фінансових органів.

Місцеві фінанси — система формування, розподілу й використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення функцій і завдань, що покладаються на місцеві органи влади.

Міський бюджет — установлений нормами, затвердженими рішенням міської ради, план формування і використання загальноміського фонду коштів для забезпечення функцій, які здійснюються органами державної влади і місцевого самоврядування міста.

Муніципальна власність — одна з форм корпоративної (колективної) власності, що перебуває в користуванні, володінні й розпорядженні територіальних колективів та їхніх виборних органів місцевого самоврядування. Термін використовується в зарубіжній практиці.

Муніципальний банк — фінансово-кредитна установа, заснована органом місцевого самоврядування та муніципальними підприємствами, яка спеціалізується на фінансовому обслуговуванні діяльності територіальних колективів, здійснює інші банківські операції.

Муніципальний кредит — інститут фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Система кредитних відносин, головним позичальником у якій є органи місцевого самоврядування. Основна форма фінансування муніципальних інвестиційних програм у зарубіжних країнах. Муніципальний кредит відокремлено від державного. На відміну від державного кредиту, муніципальний має виключно цільовий характер з реалізацією конкретних соціально-економічних програм. Комунальний кредит в Україні перебуває в процесі становлення.

Муніципальні податкові служби — спеціальні органи, створені в окремих зарубіжних країнах органами місцевого самоврядування для стягування місцевих податків і зборів.

Н

Надходження до бюджету — доходи бюджету та кошти, залучені в результаті взяття боргових зобов'язань органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

Натуральні трансферти — державна допомога населенню, що надається у вигляді товарів, продуктів і послуг.

Незбалансований бюджет — бюджет, у якому не має рівності між загальною сумою доходів і загальною сумою мінімально необхідних видатків.

Неподаткові надходження — доходи бюджету у вигляді доходів від власності та підприємницької діяльності, адміністративних зборів і платежів, некомерційного та побічного продажу, надходжень від штрафів та фінансових санкцій, інших неподаткових надходжень.

Неподаткові платежі — разові та випадкові надходження до бюджету, які не мають прямим призначенням формування його доходів.

Нормативи відрахувань від регульованих доходів — пропорції

(у відсотках), згідно з якими розподіляються регульовані доходи між різними рівнями бюджетної системи. Нормативи для областей, міст Києва і Севастополя затверджуються Верховною Радою України, для районів, міст обласного підпорядкування, районів у містах Києві і Севастополі — відповідно обласними, Київською і Севастопольською міськими радами, районів і міст республіканського підпорядкування Автономної Республіки Крим — Верховною Радою Автономної Республіки Крим, районів у містах з районним поділом, міст районного підпорядкування, сіл і селищ — відповідно міськими та районними радами.

Нормативи мінімальної бюджетної забезпеченості — розрахункові показники рівня певних послуг, які надаються на душу населення за рахунок бюджетних коштів. Використовуються при розрахунку мінімальних державних соціальних стандартів. Розроблення нормативів мінімальної бюджетної забезпеченості передбачено законодавством України.

Нормативно-розрахункові методи фінансового вирівнювання — методи надання трансфертів та інших фінансових ресурсів бюджетам місцевих органів влади з бюджету центрального уряду, а також з бюджетів органів влади вищого рівня на основі розмежування видаткових функцій між різними рівнями влади, розрахунку можливих доходів місцевих органів влади на підставі даних про податковий потенціал територій, мінімальні бюджети місцевого самоврядування, державні мінімальні соціальні стандарти та за допомогою відповідної формули фінансового вирівнювання. При цьому враховується: кількість населення відповідної території, його структура, рівень зайнятості, наявність мережі доріг, об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури, що утримуються місцевою владою, та інші індикатори. Результатом цих розрахунків є визначення об'єктивних бюджетних потреб території, можливостей їх фінансування за рахунок місцевої влади, а також розмірів необхідної фінансової допомоги з боку центрального уряду та органів влади вищого рівня. Ці методи широко застосовуються в практиці фінансового вирівнювання зарубіжних країн.

О

Обласний бюджет — бюджет, який складається, затверджується і виконується обласними органами державної влади й самоврядування.

Облік бюджетний — бухгалтерський облік виконання бюджетів та кошторисів витрат бюджетних установ.

Обмеження бюджетні — фінансові обмеження на витрачання бюджетних коштів, що виражаються у формі гранично допустимих витрат. Обмеження бюджетні зумовлені браком коштів у бюджеті держави (регіону, підприємства, сім'ї).

Обов'язкові видатки органів місцевого самоврядування — видатки, які органи місцевого самоврядування зобов'язані здійснювати згідно з законодавством. У більшості зарубіжних країн повноваження органів місцевого самоврядування поділяються на власні і делеговані, або доручені центральною владою. Власні повноваження, у свою чергу, поділяються на обов'язкові і добровільні. Видатки, які здійснюються органами місцевого самоврядування в процесі виконання обов'язкових повноважень, також є обов'язковими. Перелік обов'язкових видатків обумовлений мінімальними державними соціальними стандартами послуг, які надаються органами місцевого самоврядування. Поняття обов'язкових видатків органів місцевого самоврядування застосовується в законодавстві багатьох зарубіжних країн.

Оборотна касова готівка — кошти, що утворюються у складі місцевих бюджетів для покриття тимчасових касових розривів при їх виконанні.

Органи стягнення — податкові, митні та інші державні органи, яким відповідно до закону надано право стягнення до бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) та інших надходжень.

Особливі бюджетні режими місцевих органів влади — різновид преференцій, що надаються місцевій владі центральною державною владою і передбачають пільги та

додаткові повноваження окремих місцевих органів влади. Зокрема, це може бути розширення бюджетної автономії, податкових повноважень, повноважень щодо розподілу доходів та фінансування видатків окремих місцевих органів влади. Особливі бюджетні режими інколи передбачають індивідуально-договірні відносини місцевих органів влади окремих територій і центрального уряду в бюджетній сфері, як це має місце в Китаї чи в Російській Федерації. Метою створення окремим територіям особливих бюджетних режимів є комплекс умов для залучення іноземного капіталу, активізації підприємницької діяльності, щоб подолати відставання таких регіонів у соціально-економічному розвитку. Особливі бюджетні режими можуть бути також нав'язані центральній владі діями сепаратистських сил окремих регіонів, що стає чинником територіальної дезінтеграції цих держав.

П

Пенсійний фонд України — самостійна фінансово-банківська система, що здійснює управління фінансами пенсійного забезпечення на території всієї держави. Формується за рахунок обов'язкових страхових внесків (у відсотках до фонду оплати праці) підприємств, громадян-підприємців, працюючих громадян. Кошти фонду використовують на виплату пенсій за віком, за інвалідністю, інших пенсійних витрат.

Перевитрата — перевищення фактичного показника витрат певного виду ресурсів, зокрема й фінансових, порівняно з їх нормативним значенням чи значенням за базовий період.

Пеня — штрафна санкція за несвоєчасне виконання фінансових зобов'язань, що застосовується в разі несвоєчасної сплати податків і неподаткових платежів, а також у разі затримання оплати отриманих товарно-матеріальних цінностей, наданих послуг та виконаних робіт. Нараховується у відсотках до суми невиконаного зобов'язання за кожен день затримки.

Планування бюджетне — комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів для визначення доходів і видатків бюджетів на всіх стадіях бюджетного процесу.

Планування бюджетно-кошторисне — система науково обґрунтованих заходів щодо визначення критеріїв розподілу коштів і використання фінансових ресурсів. Основними фінансово-плановими документами, що розробляються в бюджетних установах у процесі бюджетно-кошторисного планування є кошториси витрат. Наукова обґрунтованість кошторисів базується на реальності планових розрахунків, їх економічному підтвердженні, використанні економічних норм і нормативів.

Планування фінансове регіональне — процес розроблення планів і балансів, які відбивають рух, акумуляцію та напрями використання фінансових ресурсів у межах регіону.

Платіж — погашення зобов'язання, що виникло в поточному або попередніх бюджетних періодах.

Повноваження на майбутні бюджетні зобов'язання — повноваження на взяття бюджетного зобов'язання здійснювати платежі в бюджетному періоді, що настає після закінчення поточного бюджетного періоду.

Податкова позика — різновид податкових пільг. Повне або часткове звільнення від оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності центральними та місцевими органами влади на певний період. Оформлюється угодою як фінансова позика цим суб'єктам, що має бути використана на певні цілі. Податкові позики використовуються в практиці багатьох країн.

Податкова угода — угода, яку укладають органи влади і суб'єкти підприємницької діяльності, що отримують податкові пільги. Застосовується як правова форма регулювання податкових пільг, котрі надаються місцевими органами влади в деяких країнах, зокрема в Російській Федерації. Угода передбачає обов'язки сторін, напрями використання звільненого від оподаткування доходу, очікуваний ефект та інші показники.

Податкове зусилля — ступінь використання місцевим органом влади податкоспроможності територіального колективу. Показник, що використовується в практиці фінансового вирівнювання зарубіжних країн.

Податковий потенціал адміністративно-територіальної одиниці — загальний обсяг податків, які мобілізуються за рахунок усіх платників на відповідній території. Показник, який визначає податкові можливості території. Податковий потенціал є однією зі складових фінансового потенціалу території. Одиницею виміру податкового потенціалу, яка використовується в практиці бюджетного регулювання, є податкові збори на душу населення, або податковий потенціал на душу населення. У практиці розвинутих зарубіжних країн показник податкового потенціалу розраховується по-іншому. В умовах існування розмежованих податкових систем центрального уряду і органів місцевого самоврядування розраховується показник податкового потенціалу територіального колективу. Він відображає сукупні податкові надходження до бюджету відповідного органу місцевого самоврядування.

Податкові надходження — доходи бюджету у вигляді податків на власність, доходи, прибуток, на збільшення ринкової вартості, на міжнародну торгівлю та зовнішні операції; внутрішніх податків на товари і послуги; місцевих податків і зборів; державного мита та інших податків.

Податкоспроможність територіального колективу — обсяг доходів, який потенційно може бути об'єктом оподаткування комунальними податками на душу населення в межах конкретного територіального колективу. Показник використовується в практиці фінансового вирівнювання зарубіжних країн.

Позика місцева — різновид державної позики, метод мобілізації фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів влади. Буває у формі заставних чи муніципальних облігаційних позик. Емісію цих позик здійснюють місцеві органи влади під державним контролем. Держава регламентує випуск місцевих позик, зокрема видає санкцію на випуск, установлює граничний розмір позики, загальний ліміт місцевого боргу на одного мешканця або частку заборгованості в місцевому бюджеті. Фіксує граничний рівень процентної ставки. Погашення заборгованості й оплату процентів за місцеві позики здійснюють за рахунок надходжень від місцевих податків або включаючи суму боргу до вартості комунальних платежів.

Позика цільова — державна позика, кошти якої призначені для фінансування певного господарського проекту чи вирішення певних соціально-економічних завдань, передбачених під час її випуску.

Позикова санкція — дозвіл на випуск цінних паперів муніципальної позики, що надається органам місцевого самоврядування центральною владою, як правило Міністерством фінансів, або реєстрація цих паперів. Як правова норма використовується в більшості зарубіжних країн.

Поточні видатки — витрати бюджетів на утримання мережі підприємств, установ, організацій та органів, які діють на початок бюджетного року або вводяться в дію в даному році, а також на фінансування заходів соціального захисту населення та інших заходів, які не належать до тих, що фінансуються за видатками розвитку.

Правила складання і виконання бюджетів — нормативний документ, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Право податкової ініціативи — право місцевих органів влади і місцевого самоврядування на запровадження місцевих податків і зборів.

Преференції місцевих органів влади (від лат. *praeferre* — надавати переваги, пільги) — пільги та додаткові повноваження, які надаються центральною владою місцевим органам влади в галузі економіки та фінансів. Як правило, пов'язані з наданням окремим територіям особливого економічного статусу, створенням спеціальних економічних зон. Преференції місцевим органам влади можуть містити податкові та митні пільги, пільги щодо землекористування, спрощений візовий режим, особливий режим валютного регулювання в процесі збуту продукції, яка виробляється в спеціальних економічних зонах. Вони також можуть передбачати додаткові повноваження місцевих органів влади в галузі проведення інвестиційної та бюджетної політики і в інших сферах.

Прихований дефіцит бюджету — невчасне або неповне фінансування галузей бюджетної сфери. Виник в Україні в умовах боротьби за скорочення видатків з метою зменшення відкритого дефіциту бюджету України.

Проект бюджету — оформлений у встановленому порядку документ, що подається Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами місцевого самоврядування відповідно до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, а також відповідних рад, у якому містяться обґрунтування щодо бюджетних призначень та інших положень, запропонованих у проекті закону про Державний бюджет або в проекті рішення відповідної ради про місцевий бюджет.

Профіцит бюджету — перевищення доходів бюджету над його видатками. Профіцит бюджету як явище властивий окремим місцевим бюджетам України.

Р

Рахунок бюджетний — рахунок, що його відкривають банки підприємствам, організаціям та установам, яким виділено кошти з державного чи місцевого бюджету для цільового використання.

Регіональна фінансова політика — система заходів, які здійснюються державою з метою управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів в окремих адміністративно-територіальних одиницях. Основне місце в системі цих заходів належить систематичній фінансовій допомозі з боку центрального уряду

органам влади тих територій, які мають недостатні фінансові ресурси для виконання покладених на них обов'язків.

Регульовані доходи — доходи, закріплені за бюджетами вищого рівня, що передаються до бюджетів нижчого рівня за диференційованими і щорічно змінюваними нормативами відрахувань з метою збалансування бюджетів нижчого рівня.

Резервні фонди — спеціальні фонди, які формуються у складі видатків місцевих бюджетів і використовуються для фінансування невідкладних заходів, що не були передбачені при затвердженні цих бюджетів. Резервні фонди формуються в розмірах, що не перевищують одного відсотка видатків відповідних місцевих бюджетів.

Республіканський бюджет Автономної Республіки Крим — установлений нормами закону, прийнятого Верховною Радою Автономної Республіки Крим, план формування і використання загальнореспубліканського фонду коштів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами влади й управління Автономної Республіки Крим.

Рішення про місцевий бюджет — нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної ради, виданий в установленому законодавством України порядку, що містить затверджені повноваження відповідно Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевій державній адміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду.

Розмежування доходів між бюджетами — законодавчий розподіл установлених загальнодержавних податків та обов'язкових платежів між ланками бюджетної системи з метою забезпечення надійної фінансової бази кожного бюджету.

Розпис доходів і видатків бюджету — основний оперативний план розподілу доходів і видатків за структурою бюджетної класифікації, термінами надходження і витрачання бюджетних коштів протягом року.

Розпорядники бюджетних коштів — бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету.

С

Самооподаткування — форма місцевих податків і зборів, яка виникла у 20-х роках у колишніх СРСР і УРСР. Нині встановлюються сходами жителів сіл та селищ України згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР від 23 жовтня 1984 р. «Про самооподаткування сільського населення».

Самостійність місцевого бюджету — можливість формування його доходів за рахунок власних та закріплених доходів, місцевих податків і зборів.

Середня податкоспроможність територіального колективу — обсяг доходів у масштабах країни, який може бути оподатковано комунальними податками на душу населення. Розраховується шляхом поділу доходів, що підлягають оподаткуванню, на кількість населення країни. Показник використовується в практиці фінансового вирівнювання зарубіжних країн.

Середня фінансова забезпеченість—сума коштів, що спрямовується на утримання об'єктів соціально-культурної сфери, виробничої і соціальної інфраструктури, соціальне обслуговування, соціальний захист, соціальне забезпечення, фінансування апарату управління та програм соціально-економічного розвитку в розрахунку на одного жителя за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів та державних і місцевих позабюджетних фондів. Використовується як показник у практиці фінансового вирівнювання зарубіжних країн. Територіальні утворення, які мають меншу ніж середню фінансову забезпеченість, мають право на отримання державної допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій та інших трансфертів. Один з показників, на підставі якого розробляється формула фінансового вирівнювання.

Система бюджетів України— охоплює Державний бюджет України, республіканський бюджет Автономної Республіки Крим та місцеві бюджети України.

Система формування бюджету— спосіб, згідно з яким доходи зараховуються до відповідних бюджетів. Розрізняють одноканальну і багатоканальну системи формування бюджету. Одноканальна система має два різновиди зарахування і розподілу «згори-вниз» і «знизу-вгору». Перша форма одноканальної системи передбачає концентрацію всіх податкових надходжень у бюджеті центрального уряду з наступним їх територіальним перерозподілом. Друга форма — передбачає концентрацію всіх податкових надходжень

у первинній низовій ланці бюджетної системи з наступними відрахуваннями до бюджетів вищого рівня. У чистому вигляді в сучасному світі таких систем не існує. За багатоканальною системою податкові надходження розподіляються шляхом закріплення різних їх видів за відповідними рівнями бюджетної системи.

Складання місцевого бюджету— процес розроблення проекту бюджету з дотриманням визначених законодавством процедур, який здійснюється місцевим органом державної виконавчої влади і виконавчим органом місцевого самоврядування.

Спеціальне оподаткування — одна з форм місцевого оподаткування. Сформувалося в США та в деяких інших зарубіжних країнах разом із становленням і розвитком інституту місцевого самоврядування. У царській Росії та в Україні спеціальне оподаткування не застосовувалося. Є разовим примусовим оподаткуванням, своєрідною платою за послуги, надані місцевими органами влади у сфері поліпшення власності. До таких послуг належить будівництво доріг, водогонів, газопроводів, санітарних систем тощо. Наслідком цього є збільшення вартості земельних ділянок, нерухомості, якими володіють приватні власники. Вони можуть скористатися додатковими вигодами, що виникають після будівництва вказаних вище об'єктів. Розміри податку на основі спеціального оподаткування встановлювалися пропорційно до витрат, які здійснила місцева влада на поліпшення власності, та відповідно до спеціальної вигоди, яку отримав кожний власник від подорожчання його майна і земельних ділянок.

Субсидарність — принцип побудови міжурядових фінансових взаємовідносин. Субсидарність — це відповідність завдань та функцій, що покладаються на той чи інший рівень влади, об'єктивним можливостям найефективнішого забезпечення їх. Згідно з принципом субсидарності повноваження між рівнями влади слід розподілити таким чином, щоб проблеми вирішувалися тими владними структурами, які є найближчими до місця події. Принцип субсидарності широко використовується в країнах Європейського союзу.

Територіальне верховенство у сфері фінансів — принцип права, згідно з яким влада держави є найвищою, а правові акти її центральних органів у галузі фінансів є обов'язковими для виконання фізичними і юридичними особами на всій території. Ці акти є вищими щодо актів, які приймаються органами влади адміністративно-територіальних одиниць. Згідно з принципом територіального верховенства в Україні створена єдина фінансова система, єдина на всій території банківська, податкова, грошова, валютна, кредитна та митна системи. Рішення місцевих органів влади, органів влади Автономної Республіки Крим з цих та інших питань не можуть суперечити законодавству України.

Територіальна громада — сукупність людей, яка проживає на відповідній території, утворює низову адміністративно-територіальну одиницю і наділена правом самоврядування.

Трансферти (від фр. *transfert*; лат. *transfero* — переносити, переводити) — кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі. Трансфертами в Україні є дотації, субсидії, субвенції, а також міжбюджетні взаєморозрахунки.

Трансферти населенню — поточні платежі фізичним особам у грошовій (але не натуральній) формі, які призначені для збільшення їх доходу.

Ф

Фактичні платежі — сплата в бюджет податків і податкових платежів у розмірах, що визначені виходячи з фактичних розмірів об'єкта оподаткування.

Фінанси місцевого самоврядування — система економічних відносин, через які територіальні колективи та органи місцевого самоврядування мобілізують, розподіляють та використовують фінансові ресурси відповідно до своїх функцій.

Фінансове вирівнювання — процес перерозподілу фінансових ресурсів на користь адміністративно-територіальних одиниць, які не мають достатньої власної доходної бази. Здійснюється центральними органами державної влади. Синонім поняття «бюджетне регулювання».

Фінансове планування в органах місцевого самоврядування — одна з головних сфер діяльності територіальних колективів. Фінансове планування здійснюється в декілька етапів. Це прогнозування надходжень фінансових ресурсів у розпорядження органів місцевого самоврядування, їх мобілізація та управління наявними фондами грошових ресурсів, а також програмування видатків відповідно до обраних соціально-економічних цілей. Фінансове планування в органах місцевого самоврядування є процесом розроблення, складання, затвердження та виконання місцевих бюджетів, складання кошторисів видатків інших фондів грошових ресурсів та кошторисів видатків фондів грошових ресурсів, які належать підприємствам і організаціям, що перебувають у власності територіальних колективів. Фінансове планування належить до обов'язкових повноважень органів місцевого самоврядування.

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості — гарантований державою в межах наявних бюджетних ресурсів рівень фінансового забезпечення повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та

виконавчих органів місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Фінансові інститути місцевих органів влади — сукупність закладів, установ, утворень, які є суб'єктами фінансових відносин у сфері компетенції місцевого самоврядування. До складу фінансових інститутів місцевого самоврядування входять позабюджетні валютні та цільові фонди, муніципальні банки, ощадні каси, страхові товариства, пенсійні фонди, фонди сприяння та інші структури, які мають відповідний правовий статус. Фінансові інститути місцевих органів влади регулюють фінансову діяльність місцевого самоврядування. Фінансові інститути місцевих органів влади перебувають у муніципальній власності або створені за пайовою участю територіальних колективів.

Фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці (потенціал від лат. *potentia* — сила, могутність) — загальний обсяг фінансових ресурсів, які утворюються за рахунок усіх джерел у межах адміністративно-територіальної одиниці — області, району, міста, села, селища. Показник, який характеризує фінансові можливості територій.

Фінансовий рік — час, протягом якого уряд держави і місцеві органи виконавчої влади здійснюють свої фінансові операції в процесі виконання відповідних бюджетів. В Україні фінансовий рік починається 1 січня і закінчується 31 грудня. У США — відповідно 1 жовтня і 30 вересня. У Великобританії і Японії фінансовий рік починається 1 квітня, у Швеції — 1 липня, у Німеччині — 1 січня. Кожна країна має свої особливості у визначенні термінів фінансового року.

Фінансові ліміти — певні обмеження на витрати в інтересах держави, підприємця або громадянина.

Фінансові нормативи — це нормативи, які характеризують певний рівень забезпечення видатків, різних видів витрат фінансових ресурсів усіх рівнів.

Фінансові партнери місцевих органів влади — банківські та небанківські фінансово-кредитні установи, які здійснюють фінансову діяльність спільно з органами місцевого самоврядування. До них належать фінансово-кредитні установи, які здійснюють банківське обслуговування територіальних колективів, касове виконання місцевих бюджетів, надають органам місцевого самоврядування кредити, забезпечують розміщення муніципальних і регіональних позик та інших цінних паперів, страхування муніципальних фінансових операцій, проводять муніципальне, соціальне, пенсійне і медичне страхування. Фінансові партнери місцевих органів влади надають їм різноманітні фінансові послуги. Це передусім фінансова інформація про стан фінансово-кредитного ринку, учасниками якого є місцеві органи самоврядування та фінансовий інжиніринг, що охоплює консалтингові послуги щодо вибору форми інвестицій та кредиторів, фінансування проектів, розміщення позик, проведення торгів, управління боргом територіальних колективів та інше. Установи, які є фінансовими партнерами місцевих органів влади, будують свої відносини з місцевим самоврядуванням на договірних засадах і перебувають у різних формах власності.

Фінансові ресурси місцевого самоврядування — фонди грошових ресурсів, які утворюються і використовуються органами місцевого самоврядування в процесі реалізації покладених на них законом функцій. До їх складу входять місцеві бюджети,

валютні та цільові фонди, фінансово-кредитні ресурси, а також — фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності.

Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності—фонди грошових ресурсів, які утворюються підприємствами, що належать органам місцевого самоврядування різних рівнів, використовуються відповідно до законодавства і рішень органів місцевого самоврядування.

Фінансово-кредитні ресурси місцевих органів влади—кошти, що залучаються місцевою владою за рахунок кредитів, внутрішніх місцевих позик, місцевих грошово-речових лотерей, дивідендів від акцій та інших цінних паперів, запозичених ресурсів.

Фінансування бюджету — надходження та витрати у зв'язку зі зміною обсягу боргу, а також зміною залишку готівкових коштів бюджету, які використовуються для покриття різниці між доходами і видатками бюджету.

Фінансування кошторисно-бюджетне — надання державою коштів на утримання установ, що перебувають на бюджетному фінансуванні, здійснюване за фінансовими планами-кошторисами витрат.

В Україні за рахунок кошторисно-бюджетного фінансування утримують установи освіти, соціальної сфери, охорони здоров'я, культури, структури Міністерства оборони, Прикордонних військ, Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ, органи законодавчої та виконавчої влади, судів і прокуратури.

Фонди бюджетного регулювання—фонди фінансових ресурсів, які утворюються центральними органами державної влади для вирівнювання фінансових можливостей підпорядкованих їм адміністративно-територіальних утворень. Кошти фондів формуються за рахунок відрахувань від загальнодержавних податків. В окремих країнах подібні фонди формуються за рахунок відрахувань адміністративно-територіальних одиниць. У більшості країн фонди бюджетного регулювання формуються у складі бюджету центрального уряду. Є країни, де подібні фонди виведені зі складу бюджету центрального уряду і мають самостійний статус.

Формула вирівнювання — математична модель, на основі якої центральні органи влади здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів фондів бюджетного регулювання з метою вирівнювання доходної бази підпорядкованих адміністративно-територіальних одиниць.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 – VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.
3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Proekt-Derzhavnoyi-strate-giyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku.pdf>
4. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua>
5. Варцаба В.І., Мулеса Е.В. Оцінка фінансової спроможності провідних об'єднаних територіальних громад Закарпатської області. Інтернаука. Серія «Економічні науки». 2018. № 5(13). С. 81–86.
6. Патицька Х.О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4412>
7. Емісія облігацій комунальних підприємств та місцевих позик: практ. посіб. / В. І. Козак, С. О. Москвін. – К.: DESPRO, 2017. – 106 с.
8. Карлін М.І., Проць В.І., Проць Н.В. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети: монографія. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2023. 260 с.
9. Карлін М. І. Проблеми та перспективи фіскальної децентралізації в Україні в контексті світового досвіду. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. Вип. 3. С. 121–127. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-03-121-127>.
10. Карлін М. І. Децентралізація управління місцевими фінансами в розвинутих федеративних та унітарних країнах: досвід для України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 2 (6). С. 103–110.
11. Карлін М. І. Необхідність, межі і проблеми фіскальної децентралізації в Україні. *Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Сер. «Регіональна економіка»*. 2016. Вип. 13 (51). С. 202–213.
12. Кравченко Ю. Я. Ринок цінних паперів: навч. посіб. /Ю. Я. Кравченко . К.: КНТ, 2009. 672 с.
13. Куценко Т., Сренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. Фінансові інструменти: емісія муніципальних облігацій Науково-практичний посібник для фахівців органів місцевого самоврядування / Відповідальний за випуск: О. Койнов. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO
14. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [Н. В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. К., 2017. – 119 с.
15. Місцеві фінанси у схемах і таблицях: навч. посібник/ М.А. Гапонюк, А.Є. Буряченко, В.П. Яцюта та ін; за заг. ред. В.М.Федосова. К.: КНЕУ, 2010. 600 с.
16. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с
17. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф.Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович]. Київ, 2017. 107 с.
18. Пілотні проекти ДПП в Україні станом на 01.01.2018 р. URL: <http://www.rdpa.regionet.org.ua/78>.

19. Онищенко С. В. Бюджетна децентралізація: особливості запровадження, проблеми та перспективи. *Фінанси, учет, банки*. 2016. № 1 (21). С. 146–153.
20. Особливості фінансово-бюджетного контролю URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf>
21. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування :навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування / О. І. Карий, Я. В. Панас ; Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 176 с.
22. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / за ред. д. е. н., проф. О. П. Кириленко. Тернопіль : Астон, 2015. 360 с.
23. Торгівля цінними паперами в Україні: навч. посіб. / [С. О. Москвін, Н. В. Дегтярьова, К. К. Бовкун, Д. С. Бутенко та ін.]. К.: АДС УМКЦентр, 2015. 344 с.
24. Фінансування місцевих інвестиційних проектів: навч. посіб. / [А. Є. Буряченко, В. І. Козак, Д. А. Леонов, С. О. Москвін та ін.]. К.: УІРФР, 2019. 500 с.
25. Фондовий ринок України: навч. посіб. /за заг. ред. Д. А. Леонова; [Н. В. Дегтярьова, Д. А. Леонов, В. А. Січевлюк та ін.] К.: УІРФР, 2015. 600 с.
26. Проць В. І. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад на прикладі Волинської області. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 4 (12). С. 102–109.
27. Проць В. І. Система фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 31. С. 126–130. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/30_2_2018/24.pdf. (дата звернення: 12.08.2019.)
28. Проць В. І. Особливості майнових податків та їх роль у формування місцевих бюджетів в Україні. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період*. 2019. № 7 (135). С. 66–70. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20191\(135\)/sep20191\(135\)_066_ProtsV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20191(135)/sep20191(135)_066_ProtsV.pdf). (дата звернення: 12.08.2019.)
29. Проць В. І. Податкові надходження як складова системи доходів місцевих бюджетів в умовах євроінтеграції. *Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Аграр Медіа груп, 2015. 326 с. С. 95–97.
30. Проць Н.В. Бюджетна система: навч. посібн. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 268 с.
31. Проць Н. В., Демчук Н.В. Актуальні проблеми формування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Том. 4 № 32 (2022) С. 62-70.
32. Проць Н.В., Матвійчук Н.М. Особливості забезпечення фінансової спроможності територіальної громади (на прикладі Любешівської територіальної громади Волинської області). *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 3 (36). С.125-129 URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-36-2022>
33. Проць Н. В., Проць В. І. Інституційне середовище реалізації бюджетної політики на місцевому рівні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 3 (113). С. 49–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_3_7.
34. Проць Н. В., Проць В. І. Становлення та розвиток системи фінансового вирівнювання спроможності органів місцевого самоврядування в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 4 (20). С. 173–180. URL: <https://echas.eenu.edu.ua/index.php/echas/article/view/521/430>. (дата звернення: 11.05.2020.)
35. Проць Н. В., Проць В. І. Бюджетна політика на місцевому рівні для сталого розвитку території. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2014. Вип. 31. Ч. 2. С. 193–198.
36. Проць Н. В., Руденко А. Формування та використання коштів бюджетів територіальних громад. *Економічний часопис Волинського національного університету*

- імені Лесі Українки*. Том. 2 № 30 (2022) С.46-55.
<https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/752/609>
37. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ.навч. закл. / Марія Сидорович. Київ : НаУКМА, 2021. 68 с.
  38. Сембер С.В., Чубарь О.Г., Машіко К.С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2015. № 3. С. 81–90.
  39. Ткачук Н.В. Фінансове забезпечення територіальних громад України в умовах воєнного стану / Трансформація економіки, фінансів і менеджменту в умовах світової глобалізації . колективна монографія. “Baltija Publishing” (м. Рига, Латвія), 2023. С.199 – 220.
  40. Ціна держави. URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/#1>
  41. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. No 333-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014%D1%80>
  42. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня
  43. 2014 р. No 1508-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. No 34. Ст. 1167.
  44. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. No 157-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. No 13. Ст. 91.
  45. Закон України «Про засади організації державної регіональної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
  46. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 р. No 595-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. No 37–38. Ст. 366.
  47. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07 червня 2001 р. No 2493-III. Дата оновлення: 11.10.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249314>
  48. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. (дата звернення:26.05.2020.)
  49. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. Київ: Парлам. вид-во, 1997. 100 с.
  50. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квіт. 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>. (дата звернення: 22.06.2018.)
  51. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2007 р. № 308р. *Офіційний вісник України*. 2007. 4 чер. № 38. С. 12.
  52. Про утворення та ліквідацію районів. Пояснювальна записка до проекту Постанови Верховної Ради України від 12 квіт. 2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3650&skl. (дата звернення: 21.02.2021)
  53. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова КМУ від 8 квіт. 2015 р. № 214. URL: http://www.auc.org.ua/sites/default/files/metodikapostanova_214_vid_8.04.2015.p_df. (дата звернення: 19.05.2020)
  54. Про внесення змін до методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січ. 2020 р. № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF#Text>

Навчально-методичне видання

Проць Наталія Василівна

Ткачук Наталія Василівна

Проць Василь Ігорович

Місцеві фінанси

Практикум